

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

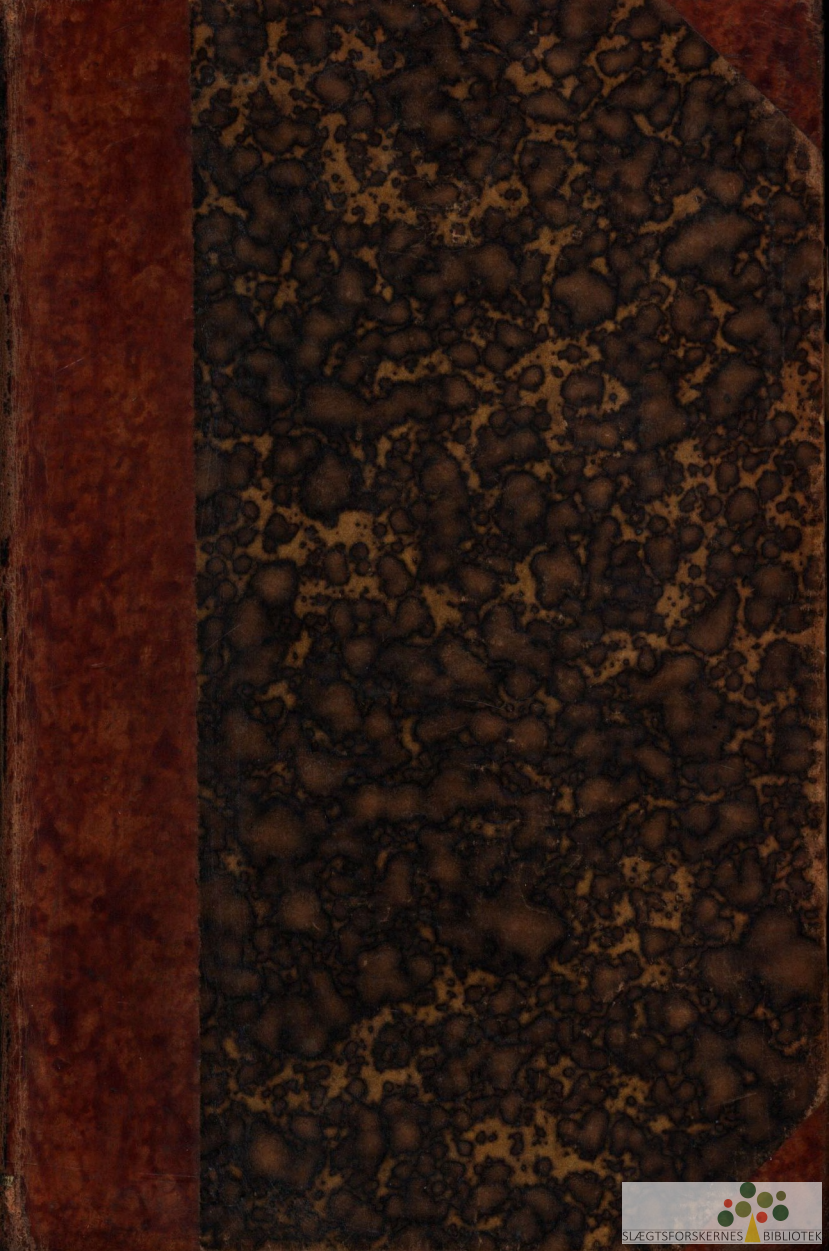
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Nord for Limfjorden.

Skitser

af

N. Hancke.

~~~~~  
2det Oplag.  
~~~~~

Kjøbenhavn.

Forlagt af P. Hauberg & Co.

Hoffensberg & Traps Etabl.

1880.

Naar man har ment, at det var værd at gjenoptrykke denne Bog, har jeg jo ikke været den sidste til at antage det samme, saa meget mere som mine senest udgivne »Skizzer« fik en saa venlig Modtagelse, hvorved nærværende, som jeg næsten troede glemte, Smaabilleder gjenkaldtes i Folks Erindring, at jeg stærkt fristes til inden for lang Tid, for tredie Gang at prøve at bjerge nogle Træk af Folkeliv og Folkeskik.

En Forvaring maa jeg imidlertid nu og senere tage, nemlig, at jeg ikke holdes for en Slags Historie-skriver, hvad jeg f. Ex. med Hensyn til »Bette Jacob« har faaet Skyld for. Jeg har ganske vist taget hans Navn og Figur til Type og Visen, jeg har lagt i hans Pen, fandt jeg i en Vendelbo Visebog, men jeg har nys med Interesse erfaret, at den stammer fra Egnen om Mariager, hvor den ganske rigtig er lagt af en gammel Røgter og endnu kjendes af »Hr. Brasks« Slægt.

Kjøbenhavn i Maj 1880.

Forf.

SLAVEKRIGEN.

Det er ikke nogen af de to romerske Slavekrige, jeg vil fortælle om, det er blot et Minde fra min Barndom, jeg vil opfriske. Vi have her til Lands i vor nyeste Historie en »Slavekrig«, og ingen, som var i Jylland 1848, vil let kunne glemme denne gaadefulde Krig, der omtrent samtidig brød ud over hele Landet og strakte sig lige fra Kolding til Skagen ja endog rasede paa Fyen, og hvori kun Fjenden manglede. Jeg ved ikke, om det nogensinde er bleven oplyst, hvordan det kunde gaa til, at det Rygte, at Rendsborg Slaver vare brudte løs, med fuldstændig Telegraf-Hurtighed kunde brede sig over hele Jylland og alarmere selv de mest afsides liggende Egne. Det nyttede ikke alt, hvad Fornuften og Besindigheden strittede imod, alle troede Historien eller bleve i det mindste revne med af den almindelige Forskrækkelse. —

Jeg befandt mig dengang i den agtværdige Alder af henved 10 Aar og var i Kost i en Præstegaard oppe i Vendsyssel, omtrent to Mil fra Aalborg.

Det var en prægtig Foraarsdag og et straalende Vejr, Lærkerne sang, saa det stod efter, og Solen skinnede saa velsignet ind ad Vinduerne i Skolestuen der oppe paa Kvisten. Det er ligefrem Synd at gaa i Skole saadan en Dag. Kun lidt anede vi om Morgenen, hvor mærkelig den skulde blive. Endelig slog da den længe ventede Stund, da der vankede Formiddags-Frikvarter og Frokost. Den sidste forsvandt i en utrolig Fart og idag hurtigere end ellers, da der var stærk Udsigt til at kunne tjene en gammel Tvebak eller Kryderkringle eller maaske endog et forgyemt, rynket Æble ved at bringe den sidste Postdags Sending af »Aalborg Stiftstidende« ned til Gaardmanden, som fik disse herlige Blade, naar de vare tilbørlig læste i Præstegaarden. Det var ikke saa sjældent, at der kunde vanke et eller andet i Budpenge. Med lidt Hastværk kunde det nok besørges i Frikvarteret.

Med den sidste Bid Smørrebrød i Munden travede jeg ud af Præstegaardens Port og satte fuld Damp op for ikke at komme for sent. Thomas Olesens Søn, min Ven Ole Thomsen, som jeg ellers aldrig gik forbi, uden at vi havde et og andet at afhandle, havde aabenbart noget sært vigtigt at meddele, det kunde jeg godt se, men uagtet jeg tydelig hørte, at han raabte efter mig de fristende Ord: »Tøv let, Niels, saa ska han hør!« saa havde jeg dog ikke Tid til at standse, hvor ondt det end gjorde mig at gaa glip af hans Meddelelse, som

jeg imidlertid trøstede mig med muligvis at kunne faa Tid til at høre paa Hjemvejen. —

Nede ved Kroen stod en stor Klynge Folk, og deri blandt satte Mænd, som ellers aldrig saaes der. Noget maatte der være paa Færde. Selv Ænderne i Krodammen saa helt altererede ud, syntes jeg. De vare alle samlede i en Klump og førte en yderst livlig og støjende Diskurs. Om muligvis Kromandens sorte Puddel, der foer omkring og havde uhyre travlt, var Gjenstanden for Forhandlingerne, skal jeg imidlertid lade være usagt. Men det var tydeligt, at det var galt fat paa en eller anden Maade, thi trods mit Hastværk saa jeg dog, at Bødkermaren og Ane Ravnsgaard stode i en livlig Samtale med mangé forfærdede Fagter. Og der maatte noget særdeles til for at nærme de to til hinanden, thi de vare Konkurrenter, idet de begge dreve Urtekramhandel i Smug, og vi Drengene vare stadig uenige om, hvem af dem der gav flest Rosiner for en Skilling. — Jeg var nu paa Bødkermarens Parti, fordi hun stundom i en snæver Vending gav Kredit indtil et Beløb af fire Skilling. —

Jo længer jeg kom ned i Byen, des flere mærkelige Tegn paa Ufred saa jeg. »Kande-Maren« var ikke endnu kommen ud paa sin Dagsgjerning, at tigge Fødevarer sammen, men stod udenfor Hytten, og den gamle fjollede «Ma-Fanø», der ellers var min synderlige Veninde, stod ude i sin Have og græd uden at svare paa mit god Dag.

Da jeg endelig kom ned til Gaarden, hvor jeg skulde aflevere Avisen, fik jeg Løsningen paa Gaaden. Der inde i Stuen sad Husholdersken og Pigen og græd deres modige Taarer, saa at jeg kun med stor Møje fik at vide, at Rendsborg Slaver vare slupne løs og allerede stode ved Aalborg, at de havde skjændt og brændt hele Jylland igjennem og nu agtede sig her over.

Det var jo en betænkelig Historie! Som en besindig og fornuftig ung Mand ønskede jeg, der alt den Gang var kommen til Bevidsthed om det svagere Kjøns Lyst til Overdrivelser, især naar det gjælder »rædsomme« Historier, dog nok at forhøre mig hos paalideligere Folk. Lige ved Siden af bode min højtbetroede Ven, Skomager Kjær, hvem jeg, i Parenthes bemærket, ansaa for en meget dannet Mand, hvis Omgang jeg satte stor Pris paa, skjøndt mine Visiter hos ham mærkeligt nok ikke vare rigtig vel sete i Præstegaarden. I et Nu var jeg der inde og fik da fuldstændig Stadfæstelse paa den frygtelige Historie og oven i Kjøbet Navnene paa tre eller fire af de Landsbyer sønden Fjorden, som alt vare gaaede op i Luer. Kjær mente, at vi burde væbne os og var netop i Færd med at diskutere med Niels Mus, om man skulde afvente Angrebet eller marchere Fjenden i Møde.

Jeg maatte imidlertid se at komme hjem. Maaske kunde jeg være heldig nok til at blive den første, der bragte Melding til Præstegaarden, og det vilde aabenbart give mig en ikke ringe

Betydning. At Frikvarteret var blevet lumsk langt, havde jeg ogsaa en svag Fornemmelse af.

Tilbagevejen gik ikke saa hurtig som Henvæjen, thi der maatte ofte gjøres Holdt for at faa de nyeste Efterretninger, og jo nærmere jeg kom Præstegaarden, des flere Byer var der brændt. Slaverne stode ved Svenstrup tæt Sønden for Aalborg, hvor man beredte sig til en heroisk Modstand, medens det vaabnføre Mandskab fra de nærmeste Sogne skulde drage til Nørre-Sundby for at forhindre Overgangen over Fjorden.

Nyheden var imidlertid naaet til Præstegaarden før jeg, og der var ikke saa lidt Uro der. Skolegang var der billigvis ikke Tale om under disse Omstændigheder. Efter at have aflagt min Rapport og været Vidne til, at Sølvtoj og slige værdifulde Gjenstande bleve samlede og indpakkede, begyndte jeg alvorlig at overveje, hvorledes jeg for min egen Person skulde forholdé mig i det tilstundende Felttog. At unddrage mig Faren ved en fejg Flugt faldt mig ikke noget Øjeblik ind, men jeg havde dog adskillige værdifulde Ejendele, som jeg ikke gjerne gad set i Slavehænder. Der var nu min ny blaa Trøje med de forgyldte Knapper, den Fløjels Vest og — Død og Pine — min Sølvske. Det maatte reddes, hvordan det end gik mig selv. I en Fart fik jeg fat i en gammel Vadsæk, stoppede mine bedste Klæder deri tilligemed Sølvskeen og bar den ned i Gangen, hvor den skulde staa indtil videre. Jeg kjendte et mageløst Skjulested

ude bag Buskene i Sandgraven. Et Øjeblik, men ogsaa kun et Øjeblik, tænkte jeg paa, om der ikke muligvis ogsaa kunde være Plads til mig selv der, men med Haan afviste jeg en saa nedrig Tanke.

Da jeg saaledes havde sørget for mine timelige Ejendele, gjorde jeg en Udflugt op til Kirken, i hvis Taarn en Udkigspost alt var etableret. Der nede paa Kirkegaarden stod »Ringeren«, en gammel hvidhaaret Mand, fredelig i Færd med at kaste en Grav. »Ja nu faar a kanske mer' at bestille, end a kan omkomme«. Der har da heller aldrig været Mage til Slyngel som den Hertug af Augustenborg. At slippe saadant noget Pak løs paa Folk.

Oppe fra Taarnet holdtes der skarpt Udkig, og det diskuteredes ivrigt, om der ikke burde afsendes Folk til at tage imod en ensom Baad, man saa komme ovre fra den søndre Side af Fjorden, og som muligvis kunde indeholde noget mistænkeligt. Vi kunde tydelig høre Skyden i Retningen af Aalborg, den ene Salve efter den anden. At Slaverne vare der, tvivlede ingen om, og jeg mindes vel, at min ungdommelige Fantasi forestillede sig en Skare pjaltede, blodstænkte langskæggede Uhyrer, væbnede med lange Knive.

Men alle vare enige om, at man skulde slaas med dem. Der var Mod i Folk. Paa Bakkerne omkring Byen patrouillerede Folk med Bøsser, hvor iblandt ikke faa Mordinstrumenter, der trøstigt kunde sættes ved Siden af Lægdsmandens i Ølse-

bymagle. Alle de andre havde travlt med at ruste sig.

Først var jeg nede ved Kroen, men kom snart i Tanker om, at nede i Smedien maatte der være mere Nyt at høre. Jeg tog for en Skilling Lakrits paa Regning hos Bødkermaren, der maaske i Betragtning af Slaverne ikke satte Pris paa at forøge sin Beholdning af Kontanter, og ilede ned til Smedien. Jo rigtigt! Der var noget at se og høre. I Mængde vare Folk forsamlede dels for at faa deres Vaaben lavede i Stand, dels for at høre Nyt. Leer paa lange Skafter, Høtyve og i det Hele alt, hvad der kunde bruges til at holde Fjenden langt fra Livet med, vare de mest søgte Vaaben. Skomager Kjærs Peter var der ogsaa for at faa Vaaben lavede til sin Hushond og sig selv. Kjær lod sin skarpe Skomagerkniv anbringe paa en lang Lægtestump, og Peter havde i Mangel af noget bedre valgt at lade den store Rasp anbringe paa lignende Maade, hvorover der rigtignok lød en Del Latter, som han imidlertid afviste, idet han med en blodtørstig Mine forsikkrede, at den Slave, som fik Raspen et Par Gange ud og ind af Livet, vistnok vilde erklære sig tilfredsstillt.

Hver ny ankommen bragte Bud om en ny afbrændt Landsby eller Herregaard, og Kanonaden fra Aalborg havde Alle hørt. Med denne sidste havde det sin Rigtighed, da der alt, hvad der i nogen Maade havde Lighed med et Skydegevær,

var draget frem og prøvet, om det kunde skyde. Om det saa var Havnefogden, var han rykket ud med sine »Kattehoveder«, nogle mørsformede Jerntingester, der brugtes til at skyde Salutskud med, og ej heller vare brugelige til nogetsomhelst andet, da de skøde lige i Vejret.

Det staaende Spørgsmaal var imidlertid, om man skulde drage Fjenden i Møde eller indskrænke sig til at forsvare sin Arne. Stemningen var stærkest for det sidste. —

Det var imidlertid blevet Middag, og skønt Lakrits er en temmelig nærende Føde, begyndte jeg dog at længes efter Præstegaardens Kjødgryder og rettede nu Kursen hjem efter med mine »nyeste Efterretninger fra Krigsskuepladsen.« Men man tænke sig min og det øvrige unge Danmarks Forbittrelse og Forfærdelse, da Huslæreren erklærede, at nu havde vi drevet nok, nu skulde vi i Skole. Man tænke sig engang, i et slikt Øjeblik, da en Krigs Rædsler stode for Døren, at tale om Skolegang. Det er sært følelseløst Folk, de Pædagoger.

Det var nær kommet til et aabent Oprør, og vor Tyran maatte gaa paa Akkord med os og nedstemme sine Fordringer til en dansk Stil, der skulde skildre Dagens Begivenheder. Desværre ejer jeg ikke dette interessante historiske Aktstykke, men jeg husker tydeligt, at Hertugen af Augustenborg og Stiftamtmanden i Aalborg bleve meget haardt medtagne, saa at Huslæreren fandt sig beføjet til at tage sidstnævnte Embedsmand i For-

svar mod min haarde Dom. I Forskrækkelsen var nemlig det Rygte kommet ud og blev almindelig troet, at Stiftamtmanden, som med Villie og i Samraad med Hertugen af Augustenborg havde sinket nogle Troppers Afrejse, var Skyld i, at Slaverne ikke vare blevne stoppede. I de Tider vare Folk saa inderlig lettroende; og blev det end stundom naragtigt, som da Folk i Aalborg stoppede og opbrød en ualmindelig stor Pakkasse, der skulde færges over, i den Tro, at Hertugen af Augustenborg var gjemt deri, saa er det langt fornøjeligere at tænke paa, end senere Tidens Tvivlesyge og Superklogskab. —

Stilen fik da saa snar en Ende, som jeg kunde give den, og jeg skulde netop ud igjen efter nyt, da Onkel, som boede i Nabosognet en Mils Vej derfra, kom jagende ind i Gaarden paa en sveddryppende Hest. Han var bleven udnævnt til højstkommanderende General i sit Sogn, havde væbnet Avlskarlen med sin Jagtbøsse og Kudsken med en gammel Pallask, som i sin Tid var anskaffet for at væрге Gaarden mod den berømte dronninglundske Tyvebande, og havde taget sit Hovedkvarter i Skolen oppe i Landsbyen, hvorfra alle Foretagender skulde ledes. — Da det skortede paa Ammunition, vare to Karle til Hest sendte af Sted til Aalborg for at købe Krudt og Rende-kugler, og en Specie var udsat som Belønning for den, der kom først hjem.

Onkel havde nu for en Stund betroet Over-

kommandoen til sin magister equitum, Skolelæreren, og var reden ud, dels for at faa Bauner rejste paa de højeste Bakker for at Slavernes Komme kunde meldes vide om, naar de nærmede sig, dels for at komme saa meget nærmere til Krigsskuepladsen og faa de paalideligste Efterretninger. Som man ved, havde vi ikke noget lidet Forraad at meddele ham. Jeg var ikke lidet stolt over min gamle den Dag, men fik ikke længe Tid til at glæde mig over ham, da han snart red af Sted for at se til sine Bauner og igjen overtage sin betroede Post. Imidlertid fik han dog Tid til at sige mig nogle Ubehageligheder, fordi jeg havde gjort en gammel Rytterpistol umulig som Skydevaaben, ved at lade den meget haardt med Tobak hvilket var blevet opdaget, da en af Karlene skulde væbnes med den.

Imens var en svær Troppestykke bestaaende af Mandskabet fra et Par Smaabyer og ene liggende Gaarde der i Sognet, rykket ind i Byen og havde foreløbig gjort Holdt i Kroen. Deres Hensigt var at drage til Sundby og tage imod Fjenden der. Jeg er senere bleven mindet derom, da jeg læste gamle Peder Dyrskøttes Beretning om Vendelboernes Kamp mod Svenskerne 1644, da de alle Vegne fra samledes ved Sundby for at formene Fjenden Overgangen der. Væbningen var denne Gang mangeartet, mest Bøsser og alskens spydformede Vaaben, men ikke faa vare væbnede med Vendelboernes gamle Vaaben, Plejlen, rigtignok

ikke de gamle jernbeslaaede Stridsplejle, som Adelen fik saa haardt at fornemme i Grevens Fejde, men almindelige Tærskeplejle. Den af Troppen, der imidlertid i mine Øjne var bedst og stoltest væbnet, var en Karl, som førte en umaadelig lang, gammel rusten Stødkaarde, der var gammel nok til at kunne have gjort Trediveaarskrigen med, og om hvilken Sagnet ogsaa i Virkeligheden berettede, at den stammede fra de Tider, paa hvilke en kejserlig Officier skulde være bleven dræbt i Gaarden, hvor Kaarden endnu gjemtes. Den stod nu mellem Forkene og Plejlene lænet op til Muren udenfor Kroens Dør, og det var med en vis Ærefrygt, at jeg betragtede, ja endog vovede at røre ved den.

Der inde gik det lystigt til. De nye Hjælpetropper vilde straks rykke videre, men da Stemningen i Byen var for at blive, og der begyndte at komme beroligende Efterretninger Syd fra, besluttede man at blive, en Beslutning, som Morten Kromand ubetinget erklærede for den klogeste.

Naar jeg siger, at Efterretningerne lode beroligende, maa man endelig ikke tro, at man begyndte at tvivle om Slavernes Tilværelse, det faldt ingen ind. Man erfarede kun, at de ikke vare naaede til Aalborg endnu. Men at de vilde komme, derom tvivlede ingen.

Det led nu henad Aften, og der begyndte at komme lidt Ro i Byen. Paa nogle faa nær, som ikke kunde løsrive sig fra Krostuen, vare de fremmede Tropper dragne bort, og Byen bevogtedes

af sine egne Mænd, der hele Natten med ladte Bøsser gjorde Runder omkring den, spejdende efter, om de skulde se Baunerne brænde ude i Landet. Ænderne der ude i Krodammen, som ingen havde tænkt paa at hente hjem, sov med Hovedet under Vingerne, og Kromandens sorte Pudelhund, der havde været aldeles forstyrret hele Dagen over den uvante Søgning, laa inde under Øltønden i en urolig Slummer, idet den hvert Øjeblik gjæde og knurrede og vist drømte, at den bed Slaverne i Benene. —

For mig havde det været en bevæget Dag, og det var derfor intet Under, at jeg efter hele Natten at have drømt om Slaver, Skomager Kjærs Peter med den store Rasp og andre lignende blodige Billeder, den næste Morgen vaagnede saa sent, at der ikke kunde være Tale om at faae et forfriskende Pust af det krigerske Liv udenfor, inden Skolen lagde sin tunge Haand paa mig. Da det saa blev Middag og Fritid, ja, saa var Krigen noget nær forbi. Der holdtes vel endnu skarpt Udkig med mistænkelige Personer, men man frygtede ikke længer saa meget for et Angreb af »Slavernes« samlede Styrke.

Men da jeg næste Løverdags kjørte hjem for at tilbringe Søndagen hos Onkel, stod endnu oppe paa Bakkerne ved Skindbjerg en af Baunerne, et gammelt Vognhjul paa en Stang som et Minde om »Slavekrigen«. —

Folk nu til Dags, og især Folk ovre paa

Øerne, ville vel have ondt ved at forstaa, at et saa latterligt Rygte kunde paa en Gang bringe hele Jylland under Vaaben; men der er vel knap nogen, som da levede der, der ikke kan fortælle de mest pudsige Historier om den underlige Panik, der paa en Gang foer gjennem hele Landet derovre. Min Skitse er strengt historisk. Der er ikke et overdrevet Træk i den.

HUNDSLUND MARKED.

Hvad Brarup Marked er for Angelboen, er, eller var, Hundslund Marked for den sydlige Del af Vendsyssel. Nu til Dags hedder det vel officielt Dronninglund eller Hjallerup Marked; men jeg lider bedst det gamle Navn, som det bar fra de Tider, da man kjendte Hundslund Kloster, intet Dronninglund. Bønderne drage da ogsaa altid endnu den Dag idag til »Hundsle' Marked.«

Man drog did, ikke blot for at gjøre Indkjøb, men det var tillige et Samlingssted for Folk fra en vid Omkreds, en hel Folkefest, hvor man nødig undlod at give Møde lige fra »Kammerherren« (Vendsyssel havde dengang kun en) til Husmanden. Nu til Dags har Markedet, hører jeg, tabt sig meget i alle Maader; men i den Tid, jeg mindes det, stod det i sin fulde Glands og staar for mig, og vel for flere med, som et af Aarets Lyspunkter i de Tider.

— I de sidste Dage før Markedet, der holdtes i Juni Maaned, vare alle Smaafolk i mange Miles Omkreds ualmindelig dydige; thi det kunde jo

tænkes, at man kunde forbyrde sin Ret til at komme med, og det havde været en Sorg, som ej saa snart var forvunden. Men ikke Børnene alene vare optagne af denne vigtige Dag, de gamles Tanker vare ogsaa sysselsatte dermed. — Moder havde travlt med at mønstre sin Beholdning af Jydepotter, Mælkefade og andre slige skrøbelige Ting, for at se, hvor store Indkjøb der skulde gjøres af den Slags Varer. Hvor mange Knipper tørrede Flynder, der skulde kjøbes, maatte ogsaa beregnes, og i det Hele taget maatte der tænkes efter, hvad der ellers manglede i Huset, thi der var jo mange Ting, som knap kunde faaes i Kjøbstaden, hvor man desuden i de Tider sjeldnere kom, og som man fik paa Markedet bedre og billigere end andet Steds.

Fader fik efterset, hvordan det stod sig med Beholdningen af River, Klaptræer, Høledrag og alle slige Trævarer. Karlene og Pigerne beregnede, hvor meget det kunde gaa an, at de optog paa deres Løn, og regnede ud, om der kunde blive Raad til et Par ny Støvler, Sko eller Trætøfler; et Par ny Messing Træskokramper maatte der i det mindste til for Pigernes Vedkommende, medens Karlene nærrede Haab om at gjøre gode Forretninger ved at prange med Piber og Uhre.

Alle talte de om, hvad der skulde kjøbes paa Markedet, lige fra Avlskarlen, der skulde have sig et Par ny Skindbukser, til Faaredrengen, der ikke selv kom med, men fik »Bælsen« til at købe sig

en Kniv eller en »Solring,« en Slags portativ Sol-skive, der traadte i Stedet for Uhr, men som han mest bar af Forfængelighed, da han som oftest af Solens Stilling kunde angive Klokkeslettet mindst lige saa nøjagtig som Solringen.

Efter som Dagen rykkede nærmere, anstilledes der ivrige meteorologiske Iagttagelser; thi det gjaldt at faa godt Vejr, uden hvilket jo hele Fornøjelsen var spoleret. —

For mig staaer det, som om det altid, saa længe jeg kan huske, var godt Vejr den Dag. Den brød da endelig frem, og vi, som havde tre Mile at kjøre, vare tidlig paa Færde. Markedet varede i to Dage. Første Dag samledes «Honora-tiores», anden Dag kom Tjenestefolkene. Fader, Moder, med Husjomfruen eller Stupigen i Følge, og min Ringhed rullede af Sted i Stadsvognen og efterlod Gaarden i Avlskarlens Varetægt. Jens Kusk havde faaet Knapperne i Kuskekjolen pole-rede saa blanke som muligt og førte den Fiskebens Pisk.

Alt som det led hen ad Vejen, mærkede man et sært Røre paa alle Kanter. I Gaardene, vi kom forbi, holdt Vognene forspændte, og ad alle Side-veje kom de rask kjørende, mens Fodgængere færdedes langs Grøftekanten og ad Stierne over Hederne og op over Bakkerne. Ved hver Bivej svingede en ny Vogn ind paa Landevejen, Piskene knaldede, og Hestene fik Lov at strække ud, thi slig Dag holdt man af at vise, at man var godt

kjørende. Om det saa var Præstegaardskusken, saa lod han de to tykke Heste trave ganske anderledes ud end nogen anden Dag i hele Aaret.

Havde man en lang Vej at kjøre, gjordes der Holdt midt Vejs; Hestene fik et Par Skiver Brød, mens oppe paa Vognen «Tejnen» kom frem og blev tømt for sit Indhold af Smørrebrød. Kroer var der kun faa af deroppe, og lidet indbydende vare de. Folk Vester fra passerede «Bilidt», som i gamle Dage havde ligget ved Adelvejen, men nu laa den gjemt og glemt. Paa de 6 store Stene til at binde Ridehestene ved var Navnet udhugget, et Bogstav paa hver Sten.

Alt som man kom nærmere til Hjallerup Kro, paa hvis Grund Markedet holdtes, blev Vognrækken tættere og tættere, til sidst næsten uafbrudt. Paa begge Sider af Vejen, langs begge Kanter af Grøfterne, travede Fodgængerne af Sted, de fleste barfodede, bærende Fodtøjet og Strømperne i Haanden eller over Skuldrene, sammenbundne med de lange af rødt og hvidt i et ejendommeligt Mønster virkede Strømpebaand. Det gik lettest og mest vant paa den Maade, og saa sparede man oven i Kjøbet paa Fodtøjet. Først naar man kom i Nærheden af Markedspladsen, tog man det paa og gjorde i det Hele taget Toilette. —

Her kom en hel Husmandsfamilie, Mand, Kone, en søndagsklædt otte Aars Purk og en lille, over den store Færsel yderst forbauset udseende Hund, der var kommen til det Resultat, at det var

aldeles uoverkommeligt at gjø ad alle de Mennesker. Mand og Kone bar hver paa en stor Rulle Lærred, som den sidste havde vævet og nu skulde sælge paa Markedet. Tæt foran gik en Mand med et helt Knippe pyntelig udskaarne Alener, som vare særlig beregnede paa at stikke Bønderkonerne i Øjnene ved deres røde og grønne Maling; en anden slæbte paa et mægtigt Knippe Klædebørster, mens en tredie bar et stort Bundt River, en fjerde en Sæk med Træskeer i alle mulige Størrelser, og saaledes i det uendelige.

Endelig fornam man, hvis man ellers kjørte mod Vinden, en ubestemmelig Duft, som nærmest lignede den af stegt Fisk, og en sær forvirret Lyd, i hvilken dog Barnetrompeter og Fløjter syntes at have en særlig Del, og snart saa man den anseelige grundmurede Kro ligge der paa den flade Mark ved Siden af Landevejen. Paa den anden Side af denne strakte Markedet sig med sit Mylder af Mennesker, Heste, Vogne og Telte.

Nogle toge ind i Kroen, men det var de færreste; de fleste kjørte hen i den lange Række af Vogne, som Hestene stod bundne ved, mens de aad af Grøntfoderet, der laa bag i Vognen. Naar man saa havde rettet lidt paa Pynten, begyndte Vandringen omkring paa Markedet, og der var sandelig nok at se paa. —

— Yderst holdt Skagboerne med deres Vogne fulde af tør Fisk: Torsk, Hajer, Stenbidere og Flyndere. De to første Slags havde mest Afsæt-

ning til Fattigfolk, men Flynderne, der vare bundne sammen i pyntelige Knipper, skulde alle have. Nogle havde dem sammenbundne i smukt ordnede Krands; hvilket var en gammel Skik, fra den Gang Skagboernes Skuder bragte tør Fisk til Lübeck paa de Tider, de polske Kjøbmænd kom for at gjøre Indkjøb, thi disse forlangte altid Fisken pakket saaledes. Her var en hel Del Tingen og Talen om, at ifjor havde Fisken ikke været saa dyr osv., mens Skagboerne højtidelig forsikkrede, at Fiskeriet havde været saa slet, at de ikke kunde sælge billigere, og med Indignation afviste enhver Formodning om, at de inderste Flyndere i Knippet ikke vare saa store som de, der vare til Skue.

Var saa Indkjøbet sluttet der, kom Turen til Aalebønderne, som vare mødte fra Vesterlandet: Thy, Mors, ja helt ude fra Lemvig-Kanten. Det var nogle sære Vogne, de havde; de saa aldeles ud som rødmaalede Ligkister paa fire Hjul. Naar Kistelaaget blev lukket op, laa saltede eller røgede Aal der tæt pakkede. Det vare flinke Folk at handle med, især dem fra Lemvig-Kanten, og gjerne gemytlige, spøgefulde Fyre. De vare vante til at kjøre om fra Gaard til Gaard og vidste, at en vel anbragt Spøg stundom kunde sælge et halvt Lis-pund Aal mere.

I Jævne med dem holdt Vognene med Jydepotter, som stode der i alle Størrelser, den ene inden i den anden med Lyng imellem. Bønderne, som holdt med dem, vare kjørte den lange Vej

derop helt nede fra Varde af; de fleste af dem med et Par Stude for. Det havde været en sejt Kjørsel, men det vare de vante til; thi de kjørte den Gang helt ned gjennem Holsten og længere Sønder paa med deres Varer, som der var stærk Efterspørgsel efter. De fleste Husmødre den Gang, og mange endnu, ansaa dem for de bedste Kogekar, man havde, og billige vare de, om der end i Aarets Løb gik en Slump af dem i Stykker i drat-fingrede Pigers Hænder. — For Resten er det helt mærkeligt at tænke sig, at det kunde lønne sig at drage hele Landet rundt for at sælge slig billig Vare, men Sagen var den, at det vist sjældent eller aldrig faldt nogen Bonde ind at tage Betaling for Nattely og Føde til en Pottebonde og hans Heste eller Stude. Græs til de sidste kunde man da sagtens afse, og om der var en Ske mere i Grødfadet mærkedes ikke synderlig. Fik Konen saa en Jydepotte foræret, var hun glad til.

Ved Siden af dem havde Pottemagerne fra Uttrup, som dengang næsten udelukkende var beboet af Folk, der drev denne Næring, deres Oplag af Lervarer: Mælkefade, Krukker, Talerkener osv. med gulgraa eller brun Glasur, og nogle højst primitive Efterligninger af Roser og Tulipaner samt Stregesirater om muligt smagløser end det berømte kjøbenhavnske Porcellains. — Det er vel Kjættereri at sige det, men jeg har aldrig kunnet fatte, hvorfor en saa god Porcelainsmasse som den sidstnævnte skal mispyrdes med en saa smagløs Deko-

ration, som den, «det riflede» bærer. — Det var ikke blot nyttige Gjenstande, Uttrup Pottemagere holdt fal, men der var en Afdeling af hver Udstilling, som særlig interesserede os Smaafolk. Der var Svaner, som, naar de bleve fyldte med Vand og man blæste gennem Halefjerene, antoges at frembringe en smuk Lyd. (Jeg naaede aldrig videre, end til at blæse mig selv Vandet op i Øjnene gennem Sprækken i Ryggen.) Der var gult og brunt brogede Hunde med krum Hale og fire mod de respektive Verdenshjørner strittende Ben, kort sagt alskens Dyr. Og saa var der Sparebøsser, en af de mest afskyelige Institutioner, jeg nogen Tid har kjendt. Det var mig en Gru, naar jeg fik en saadan foræret, thi et saadant Uhyre slugte ubarmhjertig enhver stor Kobberskilling, som en ung Mand paa en ærlig Maade kunde tjene eller faa til givendes. Og naar man saa ved slig nødtvungen Sparsommelighed havde faaet Bøssen fuld, risikerede man oven i Kjøbet, at der blev kjøbt et eller andet «nyttigt» for dens Indhold, medens man, hvis man ellers, dersom man selv havde maattet raade, kunde have tilhandlet sig uberegnelige Hjørde af Køer og Heste af Vogterdrenge for de mange To- og Enesteskillinger, og det endog røde Heste med Manke og Hale af rigtige Hestehaar, skjønt de faldt lidt dyre. Megen Kløgt har jeg spildt paa at redde Skillinger fra Sparebøssens alt opslugende Dyb og kan den Dag

idag ikke andet end anse den for et forhadet Baand paa den personlige Frihed.

Derefter kom Turen til Trævarerne, altsammen Husflidsprodukter: Skovle, sært formede Grebe af Træ med eller uden Jernspidser, Rivehoveder, Riveskafter, Plejlskafter, Slagler, Hasselgrene til Rivebøjler eller Mejered, Høledrag og Spader i de mest forskellige Former efter deres forskellige Brug; nogle af næsten forhistorisk Form fra de Tider, da Jern var en sjelden og dyr Vare; thi der sad kun en lille hjerteformet Jernskoning paa Enden, medens det egenlige Spadeblad var af krumt fladt Træ. Saa var der Oplag af Koste, dels af Vidier til det grovere Brug, dels «Rævling-Limer» til at feje Stuegulvet med. Endelig Ris- og Halmkurve og sligt Gammelmands-Arbejde, som aflægs Folk holdt fal. Blandt disse saa man mange gammeldags Skikkelser med Knæbuxer, Vest med Sølv- eller Malmknapper og Trøje-Ærmer, alt af gult Skind, lange, i Mønster strikkede Strømper og rød toppet «Lue». —

Naar de nødige Indkjøb vare gjorte her, var «den alvorlige Del af Festen» forbi, men man var samtidig bleven sulten, saa der maatte tænkes paa noget at leve af. Man kunde jo gaa hen i Kroen, hvor der selvfølgelig var Levemaade nok at faa, men de fleste foretrak dog at søge hos kjendte Folk, hos dem, hvem de «staldede» ind hos, naar de kom til Sundby.

Denne By, der nu, især siden Pontonbroen

er lagt, kun er en Forstad til Aalborg, som de fleste kjøre igjennem, havde den Gang et ganske særeget Præg. Der var da kun en eneste monopoliseret Kjøbmandshandel der: «Sundby Bod», som den stedse kaldtes, og næsten alle Folk i Byen levede af Værtshushold. Det var en hel lille By af lutter Gjæstgivere, hvor alt havde et vist gammeldags troskyldigt Præg. Folk fra samme Egn toge som oftest ind hos en bestemt Mand, nogle hos «Mikkel», andre hos «Peer Murmester» osv., medens de fra de større Gaarde mest holdt til hos «Peer Dam» eller «Anton».

Saa var det jo en Selvfølge, at man deroppe paa Markedet, hvor næsten alle Sundby Folk mødte med Beværtningstelte, søgte hos dem, man plejede at tage ind til. Uden paa det store Lærreds Telt stod malet «Anton fra Sundby» osv., og der søgte man hen. Man var altid sikker paa at træffe Kjendinge ved det veldækkede Frokostbord, hvor den med indprikkede Krydernelliker i skjønne Mønstre prydede Skinke dannede Centrum. Her sad Proprietærene, Præsterne og Storbønderne i gemytlig Snak Side om Side, mens paa den anden Side af det Lærreds-Skillerum ved de udækkede Borde Smaafolk og Ungfolk drak deres Kaffe og «Punser» under en livlig Tuskhandel af Piber og Uhre. Pigerne med de klædelige, nu desværre næsten forsvundne, «jydske Hovedtøjer» stode i Klynger inden og uden for Teltet og lod, som de bleve meget overraskede, naar Karlene bød dem

ind paa en Kop Kaffe, et Tilbud, som de affekterede slet ikke at ville modtage og ej heller modtog, uden at de til Syne ladende med Magt maatte tvinges der til. — Og stadig summede det En om Ørerne: «Val kommen te Marke'!»

Det var nu den finere Portion, som indtog sit Maaltid i Teltene. De fleste andre havde deres Melmader med hjemme fra, og købte sig i det højeste en Drik Øl og en Dram eller en Skaal Kaffe der til. Men dels var der mange løse og ledige Folk, som ikke vare forsynede hjemme fra, dels lod mangan Mand sig friste af den indbydende Lugt af stegt Fisk, bænkedede sig ved et af de talrige under aaben Himmel staaende Borde og fik sig en Ret stegt Aal eller Flynder. Anretningen var simpel, men Gjæsterne havde den Fordel, at de fik at se, hvordan Maden blev tillavet, saa at de ikke havde Lov at klage bag efter, hvis de syntes, at de havde faaet et større Maal Snavs til Livs, end det, der efter de bekjendte nøjagtige Beregninger, som sætte en Mands aarlige Fortæring af denne Vare til to Pund, kunde tilkomme dem. Lidt fra Bordet var der gravet et Hul ned i Jorden eller dannet en halvrund Væg af Græstørv, og der brændte et mægtigt Baal under en stor Trefod. Paa Kjøkkenbordet, det vil sige Grønsværet, som rigtignok var slemmt tyndt, blev Aalen flaaet og skrabet. En Slump Sand kom der vel med, men den antoges at blive skyllet af ved en hastig Neddypning i en Ballie eller Gryde

med et graat Fluidum, som en Gang havde været rent Vand. En Klump Smør eller Fidt i Panden, Aalestumperne deri og saa brasede det hele lystigt over Ilden og var snart stegt. For et sluttet Selskab sattes Panden paa Bordet, til enkelt Mand blev der anrettet paa Lertalerkener. Det lod til at smage ypperligt; godt lugtede det i det mindste, det kan ikke nægtes.

— For halvt hundrede Aar tilbage gik det endnu mere primitivt til. Da mødte, som en lille snurrig Bog: »Økonomisk Beskrivelse af Hou i Hals Sogn« fortæller, Fiskerkonerne fra denne By, som ligger over fire Mil fra Markedspladsen, med deres Kurve fulde af røgede Sild, »thi Bønderne anse Hvedebrød og flækkede Sild for Herrekost«. Mange af dem bar deres Kurv paa Ryggen den lange Vej eller førte deres Varer paa en Trillebør, mens de, som havde Hest og Vogn og en Skæppe Malt eller to tilovers, bryggede Øl deraf til at skylle Silden ned med. Det forudsættes imidlertid udtrykkeligt i det oven citerede Værk, at Markedsdagen skulde være hed, for at der kunde blive god Afsætning paa Øllet. —

Vi ere imidlertid ikke endnu naaede hen til de egentlige Markedsboder og ere endda gaaede forbi meget, deriblandt Glarmesterens Vogn, som ikke har saa ringe Søgning. Den er helt læsset fuld med Vinduesrammer med fire eller sex smaa i Bly fattede Ruder. Hos ham kjøber mangan Husmand sig et nyt Vindue, som der nok kan

trænges til hjemme i Hytten. Maalet passer nok; thi Vinduesrammerne pleje nogenlunde at være af ens Størrelse, og skulde det slaa fejl, kan der jo altid hjælpes derpaa ved en lille Klining med Ler. Hængsler og Beslag gjøres ej nødige; thi om at lukke Vinduer op er der ikke nogen Tid Tale. »Vo' Muer« vil blive glad, naar han kommer hjem med et nyt Vindue i Stedet for det gamle, hvor de to Ruder ere erstattede med Træskiver, mens de fire andre ere saa solbrændte, at de spille i alle Regnbuens Farver. —

Endelig naa vi da hen i de egentlige Markeds-gader, hvor Teltene staa i lange lige Rækker. Der er nu først Skomagergaden, hvor alle de smaa Skomagere fra Aalborg og andre Byer ere mødte med færdigt Arbejde: solide Fedtlæders Støvler med vældige Sinker under Hælene og »omvendte Sko« til Pigerne. Her forsyner mangen Mand sig for Livstid, thi med det Brug, der i de Tider gjordes af et Par Støvler, kunde de godt vare en Mand ud og endda i temmelig god Stand gaa i Arv til hans Børn. —

Saa var der Bagernes Længe. Først og fremmest var der Kristiansfeldter-Konen med den store Tunge; hun savnedes aldrig paa noget af de større Markeder med sine uovertrufne Peber- og Honningkager. Ingen Familie udenfor Bondestanden kjørte hjem uden at have handlet med hende. Saa var der Bagerne fra Aalborg, som mødte med store røde Kister, hvor der paa den indre Side af Laaget

var malet en vældig gul Kringle. I Kisten stod saa lagvis, hver Slags for sig: Jødekager, Kaffebrød, Smørkager, Kringler, Bakkelser osv., men især »Hjerter«, som vare de mest efterspurgte Kager og navnlig brugtes til Markedsgaver. De lavedes af en lignende Masse som dem, der anvendes til Fabrikationen af »røde Grise«, og vare overtrukne med en højst lokkende rød eller hvid Sukkerskorpe, paa hvilken Guirlander eller Bogstaver af den modsatte Farve toge sig yderst fint ud. De hvide vare især efterspurgte, thi paa dem var med purpurrødt Blæk skrevet pæne Vers, mens de røde mest prydedes med Bogstaver og Navne. Mangen ung Piges Hjerte er blevet vundet ved et rødt »Hjerte«, hvorpaa der stod Ane eller Stine med pæne Sving. For Kjøbstadfolk faldt maaske baade »Hjerterne« og Hvedekagerne lidt tørre, men vi Landsbyfolk fandt dem uhyre lække. En eller anden tidlig moden, rabulistisk ung Mand kunde maaske være fræk nok til at paastaa, at »Moders Kager« smagte bedre, men Majoriteten turde dog ikke negte, at »Aalborg Brød« var det bedste, især »Jødekagerne«.

Markedets Hovedgade var da den, hvor Legetøjsbutikerne og Kræmmerne havde deres Stader. Her trængtes hele Mængden sammen, og her var man vis paa at træffe Kjendinge ved hvert Skridt.

— Derhenne, lige for den tønderske Kniplingskræmmers Bod, have to Proprietærer med Familie

truffet hinanden. De ere ikke mødtes siden sidste Marked, og baade Mændene og Konerne have selvfølgelig meget at forhandle. Bag hver af Mødrene staar en lille, tyk, kejtet Purk med Blusebæltet helt oppe under Armhullerne og befinder sig slet ikke vel i sine pæne Klæder. Han kan desværre ikke spise mere; selv for en Drengemaves Rumfang er der Grændser. Han maa derfor slæbe møjsommeligt paa to store Hjerter og en vældig Honningkage, foruden en Bliktrumpet, en Tromme, en Træsabel og en Fløjte, ikke at tale om Mundharmonikaen, som stikker ud af den lille Buxelomme og er stærkt paa Vej til at tabes; han kan ikke engang komme til at tude i noget af sine blæsende Instrumenter. Længe staa Purkene og se paa hinanden, indtil den ene af dem bryder Isen ved at fortælle, hvor mange »Hjerter« han har gjort Kaal paa den Dag, og nu er Konversationen gaaende ogsaa mellem den yngste Del af Selskabet. Mændene opdage imidlertid snart, at de have for meget at tale om til, at det kan afhandles staaende. Det vilde aabenbart gaa langt bedre, naar de sad bag en Puns, og de træffe derpaa Aftale med deres Hustruer om til bestemt Tid at mødes igjen, hvorefter disse følges ud til en af Boderne for at købe et Tørklæde, Bomuldstøj til et Forklæde eller lignende Markedsgave til en eller anden der hjemme, som ej har kunnet komme med. —

— Naar jeg nu sidder og tænker paa den lange Markedsgade og saa tydelig kan se den for

mig, er jeg til Mode, som sad jeg med et Kalejdoskop for Øjet, hvor den mindste Bevægelse frembringer en ny Figur. De enkelte, stærkt farvede Glasstumper, som mest paavirke Sanserne, samle sig med de mindre i Øje faldende til en saa forskjelligartet Række Billeder, at jeg til sidst løber vild i dem.

Lad mig prøve, om jeg kan holde fast paa nogle enkelte af dem. —

Midt henad Gaden paa aabne Borde og spredte mellem Kræmmernes Boder blandt Teltene paa begge Sider staa Legetøjsbutikerne. For et Barn nu til Dags er deres Indhold kun tarveligt, men vi stillede ikke saa store Fordringer. Der var Lommebøger med rødt Bind og Tavleblade, en rar Indretning, da Blyanter ikke vare saa lette at overkomme som en Stump Griffel. Der var Brændglas i røde Foderaler, Solringe, alskens primitivt Legetøj af Blik og smaa bitte Kister af samme Form som Pigernes »Klædekister« der hjemme, ikke at tale om Æskerne af malet Glas, der var noget af det fineste. De smaa, maabende Bønderdrengene stirre paa al den Herlighed med vidt aabne Øjne og vare visselig for længe siden faldne over deres egne eller andres Ben, hvis de ikke havde holdt saa godt fast ved Moderens Skjort. »Aa nej, sie Muer!« lyder det uophørligt, mens de til Skræk for Kræmmeren, der med Uret tiltror dem tyvagtige Hensigter, liste sig til at berøre en eller anden

af de mange Kostbarheder, for at have Bevidstheden om at have haft fat paa dem. —

Saa kommer da hen ad Markedsgaden en hel Rad smukke Bønderpiger med hinanden under Armen, saa de ere ved at spærre den. De ere næsten ens klædte, thi de ere fra samme By, hvor for Øjeblikket det Mønster Hvergarn, de bære, er i Mode. De snakke og le og have ingen Anelse om, at en eller anden fortvivlet Skælm har trukket en solid Seglgarns Snor med en god Knude for hver Ende gennem deres Skjorter, saa der vil blive stor Allarm, naar de skulle til at skilles ad, thi de gode Hvergarns Kjoler holde nok.

Manden med Gigtringene har strygende Af-sætning, især til de ældre Bønder; ved Siden af ham staar, som en Levning fra fordums Tid, den gamle Bogfører ved sit Bord, hvor de opslagne, mest gudelige, Bøger ligge under udspændte Snore.

Henne ved Gadens Ende er der to Grupper. Trænger man gennem den ene, finder man den blinde Spillemand, søm med Dødsforagt gnider løs paa sin Fiol, mens Midtpunktet i den anden Gruppe er ulige interessantere. Det er den gamle Spaa-kone fra Vraa Sogn, som med en Alvor, der ikke kan andet end indgyde Tillid, forkynder de unge Piger deres Skjæbne. Hvor kyndig hun er i Spaa-domskunsten, ved jeg ikke; men saa meget er vist, at en Maler ikke kunde ønske sig nogen bedre Model til et Hekseansigt end hendes lange, blege, rynkede Ansigt med de skarpe Træk og de sorte,

stikkende Øine. — Det er kun faa Aar, siden jeg saa hende paa Skovbakken ved Aalborg endnu øve sin Kunst der. —

Og saaledes viser Kalejdoskopet det ene Billede efter det andet, men alt ledsaget af et Orkester af Barnetrompeter, Fløjter og Mundharmonikaer, saa man bliver helt ør i Hovedet. —

De to Proprietærer mødes igjen med deres Ægtehalvdele, og det er tydeligt at se, at de have faaet sig en »Puns« eller to. Purkene ere imens blevne sær gode Venner og have endog paa god Vendelbo Vis slaaet en lille Handel af, idet de have byttet Træsabel med hinanden og den ene givet et Hjerte i Bytte. Den ene af Fædrene bliver mindet om, at han har lovet «Drengen» at lade ham se Kunstberiderne, mens den anden har paataget sig en lignende Forpligtelse med Hensyn til Vokskabinettet, og man enes nu om at gaa i Fælleskab begge Steder. Først gaar man da til Vokskabinettet, hvor den med Øjnene rullende Figur foran Teltet er nær ved at forfærde Purkene til Trods for den gode Forskansning, Moders Skjørt frembyder. Der inde i Teltet fremstilles Lidelseshistorien og Hovedtableauet er Nadverens Indstiftelse; hvor det især gjør stort Indtryk at se og høre Judas dunke Pengepungen tre Gange i Bordet. »Herregu, gek e' sønt te«, sukker en gammel Bondekone, som for første Gang i sit Liv ser sligt Spil.

Derfra gaar Turen til Cirkus, hvor man faar den «rigtige gamle Gauthier» at se, og hvor den

yngre og den kvindelige Del af Selskabet synes, at Hestene ere dejlige, mens Husfædrene foragtelig erklære dem for nogle stive, spattede Krikker.

En Tur paa Karussellen maa der jo ogsaa til. Orkestret: et Klaphorn, en Klarinet og en Tromme, tuder med anerkjendelsesværdig Udholdenhed løs paa den vante Melodi, mens sveddrypende Karle løbe rundt med Maskinen, thi den Gang kjendte man ikke til at sætte den i Gang med Hjul. —

— Ja, jeg kan ikke tie stille dermed, og jeg haaber, at de fleste ville kunne forstaa, at sligt kunde gjøre Epoke i en ung seksaarig Mands Liv og sent glemmes. «Gamle Gauthier» selv i hele sin sølv- og guldbræmmede Berider-Pragt kom hen til mig uværdige og bad mig passe paa en lillebitte Berider-Pige, yngre end jeg, som han satte op i Karussel-Vognen til mig. Det var min første Riddertjeneste, og stolt af den var jeg. —

Der er endnu meget mere at se og høre, men vi langvejs Folk maa tænke paa Opbrud. Med nogen Møje bliver Jens Kusk funden bag et vældigt Glas glohed Punch, som han, med Fære for at kvæles, maa sluge paa en Gang, saa varmt det er. Medens han pakker Vognen til og spænder Hestene for, faar man sig en Kop The og en Bid Brød i Antons Telt, hvorefter det gaar hjem ad, og det i endnu bedre Fart end om Morgenens; thi dels er man bleven længere, end man egentlig burde, dels er Jens i en lidt animeret Stemning, saa at

det forholdsvis ikke varer længe, inden vi holde der hjemme for «den brede Dør» og høre Avlskarlen sige: «Valkommen fra Marke', Hosbond!» —

Det var nu første Markedsdag; anden Dag er Tjenestefolkenes. Saa udrustes paa hver Gaard en eller to Høstvogne, og alle de, der blot paa nogen mulig Maade kunne undværes paa Gaarden, rulle af Sted til Marked. Jens Kusk forsikrede mig, at anden Markedsdag var den morsomste i alle Maader. Der om kan jeg ikke dømme; jeg var der aldrig.

„BETTE JAKOB“.

»Bette Jakob« var godt kjendt i Sognet, og han var ej heller let af tage fejl af, naar man en Gang havde set ham. Som hans Navn antydede, var han kun ringe af Vækst, især hvad Overkroppen angik, og dog var det, som om Benene ikke kunde bære den, thi de havde krummet sig udad, saa det altid havde været et haabløst Arbejde for ham at ville gjenne Svin. Endnu abnormere vare hans Arme, som vare saa korte, at de i strakt Tilstand ikke kunde naa Bukselommerne, saa at Hænderne maatte nøjes med at søge Asyl i Vestelommerne. Hele denne sære Krop bar et stort kraftigt Hoved, og fra dette udgik der, især naar Jakob blev vred, en sand Tordenrøst. »Røsten var det eneste, som duede ved ham«, sagde Folk.

Synderlig Nytte kunde jo slig Stakkel, især siden han var bleven gammel, ikke gjøre, og han var derfor bleven Kohyrde paa en af de større Gaarde i Sognet, en Gjerning, som han nok kunde passe, saa længe Kørerne stode tøjrede. Paa den Tid, da de bleve slupne løs, kneb det for ham,

men saa fik han en Dreng til Hjælper og følte sig da mere end nogensinde overbevist om sin Vigtighed og Uundværlighed, naar han lod Drengen gjøre Arbejdet og selv sad og snittede Vindepinde og Sykurve til Pigerne, med hvem han altid søgte at staa sig godt. Naar disse imidlertid gjorde altfor grovt Nar ad ham, saa at han ikke kunde undgaa at mærke det, saa lod han dem vide, at der havde været en Tid, da Pigerne ikke kimsede ad ham og det var den Gang, han var »Bedstekarl« paa Sortholt, en af de mindre Gaarde i Sognet.

Der havde virkelig været en Tid, da denne ansvarsfulde Stilling havde været ham betroet, og den glemte han aldrig, men brugte den som et fast Punkt i sin Tidsregning ligesom Muhamedanerne Muhameds Flugt. Det var i Krigsaarene i Kristian den Syvendes Tid, da alle de unge Karle havde været indkaldte, og man maatte tage til Takke med Folk som Jakob.

Sine Erfaringer fra den Tid var han altid tilbøjelig til at meddele og var ikke kneben med gode Raad, som mange Gange morede hans Husbonde kosteligt. I det Hele var han overbevist om, at han var den vigtigste Mand paa Gaarden næst Husbonden, thi han var jo den ældste, og maatte som Følge heraf vel vide bedst Besked, mente han.

Næst hans Godhed for det smukke Kjøn vare Tobak og en god Dram hans eneste Lidenskaber, og den første Nydelse især var en ren Livsbetingelse for ham. Al den Udkradsning, der faldt

af paa Gaarden, tilkom ham, og han var ogsaa Mand for at sætte den til Livs, thi paa den ene Kind saa's altid en stor Knude, fremkommen ved en vældig sammenæltet Klump af denne Urt, som hyppig fornyedes, og Sønnen der paa Gaarden, der engang som Dreng i et uvorent Øjeblik havde fordærvet en Kasse Udkradsning for ham, tilgav han aldrig, saa længe han levede, men nævnte ham altid, hver Gang han kom til at tænke herpaa, som »Knetti« (Knægten) i Stedet for, som det var Skik ellers, at kalde ham for »vor Søn«.

Som man vel kan vide, gjorde han ikke synderlig Fyldest for Kost og Løn, men vilde vist, hvis Gaarden var bleven i de samme Hænder, have faaet Lov til at blive der til sin Dødsdag. Skjæbnen vilde det anderledes. Ejeren fik i Sinde at flytte til Byen og overlade Sønnen, der imidlertid var vokset til, Styrelsen af Gaarden. Rygtet herom kom Jakob for Øre; han blev hel betænkelig og vilde have Vished i den Sag. Den første Gang Hr. Brask kom ned i Marken, begyndte Jakob:

»To de æ da ett sann, te Hosbon ve fløtt te By'i?«

»Jo det bliver nok Enden paa det, Jakob«.

»Da bliver' e minsæl skit mæ Goeren, ska a sæi. Ska vo Sæn saa styr' en?«

»Det har jeg da tænkt«.

»De æ han ellers temmele ong te. Jaja, De

ve jo bye sæ. Men a tøkkes ett, te Hosbon sku gjør'«.

»Ja, han er jo ung nok, men her er jo gamle Folk ved Gaarden, som kunne raade ham, hvis det behøves. Han har jo blandt andre Dig at spørge til Raads, om det kniber for ham. Du har givet' mig mangt et godt Raad, saa kan du vel ogsaa hjælpe lidt paa ham«.

»De æ da remmele. A ska nok si etter, aa ska aasse nok la ham ve', nær han gjø' no galt; men te di ongg' vel ett allsteiens hær, hva di gammel seier. — Men de æ de samm, a haar siel væt Bæistkaal e Gaang aa ve' nok, hvoddan en Goer ska styres, saa a ska nok roed' ham«.

»Lad mig se, at Du gjør det, og saa kan Du jo engang skrive mig til og lade mig vide, hvordan det gaar«.

»De ska a nok, Hosbon, men de bliver vest ring' mæ de hiele«. —

Det varede ikke længe, inden Hr. Brask rejste, og ingen sagde ham et drøveligere Farvel end Jakob, skjønt han følte sig noget trøstet ved Husbondens Afskedsord: »Se nu vel efter, Jakob«.

»De ska a val, Hosbon.«

— Der kom nu alskens nye Skikke paa Gaarden, som ikke behagede Jakob. Han lod stundom sin advarende Stemme lyde, men det blev ikke paaskjønnet, som det burde. »Vor Søn« vidste nok, at Jakob ikke led ham, og havde ikke Pietets-

følelse nok til at bære over med Gamlingen eller Godmodighed nok til, som Faderen, at more sig over hans Snakken med. Han havde været paa et Landvæsensinstitut og der lært alskens ny Skik, som nu skulde indføres, og som gav Anledning til mange Sammenstød. — Saaledes laa der nedefor et temmelig skarpt Bakkestrøg en lidt sid, men frugtbar Strimmel, som altid havde været udlagt til Græsning og været Jakobs Tilflugt, naar det kneb med Græs oppe paa »Borerne«*). Den skulde nu tages ind til Agerland. Det kunde han ikke finde sig i og gjorde energiske Forestillinger i den Anledning. »Paa den Maade blev der jo intet Græs til Køerne. Det Stykke Land havde aldrig været opdyrket før, saa var der heller ingen Mening i at gjøre det nu. Naar Faderen havde ladet det ligge, saa kunde Sønnen ogsaa gjøre det. Og hvor skulde de nu skjære »Møntørv« til Husene?« At der kunde avles godt Korn der, brød Jakob sig kun lidt om; thi for ham og de fleste gamle Bønder var Kvægavlen Hovedsagen; de stode i mange Henseender næsten paa et Nomade-Standpunkt.

Paa alle Kanter gik det ham imod, og selv i sine dyrebareste Interesser ramtes han. Der produceredes ikke længer saa megen Udkradsning paa Gaarden som tidligere, da den gamle Brask altid røg af Merskums Piber, der aldrig røgtes helt ud, medens Sønnen til Jakobs Harme og Foragt røg

*) Agermarken.

af Husmandspiber med Porcellæns hoveder, hvor der kun blev Aske tilbage.

Og saa var der kommen en »Jomfru« til at styre Husvæsenet, som slet ikke forstod at paa-skjønne ham, saaledes som Madam Brask havde gjort det. Han havde bragt hende i Tribut et Knippe Pølsepinde, men kun faaet et tørt »Tak«, ikke saa meget som en Dram, men oven i Kjøbet den Besked, at hun havde nok af den Slags. Jakob havde nemlig i mange Aar forsynet Madam Brask med et ud over al tænkelig Forbrug ræk-kende Forraad af denne Vare, da hvert Knippe, han bragte, altid plejede at indbringe ham en god Dram. Selv en konstigt udskaaren Vindepind med raslende Kugler havde ikke mødt den fortjente Paaskjønnelse. Jomfruen havde med et halvt tvært Ansigt budt ham Tak og en tynd Otteskilling, men han vilde have sat langt større Pris paa at høre et rigtig venligt: »Tak, Jakob, vil Du ikke have en Dram?«

Den gamle Kokkepige, der havde været vant til at raade, og som havde stukket mangan god Bid til ham, kunde ej heller finde sig i det nye Regimente, gav endelig efter for en aldrende Hus-mands gjentagne Frieri og drog ind til ham i hans Hus ude paa en af Hedelodderne. Kort sagt, Stil-lingen blev mere og mere uholdbar for Jakob, saa at han tilsidst mente, at det var bedst, at Hr. Brask nu fik at vide, hvordan det stod til paa Gaarden.

Mange Timer sad han derude i Marken og tænkte over, hvad og hvordan han skulde skrive, og tog stundom i den Anledning et dybt Drag af den Hippokrene, som Blichers Per Syvspring øste af, og den gamle Regel: »facit indignatio versus« gjorde sig uvilkaarligt gjældende, saa at han, inden han ret vidste af det, havde faaet lagt en Vise om Tilstanden paa Gaarden og besluttede at sende sin gamle Husbonde den. Bittert stemt var Jakob, og det skulde efter gammel nordisk Sæd have været en Nidvise, men hans Godmodighed løb af med ham, medens samtidig Rimenes haarde Nødvendighed tidt nødte ham til at sige andet, end hvad han egenlig havde havt i Sinde, saa at selv Jomfruen slap for videre Tiltale, mens han dog fik klaget over de ringe Vilkaar, Kærne levede under, og fik sagt sin Mening rent ud om »vor Søn«, som en Dag, da Jakob under Paavirkningen af en stor Dram var faldet i Søvn i Marken og havde glemmt at flytte Kærne, havde truet med Prygl, noget, som aldrig før var budt ham.

Der skulde nu skaffes Skrivemateriale til Veje, og han maatte derfor en Tur op til Byen for at faa Skolelæreren til at give sig et Ark Papir og skære en Pen, thi en af Pigerne havde nok en saadan, men den var paa Grund af Fligenes Gabmundethed aldeles ubrugelig. Derimod havde hun paa en Vindueskrog hængende en lille Medicinflaske med noget aldeles indtørret Blæk, som nu blev spædt op, og en Søndag Eftermiddag, da »vor

Søn« (thi »Mand« blev han aldrig i de gamle Folks Øjne) var taget af Gaarde og »Bælsen«*) havde lovet at passe Kærne, tog Jakob, der i Betragtning af Øjeblikkets Alvor havde faaet Plads for overste Bordende, hvor ellers Avlskarlen præsiderede, fat paa sin Brevskrivning, mens de andre »Folk« sad i taus, næsten ærbødig Forventning. Selv den yngste af Pigerne, den kjønne Ane, som altid var rede til at le ad alt muligt og ikke mindst ad Jakob, saa' paa ham med en vis forbauset Agtelse, og Lars Kusk sendte straffende Blikke og en halvhøj Forbandelse ud ad Vinduet efter »Munter«, som i et Anfald af umotiveret Tjenstiver var sprunget op paa sin Tønde for at gøre ad en forbi kjørende Vogn.

Langt om længe blev Jakob færdig, og der stod da med sære Snirkler og Sving præntet nedenstaaende Vers, som han oplæste for Forsamlingen, der med Undren lyttede til.

Hr. Brask og hans Madam maa hør',
 At jeg kan nogle Verser gjør',
 Jeg har dem digtet i en Hast,
 Slet ingen maa dem last'.
 Jeg tror nok og de Verser duer,
 For Tonen gaar efter een Tur;
 Jeg har mig selv den Tone lært,
 Den er mig vist forært.

*) Mellemting mellem Dreng og Karl.

Om Morgenen, naar jeg opstaar,
 Jeg flittig til vore Piger gaar,
 Jeg gjerne vil af dennem kald',
 Om det kan dem bifald'.
 De komme sildig i deres Seng
 Og ganske tidlig op igjen,
 Hvordan mon de det skal udstaa,
 De lidet Søvn kan faa.

Vor Rytterkusk og Avlskarl
 De høster rigtig kapital,
 Vor' Piger de skal binde op,
 De følger rigtig Trop.
 De sex de stræber med Attraa,
 De nødig vil et Straa skal staa;
 Den syvend' hun skal samle sit,
 Det maa hun ej forgjæt'.

Vor Jomfru er vort Herskab tro
 I deres Hus og deres Bo.
 Kristiane og Frederikk'
 De holde nok god Skik.
 Vor Stupig' flittig feje vil,
 Frederikke laver Maden til.
 De andre to er i det Tal,
 Som flittig malke skal.

Men nu bær Lyngen Blomster blaa
 Af den maa Kø'rne Knoppen faa,
 Men det er en elendig Eng,
 Vil Husband det betænk'.

Vi har saa mange Lam og Faar,
 Ved hver sin Side af Gaarden gaar,
 Det volder Græsningen er slet,
 Vore Køer de sker Uret.

Jeg drev igaar tæt til en Blok
 Med syv og tred've i en Flok
 Der kunde de faa Græsning i Mæng'
 Til det de og kunde træng'.
 Det er for mig saa stor en Trøst,
 De kjender akkurat min Røst;
 Saasnart jeg til dem tale vil,
 Saa gaar de ganske stil'.

Hvordan skuld' jeg dem passe paa,
 Naar de min Røst ej skal forstaa,
 Saa blev de snart min Overmand,
 Gik over min Forstand.

Men det er mig slet ingen Sag,
 Jeg har med dem en stor Umag;
 Endskjøndt jeg er en fattig Mand,
 Jeg synger med Forstand.

»Vor Søn« mig estimerer lidt,
 Men jeg skal nok bliv' hannem kvit,
 Han loft' mig Hug den anden Dag,
 Dog det var mig slet ingen Sag.
 Han sagde rent ud med hans Mund,
 At jeg var en fordrukken Hund,
 Men det jeg estimerer lidt,
 Jeg skal nok bliv' ham kvit.

Da han var færdig, ventede alle med at sige noget, til Kristian Hendriksen, den gamle Avlskarl, der havde været længe paa Gaarden, og selvfølgelig nød stor Agtelse, havde sagt sin Mening, og da den lød: »Do æ ett saa rengg te aa skryvv, Jakob. De æ sann tehoëb«, — saa vare alle enige om, at det var godt skrevet, og det varede et Par Dage, inden Ane kunde faa sig til at le ad Jakob, saaledes havde han imponeret hende, ikke blot ved sin Digtergave, men ogsaa ved Tanken om, at han kunde »skrive til Hosbond«.

Denne morede sig kostelig over Brevet, og da han nogen Tid efter besøgte Gaarden, takkede han Jakob for det. »Ja, vi gamle maa finde os i, at de unge ere klogere end vi. Det bedste, vi kunne gjøre, er at tie stille, Jakob«.

»Ja de æ godt nok«, mente Jakob, »men de æ liegodt skit, nær di ongg ve regier. Saant en jen har ett sitt nue i sin Davv.«

»Jamen saa har de hørt og læst mere end vi andre.«

Fa'n mæ den Løsning, man kan da allivel ett løs sæ te, hvoddan en Kov ska haa'ed.«

»Det er der dog dem, der mene.«

»De æ da no Snak, for dem der skryvver Bøgger, di haar da ett været Hjovvr*), aa anner ka da ett suar vell vedd, hvoddan æ Krett ska haa'ed.«

»Ja ja, Jakob, det faar nu være som det er

*) Hyrde.

— Jeg har for Resten tænkt paa at sælge Gaarden.«

»De æ aasse de klogest, Hosbon ka gjør', nær han ett siel ve drivv' Goeren, for de hær annt de duer ett'.«

»Saa skal jeg nok tale med den nye Mand om at beholde Dig.«

»De ska Hosbon ha Tak for, men to de blivver val en Tysker, aa saant en jen fostoer et aa ha mæ Folk aa gjør'. De æ val bejer, a sier aa blyvv Byhjovr.«

Jakob blev nu Vinteren over paa Gaarden, og da Vaaren og med den den nye Ejer, der ganske rigtig blev en Tydsker, kom, overtog han Posten som Byhyrde og lod nu hver Morgen og Aften sit Tudehorn gjenlyde oppe i Byen, mens han levede et mageligt Liv der ude paa den store kratgroede Fælled, da der altid var Drengene nok, som heller end gjerne vilde følge med ham der ud, især i den Tid Bærrene vare modne, og de maatte da besørge den egenlige Vogtertjeneste, mens han i Bevidstheden om sin Værdighed sad og skar Vindepinde og andre Træsager.

Om Vinteren gav hans kommunale Embede ham jo intet at bestille, men saa vandrede han fra Gaard til Gaard og havde sit Ophold uden at tigge, idet han udførte alskens smaa Arbejder. Navnlig var det hans Gjerning at ribbe Fjer, og han sad med den nok saa fornøjet i den lune Kakkelovnskrog inde i Spindestuen hos Pigerne,

hvem han stadig bevarede sin gamle Forkjærlighed for. —

Men Jakob blev gammel og stavrede kun med Møje af Sted. Der kom en ny striks Skolelærer til Sognet, som ikke vilde tage det for gode Varer, naar Drengene som Udeblivelsesgrund fra Skolen meldte, at de havde været i Rønholt med Jakob, og derved efter Haanden gjorde det umuligt for denne at røgte sit ansvarsfulde Hverv, saa at han til sidst maatte nedlægge sin Post og »give sig paa Sognet«, der lejede en Stue til ham og hans gamle Søster Mette. I et Aars Tid holdt han det endnu gaaende med at vandre omkring, og alle Vegne, hvor han kom, var der en Melmad og en Dram til Rede til ham. Men først og sidst bad han om Tobak, og naar han blot ingen Mangel led i saa Henseende, var han tilfreds. Men til sidst sloge de gamle krumme Ben fejl for ham, saa han maatte sidde hjemme hos Mette, der ikke altid vilde det samme, som han. Især rev det ud, naar det kneb med Tobakken, og Jakobs Humør som Følge deraf var gnavent. Naar Mette nu ikke var til Sinds straks at lystre og gaa op til Præsten eller en af Gaardene og høre, om der ikke var lidt Udkradsning at faa, blev han til Gavns vred, og han lod da sin Tordenrøst, som Alderen ikke havde svækket, lyde saa, at den kunde høres ud i Byen, idet han just ikke sparede paa mindre agtelsesfulde Udtryk. Men Staklen havde kun ny Ærgrelse heraf; thi Mette var stokdøv, og det

endte gjerne med, at hun med det roligste Ansigt af Verden, just naar han opbød sine Lungers fulde Kraft, faldt ham i Flanken med det Spørgsmaal: »Hva ær et Do sejer, Jakob.« Paa den Maade var der saa intet at stille op med hende, og han kastede sig da resigneret tilbage i Sengen eller den halmspundne Lænestol og maatte vente, til Mette forbarmede sig over ham. —

Egenlig Nød led han ikke; thi Folk vare gode ved ham, og der var jo Gamlinger nok der i Byen, med hvem han, naar han om Sommeren sad udenfor Hyttens Dør og slikkede Solskin, kunde faa sig en Passiar og fortælle dem om den Tid, da han tjente som Bedstekarl, og om det Brev, han havde skrevet til Brask, der, saa længe han levede, aldrig glemte en Gang imellem, naar Lejlighed gaves, at sende Jakob nogle Karduser »rød B«, hvilke aldrig uændlode at indbringe ham en rig Gjengjæld af virkelige, fra Hjertet kommende Velsignelser.

MADS.

Det er nu en Slump Aar siden, at jeg en Sommer Morgen tidlig kom ridende op gjennem en af de sydligste Udløbere fra Vendsyssels Højland. Jeg havde nyttet en Dags Ekstraferie til et Besøg i Hjemmet og skulde nu om Morgenen se at naa de halvfjerde Mil ind til Aalborg, saa jeg kunde være der inden Skoletid. Dertil kunde Benene ikke slaa til, og jeg blev derfor »redet paa Vejs«, som det kaldtes; en Karl fulgte saa med for at føre Hestene hjem.

Det var saa tidlig paa Morgenen, at Solen og Taagen endnu ikke havde udstridt deres Kamp. Der oppe paa Bakketoppene havde den første vel vundet Sejr, men nede fra de smaa snævre Dale og ude fra Engene nedenfor Bakkerne sendte Taagen stadig nye sælsomt formede Masser i Kampen. Det er et helt mærkeligt Syn, naar saadan en sært formet Taagebunke kommer rullende op ad Bakkekrænten. En kort Stund ser det ud, som om den skulde faa Magten, men det varer ikke ret længe, saa opløses den og maa vige for Morgen-

solens Straaler. Alle baade levende og livløse Gjenstande faa, saa længe Kampen staar paa, de særreste, eventyrligste Former og Bevægelser; det er da ikke let at hitte Rede i dem.

Det var derfor ikke saa sært, at baade Karlen og jeg paa en Gang studsende holdt Hestene an, idet vi begge kom til at se op til en af de højeste og hidtil mest skaldede Bakkeknolde, hvor Solstraalerne og Taagen netop i det Øjeblik stred en haard Kamp med hinanden. Der oppe paa den runde Top havde rejst sig en Forhøjning, som vi ikke kunde faa Rede paa. Naar Solstraalerne rev en større Flænge end vanligt i Taagen, kunde man se nogle levende Væsener færdes ivrigt. Det hele kunde ypperlig have gaaet for Spøgeri, og jeg er ikke vis paa, om min Følgesvend var fuldstændig beroliget i saa Henseende; thi den Dag i Dag er man der i Egnen temmelig sikker paa, at det ikke gaar ganske rigtigt til ved Nattetid der oppe mellem Bakkerne.

Vor Vej førte os imidlertid lige op der forbi. Det var en af Hulvejene fra gammel Tid, som var betydelig nærmere end Landevejen, og som man derfor nyttede, naar man havde Hastværk og var ridende eller let kjørende. Da vi kom nærmere, opdagede vi, at det var en hel Familie, som havde travlt med at opføre sig en Bolig. Manden var Murer, Konen og Børnene Haandlangere. Det viste sig at være Mads nede fra Mosen, som var i Færd med at bygge sig en ny Bopæl. Lun og

solid saa den ud til at blive, om end ikke synderlig smuk i arkitektonisk Henseende. Materialet var Kampesten, Jord og Græstørv; Bindemidler som Kalk eller Ler var der ikke Brug for. Vi holdt lidt stille for at ønske Mads: »Gudsfred og Gudshjælp!« og Lykke med det nye Hus, han nu skulde til at rejse. «Ja», mente Mads, «far bouwved a faa laant nier, no kommer a da høvt nok op.» —

— Siden den Tid kom jeg ofte forbi Mads's Hytte og saa den fuld færdig. De tre Sider vare helt opførte af Græstørv og Kampesten som et Dige, medens den fjerde mod Syd vendende Side, hvor Indgangsdøren og to smaa Blyvinduer sad, til Dels havde klinede Lervægge. Taget var selvfølgelig tækket med Lyng, hvoraf der var rig Høst nok rundt om, og Skorstenen var dannet af fire Brædestumper. Og dog var det et Palads mod Mads's tidligere Bolig. Ja, der havde endog været Raad til at anbringe et Vindue mellem Græstørvene i vestre Ende af Huset, og derfra var der en Udsigt, som man kunde lede noget om Magen til. —

— For nogle Somre siden førte min Vej mig igjen op gennem Bakkerne, hvor jeg da for Resten til stor Glæde for alle rettroende rendte vild ved Nattetid, saa at man kunde se, at det endnu den Dag i Dag ikke gaar rigtig til der oppe. Men da savnede jeg Mads's Hytte. Der var kun sørgelige Levninger tilbage af den. Jeg

hørte mig da for hos Folk og fik at høre saa meget om Mads og hans senere Færd, at jeg fik Lyst til at lægge det sammen med, hvad jeg selv mindedes, og skrive hans Historie. —

Han var født der i Egnen, tjente der i sin Ungdom og havde da alt det Ry paa sig, at man ikke fik ham længer, end han selv vilde. Han giftede sig tidligt, men hverken han eller Konen havde det mindste at sætte Bo for. Sidde til Huse vilde Mads imidlertid ikke, dertil var han altfor uafhængig en Karakter. Han vilde sidde paa sit eget. En Plet Jord at bygge paa var let at faa for ingen Ting; man behøvede knap at spørge Ejeren om Forlov i de Tider. Mangen Mand havde Hedelodder, hvor han sjældent kom, og hvis Grændser han knap kjendte. At nægte en »Stakkel« Lov til at bygge en Hytte paa slige Steder, faldt ingen ind.

Men Mads havde heller intet at bygge Hytten af, uden hvad han kunde bjerge hist og her, saa det gjaldt om at spare paa Byggematerialet. Der neden for Bakkerne, midt i en sid Eng, laa en lynggroet Høj, som han tilegnede sig og gravede sig ind i, saa at den kom til at danne de tre Sider af Boligen, medens den fjerde opførtes af Græstørv. En gammel Dør fik han fat i og et lillebitte Vindu med fire smaa i Bly fattede Ruder gav den nødige Lysning. Nogle krogede Rafter nede fra Skoven, dækkede med Lyng og Fladtørv, dannede Taget, og slige Luksusartikler som Skorsten var der ikke Tale om. Røgen fik at finde

Vej ud som den kunde, der var Sprækker nok hist og her.

Her flyttede nu de to unge Folk ind og levede meget lykkeligt. Mads nærrede sig mest som Grøftegraver, sled trolig og nød en vis Agtelse i Sognet, fordi han, skjønt hans Kone efter Haanden fødte ham ti Børn, dog nogenlunde sled sig igjennem. Om Vinteren maatte han jo rigtignok have lidt »Fattigkorn«, og Børnene maatte ud med »Krukken« og bjerge lidt Mælk hos Bønderne. Men man fandt dog, at det var godt, at han kunde bjerge sig med de mange Børn, og i de Tider ansaas det ikke paa nogen Maade for Tiggeri, at Folk, som ingen Ko havde, bad om Mælk. Det betragtedes næsten som en Slags Ret, de havde. At sælge Mælk kunde ikke let falde nogen Husmoder ind, det betragtedes næsten som en Skam, og hver Gaard havde noget nær sine faste Kunder, som kom og fik Mælk.

Foruden Grøftegravningen havde Mads en Ekstraindtægt. Vaaren var hans bedste Tid, thi da tjente han gode Penge som Studedriver. Sidst i April drives nemlig de i Vinterens Løb opkjøbte Stude i store Flokke »op« til Holsten, som det kaldes, skjønt de sjældent naa længere end til Husum. Det er ikke for det bedste, naar de maa gaa til Itzehoe. De drives da i smaa Dagsmarcher ad gamle Viborg Landevej og ned over Hederne, og det gjælder da at have en paalidelig og erfaren »Fordriver«, der paa hele den lange Rejse fører

Kommandoen over 100 a 200 Stude og to eller flere Underdrivere. Han maa kjende Routen med de rette Bedesteder, maa kunne »slaa en Stud op«, (d. e. aarelade den), hvis den bliver syg, og naar vi huske paa, at han skal bringe hele sin Flok i uforringet Stand den lange Vej, kunne vi vel vide, at det er en ansvarsfuld Post. »Fordriverens« Plads er i Spidsen af Kolonnen, og Studene følge ham, hvorhen han gaar; det første Par Dagsmarcher kan det vel stundum hænde, at et eller andet næsvist ungt Blod vil rende forud for ham, men et Hib af den lange Piskesnært bringer det snart til Fornuft igjen. Underdriverne maa saa gaa bag efter og besørge de egentlige Driverforretninger. Overalt i de paa »Driversedlen« optegnede Bedesteder, Kroer paa Heden, hvor der ellers sjældent kommer Gjæster, er »Fordriveren« en stor Mand: han rekvirerer det fornødne Hø til sine Stude og Forplejning til sig og sine Undergivne, og faar saa næste Morgen en Regning derpaa, som han stikker i Lommen for at betale den paa Hjemvejen. Endelig naar han til Husum og træffer der sammen med Studenes Ejerman. Hver Flok faaer sin Plads anvist paa »Kampen«, og man venter nu med Længsel paa Markedsdagens Morgen. Man kan da straks se, om der vil blive god Handel eller ikke. Komme Marskbønderne samtalende vandrende i Flokke ud til Markedspladsen, saa er det et slemt Tegn, men komme de enkeltvis svingende med Kjæppen og

springende over Grøfterne, saa »bliver Husum god det Aar«.

Har saa slig en Marskbonde udset sig og kjøbt en Flok Stude, optegner Sælgeren blot hans Navn i sin Lommebog, og siger ham, hvor han boer i Husum; derpaa drives Flokken afsted Sønder paa, inden Sælgeren endnu har set en Skilling af Pengene for den. Om Eftermiddagen sidder han saa hjemme i sit Logis og venter. Først kommer Marskbonden med Pengene, altid preussiske Dalere optalte i Poser, forsynede med hans Segl, og der er aldrig Tale om at tælle dem. Derefter kommer »Fordriveren« med sine Regninger fra Bedestederne og faar de fornødne Penge til at klare dem med samt sin Betaling for Rejsen, hvorefter han vandrer samme Vej tilbage, som han kom, idet han under Vejs betaler Regningerne. De mange Sølvpenge maa gjerne føres til Flensborg for at blive byttede med Sedler, og Bødkerne i Husum have i denne Tid altid Oplag af stærke Fjerdingen til at pakke dem i. —

Saaledes gik det i det mindste til med Studehandelen i Mads's Tid endnu for en halv Snes Aar tilbage. Nu hører jeg, at Studene begynde at kjøres med Jernbane, og dermed er jo den Smule Nomadeliv, som endnu fandtes i Jylland, svunden. —

Mads blev saaledes en temmelig vidtberejst Mand, ja naaede endog et Par Gange helt ned til Itzehoe, naar »Husum ikke var god«. Men det kan gjerne være, at dette omflakkende Liv ikke,

som vi skulle se, var heldigt for hans Moralitet. Imidlertid var han en søgt »Fordriver«, næsten ligesaa anset som Simon Agerbæk, der kun fandt en Bestilling sværere og ansvarsfuldere end den at være Studedriver, nemlig et Postbuds, som han en Tid lang beklædte, men misfornøjet opgav, fordi han ikke kunde komme ud af at tyde Brevenes Adresser.

Imens boede Mads og hans Slægt stadig der nede i Mosen, og de trivedes herligt. Konen var aldrig syg nogensinde, mens de boede der, og øgede, som sagt, Familien med 10 Børn. Men dette skaffede Mads nogen Ufred. Gulv var der ikke i Hytten, i fugtigt Vejr stod Vandet der inde, og Frøer og Tudser hoppede lystigt om. Jorde-
moderen maatte, naar hun kom der paa Embeds-
vegne, hoppe fra Græstørv til Græstørv for at komme tørskoet hen til Sengen. Dette fandt hun under sin Værdighed og klagede til Sogneforstanderskabet, som efter hendes Skildring fandt det uforsvarligt, at Familien skulde bo saaledes og derfor besluttede paa Fattigvæsenets Regning at leje en passende Bopæl til Mads.

Det tog han ilde op; slikt Indgreb i hans Uafhængighed taalte han ikke. Han begav sig til det samlede Sogneforstanderskab og læste dem Texten: »I ær nonn stuer Kaael te Hoeb, aa seder i Jer grundmuered Rollinger,*) men der ær

*) Vaaningshuse.

ett jen a Jer, der bouvver saa luunt som a. A vel blyvv i met Hus, aa a vel sie den, der ka fløtt' mæ, nær a ett vel.« Denne energiske Protest blev tagen til Følge, og Mads fik Lov til at blive boende. Men til sidst blev der ham dog for fugtigt der nede, og en vaad Vinter drev ham ud. En skønne Dag flyttede han sine Husguder op paa Bakken, hvor jeg traf ham hin Morgen.

Her boede han langt mere staseligt end før og kom endogsaa saa vidt, at han holdt Faar og en Ko. De første havde naturligvis som alle Fattigmands-Faar fri Græsning i Heden, og for at holde den sidste, lejede Mads en Udloed af en Gaardmand der i Sognet. Han kom saa vidt, at han opførte et Udhus, og jeg har endog et Aar set en Bygstak udenfor hans »Gaard«, som man nu i Spøg kaldte Hytten.

Men hans Lykke var ikke længere saa ublandet, som mens han boede der nede i Mosen. Hans Kone, som aldrig før havde været syg, blev det nu. Distriktslægen blev hentet paa Sognets Regning og gav hende en Feber-Mikstur. Nogle Dage efter kom han igjen til Egnen, og tog da den Vej for at se til hende. Da han forlangte at komme ind til hende, mente Mads, at det kunde han nok, hvis han havde »nogle Mediciner« med, som kunde kradse og hjælpe et sygt Menneske, thi den sidste havde intet duet, hvorfor han havde spist den til sin Grød.

Der skulde nu betales Afgift af Jordloden,

han havde lejet, men det satte Mads sig ud over saa længe, til Ejeren blev vred og var ubesindig nok til at tage sig selv til Rette og føre Mads's Afgrøde hjem til sin Gaard. Men denne forstod Uret, sagsøgte ham, fik ham dømt til Skadeserstatning og intimideret, saa at han siden fik Lov at sidde i Fred, skjønt han aldrig svarede en Skilnings Afgift. Med tre af Sognets største Gaardmænd havde han ligeledes Processer, som han selv førte, for saa vidt det kunde gjøres mundlig, og vandt, saa at man fik en vis Respekt for ham.

Han hittede nu paa at være Pjaltekræmmer, og det kunde have gaaet godt og gik ogsaa ret godt i flere Aar, indtil det rev ud med den, for hvis Regning han opkjøbte, thi han tilsvarede ikke altid de Forskud, han fik, og var saa langt fra at lade sig kue heraf, at han tværtimod altid optraadte som den, der kunde stille Fordringer, og ikke gav et Haarsbred efter. Han blev da nødt til at opgive denne Bestilling. —

Al denne Omflakken havde haft en daarlig Indflydelse paa Mads's Karakter. Hans Kone beklagede sig over hans Troløshed, og det kan desværre ikke nægtes, at han havde adskillige ømme Forbindelser hist og her i Landet, men han besvarede hendes grundede Klager med Prygl. De havde den Gang været gifte i henved 40 Aar, og der havde sjældent været dem et ondt Ord imellem, men nu erklærede Konen, at hun først ret havde lært ham at kjende og bad Sogneforstander-

skabet, om der maatte blive lejet særskilt Bopæl til hende, saa hun kunde slippe for at leve sammen med ham.

Det var nemlig, siden Pjaltekræmmeriet ophørte, gaaet slemst tilbage for Mads, og han syntes nu, at det var paa Tide, at hans Samtid tog sig af hans Underhold, mens han dog tillige vilde vedblive at føre sit gamle omstrejfende Liv. Han syntes vel, at han nu længe nok havde arbejdet, saa han kunde fortjene at faa det lidt godt paa sine gamle Dage.

Han anskaffede sig derfor en Krykke, tog en Kurv paa Ryggen, humpede fra Gaard til Gaard og tiggede eller, som det snarere saa ud, indkrævede de ham tilkommende Bidrag. Thi Mads var ikke den, som bukkede sig for noget eller nogen. Gav man ham noget, maatte man selv lægge det i Kurven, han vilde ingen Ulejlighed have dermed. Krykken var selvfølgelig kun et Skilt; naar han paa sin Vandring kom til en Grøft, kastede han først Kurv og Krykke over og sprang saa selv bag efter.

At han i disse Tider stillede stærke Krav til Fattigvæsenet, er en Selvfølge, og vi kjende nok til ham til at vide, at han ikke vilde nøjes med vanlig Fattighjælp. Han tiltrodsede sig i Virkeligheden ogsaa mere, end nogen anden fik, men var endda ikke tilfreds. Da man endelig ikke vilde gaae videre, svor Mads, at det skulde blive Sognet en dyr Historie. Han gjorde da en Vandring til det 6 Mil borte liggende Sæby, hvor han gik ind

paa Herredskontoret for at tigge og naaede derved at blive hjemsendt med Ekstrapost paa Sognets Regning. Han spurgte nu igjen, om Sognet var til Sinds at hjælpe ham; men da han fik det Svar: »Som andre Fattige«, akslede han sit Skind og drog de 7 Mil til Hjørring, hvorfra det ved samme Manøvre lykkedes ham at blive kjørt hjem paa Sognets Bekostning.

Mads blev nu lejet ind hos forskellige og sat under Opsyn, men rømte stadig. En af Sogneforstanderne tog sig paa at passe paa ham og lovede ham en i alle Maader god Behandling, men lod ham tillige vide, at han var en haandfast Mand, og at der let kunde falde et Livfuld Hug af, hvis han ikke dyede sig. Han fik anvist en god lun Plads i Kakkelovnskrogen, og som Gammelmands-Arbejde blev der sat en Kurv med Uld og et Par Karter hen til ham. Men Mads rørte dem ikke og var fornærmet til det yderste. En skønne Nat rømte han, og naaede, efter i nogle Dage at have holdt sig skjult, til Aalborg.

Han vilde nu prøve, om der ingen Retfærdighed var at finde paa højere Steder og skaffede sig Adgang til Stiftamtmanden. Han vilde have at vide, om Sognet havde Ret til at behandle ham, som det havde gjort, og især til at indleje ham og Konen paa forskellige Steder. Da Stiftamtmanden mente, at hans Forhold vel nok kunde berettigede dertil, brød Mads's Vrede løs: »No ja saa! Saa de æ' Amsmannens Menning! Saa ska Mads sej ham,

te han ett æ' bejer eller klovver end all di anner Hallunker. Mads ka sit Løsen aa Lovven bejer. Præisten ,haar jengaang vied mæ aa min Kuen sammen aa løst ovver os: Hvad Gud haver sammenføjet, skal intet Menneske adskille.«

Men desværre hjalp al hans Veltalenhed intet. Han blev transporteret hjem igjen, og man greb i sin Fortvivlelse til den Udvej, at sende ham bort til en Arbejdsanstalt. Der var ingen nærmere end Thisted. Der blev Mads sendt op, og trods alle hans Protester maatte han nu sidde der og rette sig efter Husets Skik og fik ikke Lov til at gjøre Udflugter. Hans eneste Trøst var, at han kostede Sognet 24 Sk. om Dagen.

Skjønt hans Kone just ikke havde Grund til at længes efter ham, led hun dog ikke, at han skulde sættes i en Tvangsanstalt og oven i Kjøbet føres »ud af Landet«; thi Vendelboen holder stærkt paa sin Provins, og i de vestlige Grænsesogne rejser man altid »ud af Landet«, saa snart man tager over til et af Hanherreds Nabosogne. I Begyndelsen havde hun svære Drømme, i hvilke hun saa Mads udstaa forskjellige Lidelser der oppe i Anstalten, og en Nat saa hun livagtig, hvordan han sprang af Fortvivlelse i Brønden, og gik da alle Vegne om og fortalte, at nu var hun vis paa, at Mads var død.

Men han lever endnu i bedste Velgaaende og har god Udsigt til at koste Sognet endnu mangan Rigsort. En praktisk Følge har hans Kamp med

Fattigvæsenet dog havt; thi Sognet har, belært af den derved høstede Erfaring, bestemt sig til selv at indrette sig en Fattiggaard. —

Mads har vel intet Stort udrettet her i Verden, og der kan vel ogsaa siges et eller andet mod hans Færd, men han tykkes mig et godt Eksempel af de »haarde, stridige« Vendelboer, som de gamle Bøger kalde dem, i hvis Land »Grever og Karper« ikke kunne trives. Jeg har hverken behøvet at lægge til eller trække fra; hele Skildringen er strængt historisk.

EN STUDEHANDEL.

Da jeg nys fortalte om min gamle Kjending Mads's Liv og Færden, kom jeg ind paa det for enhver brav Vendelbo saa vigtige Kapitel, Studehandelen. Hvad jeg da fik fortalt om denne, gjaldt imidlertid mere den »store« Handel, naar Studene gaae »ud af Landet«, d. e. Sønden Fjorden. Men inden de komme saa vidt, gaa de gjennem mange Hænder. Fra de smaa Gaardmænd gaa de til de større og store eller til Herregaardene, og der opkjøbes de saa af de egenlige »Studehandlere«, der danne et eget Aristokrati og oftest kunne paavise flere Slægtled, »der have handlet paa Holsten«.

I Vaaren og ind i Forsommeren er der Liv og Røre der oppe, thi da afsluttes de fleste endelige Handler, i Følge hvilke de tre til fire Aar gamle Stude samles paa enkelte Hænder, for at »gaa Sønder paa«. Alle Kneb gjælde i den Tid, naar Talen er om at komme hinanden i Forkjøbet. Men det er ogsaa kun i denne Henseende, at de tages for gode, thi ellers raader der i Studehandelen en storslaaet Ærlighed, som ingen sjællandsk Pranger

vil kunne forstaa. Det er, eller var i det mindste, ikke noget sjeldent Tilfælde, at et Parti Stude er blevet solgt paa to eller tre Hænder ene paa den første Kjøbers Ord. Naar Sælgeren siger, at de i »Slag« kunne svare til den og den Gaards, og det er vitterligt, at den oprindelige Ejer behandler dem godt, og deri sætter enhver Mand sin Stolthed, saa er det tilstrækkeligt. Det er vist sjeldent, at nogen er bleven narret. »Man maa behandle Folk, saa at de komme igjen«, hedder det.

Hvordan det nu kan gaae til ved en slig »ind-enrigs« Studehandel, om jeg saa maa sige, har jeg Lyst til at fortælle og tør indestaa for Billedets Sandhed. Kun i en Henseende maa jeg tage et Forbehold. Naar jeg senere hen kommer til at nævne Priserne, vil maaske en eller anden kritisk Fagmand kunne paavise, at de ej længere stemme. Men for en halv Snes Aar tilbage, da jeg var inde i de Dele, stemmede de, og de ere da endelig det mindst væsenlige. — —

Det var en smuk Dag i Forsommeren, en Times Tid eller halvanden efter Middag, at Proprietær Bustrup stod »østen til Gaarden« og røg af sin Merskumpibe. Han kom just hjem fra Marken, havde sat Folkene i Arbejde efter Middagssovnen og kunde nu, da han havde en paalidelig »Bedstekarl«, temmelig trygt stole paa, at det hele vilde gaa, som det skulde. Solen skinnede rigtig varmt og godt, Rugen var begyndt at skyde, Vaarkornet havde ingen Skade taget af Nattefrost og tegnede

ypperlig, Engene vare gode, og man kunde snart begynde at tænke paa Højbjergningen. Kort sagt, der var al Grund for Landmanden til at være vel tilfreds, og det var Bustrup ogsaa. — Det forstaar sig, det kunde jo have været bedre indrettet med Vejret, hvis han havde maattet raade. Men Vorherre og Landmændene kunne jo nu engang aldrig blive ligegyldige om den Sag.

For saa vidt var alt jo meget godt, men det vilde dog have været rart at vide, hvordan det skulde gaa med Studehandlen i Aar. Bustrup havde solgt sine Stude godt og kjøbt ny Besætning ind igjen, men der kunde dog maaske tjenes ved at kjøbe et Sæt Stude, inden de store Studekjøbere kom i Landet. De havde endnu ikke ret begyndt at vise sig der i Egnen, men maatte nu snart komme.

Just som han stod og tænkte herpaa, kom en Vogn rask kjørende ud af Skoven der langt borte. Hvem kunde det være? Han tog sig et Par rigtig stærke Sug af Piben, og hans Tanker gav sig uvilkaarlig Luft i Ord.

»To Hvide for en Fjedervogn! — Det er sgu ingen Slagter! — Hvem kører med to Hvide? — Majoren er det ikke! — Mon de ville hertil? — Nej, de skulle nok til Slustrup. — Haahaa! Det er minsæl Studekjøbere. Det kan jeg lide; nu kommer der Liv i Handelen.« Efter at være kommen til dette Resultat vendte han sig om og raabte med Stentorrøst ind i Gaarden: »Jens! læg det lille

Rejsetøj paa de to Blakkede og se ad, om den grønne Vogn trænger til at smøres.«

Der kom nu en betydelig Travlhed over Hr. Bustrup. Han skyndte sig ind, blev omklædt, trak Støvlerne paa, fyldte den Sælskinds Tobakspung og indtog igjen sin tidligere Post uden for Porten, hvorfra han nu ivrig spejdede i Retningen af Slustrup. Endelig saa han en Dreng komme ridende i stærkt Trav fra den Kant, og Jens fik nu straks Ordre til at spænde for og ikke glemme at lægge Grimerne i Vognen.

Havde Manden været mindre forventningsfuld og utaalmodig, vilde han have moret sig kostelig ved at se Faaredrengen fra Slustrup komme i stærkt Trav paa en stor tyk Plovhest, der travede, saa Jorden skjælv under den. Ved hvert Trin, den gjorde, hoppede han et Par Tommer i Vejret, mens de nøgne Ben, der vare helt krøbne ud af Bukserne, strittede næsten lige ud til begge Sider. Kun ved at vikle den ene Haand krampagtig ind i den lange Manke, lykkedes det ham nogenhunde at hævde sin Stilling.

Endnu inden han ved et fortvivlet Ryk i Tøjret havde faaet sin Ganger stanset, ved hvilken Manøvre han meget nær var røget ud over Ørene paa den, blev han anraabt af den utaalmodige Bustrup med de Ord: »Du har vel et Brev til mig? Kom med det! For Fanden, skrup Dig nu!« Den unge Mand, hvis Tanker ved det stærke Ridt alt vare komne i Uorden, blev helt forstyrret ved den haarde Til-

tale, saa at det varede længe, inden han kunde finde Brevet, der laa vel indsvøbt i graat Papir i hans Hue. Bustrup rev det i en Hast op og slugte Indholdet, der lød som følger:

»Gode Ven!

Petersen fra Hurup og En Vøsterbo er her for at købe Stude. Di har købt Væstergaars for 110 og (her fulgte saa en Opregning af flere Gaarde, hvis Stude de havde kjøbt). Skynd Dig op til Jens Skovlund og køb Hans.

i hast Din Ven

P. Svendsen.«

Vognen var imens bleven forspændt, Piben blev paa ny stoppet og tændt, og snart gik det rask hen ad Vejen til Skovlund. Den gik forbi Østergaard og langt borte kunde Bustrup se, at hans Ven Thomsen, som boede der, stod uden for Gaarden, saa at han ikke kunde undgaa ham. Han sagtnede nu Hestenes Fart og kom kjørende ganske smaat, som om han intet Hastværk havde. Da han kom hen til Gaarden, holdt han stille og efter at have sagt god Dag og afslaaet en Indbydelse til at komme indenfor og faa en Bid Brød og en Dram, samt udvekslet de nødvendige Bemærkninger om Vejret og Høstudsigterne, skulde Thomsen have at vide, hvorhen Rejsen gjaldt.

»Aa jeg vil bare hen at besøge min Broder paa Mosegaarden.«

»Naa saa! Jeg kunde næsten have Lyst til at tage med.«

— Bustrups Ansigt blev lidt langagtigt. —

»Men jeg kan ikke godt tage fra Gaarden i Dag, for der er en Ko, som skal kælve.«

Bustrups Ansigt opklaredes igjen, og han opfordrede nu ivrigt Thomsen til at tage med.

»Nej, jeg kan ikke. — Er der noget nyt? Hvordan gaar det med Handelen?«

»Aa, det er stille, der er intet Liv i den.«

»Ja for en af Karlene var i Søndags over Fjorden, og derovre var der mange, som havde solgt.«

»Saa-aa! Det har jeg ikke hørt noget til. Vil Du saa ikke med?«

»Nej Tak, jeg kan ikke.«

»Ja saa faar jeg vel liste ved. Farvel!«

Og dermed kjørte Hr. Bustrup ganske sindig af Sted i smaat Trav, saa længe Thomsen kunde se ham; men knap var han kommen op over Bakken, før Hestene fik Lov til at strække ud for Alvor, indtil han kom i Nærheden af Skovlund uden dog at kunne sees derfra. Her gik Gaardens Stude og græssede ved Veien. Han kaldte paa Drengen, som vogtede dem.

»Er Jens hjemme?«

»Jou, han æ' da.«

»Er der nogen der?«

»Nææ, der æ' da ett!«

»Har der ingen Studekjøbere været her?«

»Nææ, der haar ett!«

»Aa hold lidt ved Hestene.«

Studene bleve nu nøjagtig undersøgte. Drengen fik en Firskilling, og derpaa kjørte Bustrup videre, til han kom til Skovlund. Jens Skovlund stod uden for Gaarden.

»God Dag Jens!«

»Tak! Hvar ska Di hen i Dav?«

»Aa jeg skulde op til Mosegaarden.«

»Naadda! Saaddan! Ve Di ett komm' innenfor aa foe en Dram aa en Bid Brøe?«

»Nei ellers Tak, jeg har ingen Tid.«

»Aa sikke no Snak, kom kuns, de javver da ett saa haat. Bæsteren ku da osse ha got a en Skivv Brøe.«

»Aa ja, Jens siger noget; men jeg bliver kun et Øjeblik.«

Bustrup kjørte nu ind i Gaarden og op for Døren. Da han var staaet af, spurgte Jens Skovlund:

»Maa der ett blivv spændt fraa?«

»Nei, paa ingen Maade; jeg vil blot ind og have en Dram og saa sige god Dag til Konen, saa kjører jeg igjen.«

Man kom ~~na~~ ind i Stuen og lidt efter kom Konen med Smørrebrød, Øl og Brændevin, og snart lod Bustrup til helt at have glemst sit Hastværk og var kommen dybt ind i en Afhandling om Høstudsigterne, der afbrødes, da Konen kom ind med Kaffe.

»Ja a haar da læt Kaa'len spænd' fra,« sagde hun.

»Ja men Død og Pine, jeg skulde straks af Sted.«

»Ja no foer Di aa vær saa gue aa drekk' den hær Toer Kaffe, aa saa ska Di ue aa sie den bruun Plag, Jens kjøbt' po Hjørring Marked. Den stoer her lieg Vesten til Goeren.«

»Ja, det er sgu sandt, den vil jeg nok se, den har jeg hørt om. Der gjorde Jens nok en god Handel.«

Kaffen, med en lille Snaps »brun Fløde« i, blev nu drukken, Piberne stoppede og tændte, og man gik nu hen for at se Plagen, efter at Jens Skovlund først havde hvisket til Konen: »Do kommer nok te aa sie etter no Knævvert te Avten, for det bærs mæ for, te han ær kommen for kjøb' Studenn'«

Da Plagen var beset, fik Bustrup ligesom tilfældigvis Øje paa Skovlunds Stude, som græssede nede i Dalen.

»Er det ikke Peer Fristrups Stude?«

»Næ de ær da minn'. Dem sku vi da osse nier aa sie te.«

»Er det Jeres! Ja, da vi nu ere saa nær, kunne vi jo gjerne gaa ned og se paa dem. — Hvor er den hvidho'ede Stud fra?«

»Aa de ær en Hunneløv Stud. Men sie engang den stuer Graaringed'! Æ' den ett' kommen sæ got. De æ' en Skodstud fra i Fjør.«

»Jo, det skal jeg love for, men den er noget grov af Slæg.«

Saaledes mønstredes efter Haanden de mere fremtrædende Individier i Flokken, og man gik

derpaa hjem, idet man under Vejs saa til en Ko, som skulde græsses fed.

Ved Hjemkomsten begyndte Bustrup at faa travlt med at komme af Sted, men maatte indrømme, at det nu var for sent at kjøre til Mosegaarden, og slog sig efter nogen Overtalelse til Ro. Der kom nu to »Punser« ind, og Bustrup begyndte saa smaat at rykke mod Maalet.

»Hvad skal Jens ha'e for den graa Ko, naar hun bliver fed?«

»Aa de veed a ett', a skjøtter et om aa sæll' hinner. Vi ska jo siel ha' nue aa slatt'.«

»Ja for jeg kunde nok bruge hende, naar hun kunde faaes for en rimelig Pris.«

»Ja to a vell' da ett sæll' hinner unner hal hunner Daaler.«

Aa, jeg troer Jens vil, det er jo en gammel Ransel. Nej, sig 40, saa kan vi snakkes ved.«

Efter en hel Del Snakken, hvor under Bustrup til sidst byder 40 Rdl. og 1 Rdl. til Konen, viser det sig da, at her ikke kan gjøres nogen Handel.

»Hvad vil Jens da have i Fortjeneste paa den brune Plag?«

»Den æ' ett' te Fals.«

»Kan man da slet ingen Handel gjøre med Jens idag?«

»Jou, Di ka jo kjøb' Studen'.«

»Aa det kan ikke hjælpe, der er ingen Liv i Handelen, og Jens holder dem for højt. Hvad skulde de vel koste?«

»Aa a haar tint sønt ve de Lav hunner Daaler.«

»Nej, hvor vil Jens hen med de Priser, til dem er det ikke at tænke paa at købe. Hvor mange er det der er?«

»To dæ ær trødde,*) aa a haar tint aa sæll' di fiir aa tyvv'. Nær der blivver tavven seis bag fra, ka der blivv et knøvt Sæt Stued.«

»Aa ja saamænd! Ja! De blive jo rigtignok lidt grove af Slag. Men det er det samme (strækker Haanden ud). Der har I 85 for Parret, saa ved jeg da, at jeg har gjort et godt Bud.«

»Nej, de blivver der ett' nue a, unner 95 goer di ett'«.

»Ja, ja! See nu, om I faaer et bedre Bud, end jeg har gjort«. — —

»Naa da! I skal ikke sige, at jeg er forknyt, men slaa saa til, mens jeg er varm. Der er 88 for Parret. Det er da nok, ved jeg«.

Det lader nu, som om Handelen skal gaa rent i Staa, og der tales ikke mere om Studene. Der kommer igjen Smørrebrød ind, og efter at dette tilligemed et Par Snapse er sat til Livs, kommer Konen ind med en »Puns«.

»Naa, kommer I saa te Hannels?«

»Nej, det vil ikke gaa, Jens er alt for paa-staaelig.«

»Nej Gu ær a ett'. De ær de samm', ta dem saa for 92 aa saa en Specie til Kuenen.«

*) 30.

Bustrup vil ikke gaa ind herpaa, men efter lang Frem- og Tilbagesnakken byder han 90 Rdl., medens Jens Skovlund haardnakket holder paa 92. Imidlertid har Bustrup rejst sig og ser ud ad Vinduet. Han øjner da langt borte paa en Bakke en Vogn og kjender straks Thomsens Heste. Der er Ugler i Mosen, nu gjælder det at skynde sig, thi han kommer naturligvis ogsaa paa Handelens Vegne.

»Naa skal jeg saa have dem?«

»Ja som a haar saa'«.

»Nej, det kan jeg ikke, men jeg lægger en Specie til til Konen. Skal jeg saa have Studene?«

»Nej, Men me jet Oer, vel Di gie 90 aa fiir Specier til Kuenen, saa ska Di foe dem.«

Imidlertid nærmer Thomsens Vogn sig i en foruroligende Grad, og Bustrup maa skynde sig, inden Jens bliver den var.

»Ja lad saa gaa da! Her er 90 og 4 Specier.«

»Te Løkk' mæ dem! Maren, haar Do ett' nue aa gi vos aa ed?«

I samme Øjeblik kommer Thomsen svingende ind i Gaarden. Han ser Bustrups Vogn og ved straks, hvad Klokken er slaaet. Han havde nu ogsaa faaet Underretning om, at der var Studekjøbere i Landet, og vilde derfor købe Jens Skovlunds Stude, men nu gjælder det at gjøre gode Miner til slet Spil. Saa snart han derfor kommer ind og ser Bustrup, raaber han:

»Naa, til Lykke med Handelen, Bustrup. Jeg

tænkte nok, at Du skulde her op og ikke til Mosegaarden, saa tog jeg herop for at faa lidt med af Lidkjøbet og høre lidt Nyt«.

Og nu gaar Aftenen med at spise, drikke »Punser« og røge Tobak, og Bustrup lægger nu ikke længer Skjul paa de interessante Nyheder, Svendsens Brev indeholder, i hvilken Anledning Jens Skovlund ikke kan lade være at bemærke: »De sku a ha vest, saa haed Di minsæl ett' fott Studenn' for saa godt Kjøb«.

Efter Haanden stopper imidlertid Æmnet for Samtalen, efter at alle Egnens Stude ere behørig kritiserede, og de to Venner faa nu spændt for og kjøre hjem. —

Da de skiltes ved Østergaard, mumlede Thomsen i Skæget: »Ja, ja, bette Bustrup, det var den Gang, men jeg skal nok pudse Dig en anden Gang, kan Du tro«.

JULEAFTEN.

Man maa gjerne le ad mig, om man har Lyst, og jeg skal selv indrømme, at det lyder latterligt; men jeg kan aldrig en klar Frostdag hen imod Aftens Tid høre en And skræppe uden at komme til at tænke paa Juleaften. Hvor løjerligt det end klinger, er det dog saa. Naar det lakkede hen ad Eftermiddagen »Lille Juledag«, og de dovne Høns vare i Færd med at flyve til Rane, glemte hine Slughalse aldrig at lade deres Skraal høre, og den Aften stod de ingensinde forgjæves i Klynge foran »den brede Dør«, men der blev strøet Byg ud til dem med rund Haand, saa at de til sidst knap kunde vralte hen til deres Hus. —

Jeg hørte forgangen Aften en Flok Ænder skræppe og mindedes derved om Juleaften for en Snes Aar eller mere tilbage.

»Lille Juledag« var i det Hele en herlig Dag og staar for mig endnu som en af de bedste i Aaret. Det var med den som med Lørdag Eftermiddag i Skoletiden; den var altid bedre end Søndagen. Der var en vis glad Travlhed over hele

Befolkningen paa Gaarden den Dag. I Kjøkkenet brasedes og bagtes der, saa at der aldrig kunde blive Tid til Middagsmad. Et mægtigt Saltmadsfad, nybagt Sigtebrød og varmt Øl traadte i Stedet; saa var det gammel Skik. Men det var slet ikke godt at komme derud den Dag; thi om man end »per fas« eller »nefas« kunde bjerge en »Klejne« eller anden Lækkerbidsken, saa havde baade Husjomfruen og Kokkepigen saa travlt, at de let kunde falde paa at besvare en ung Mands videbegjærlige, mere eller mindre interesserede Spørgsmaal med en Karklud om Halsen, i Stedet for at komme ham venlig i Møde. Havde man ellers nogen Ære i Livet, udsatte man sig ikke mere end en Gang for slig Tort og søgte hellere ud i Gaarden, hvor der var nok at tage vare.

Den, der havde mest travlt, var gamle »Munter«, som ikke et Øjeblik fik Ro til at stille Betragtninger, skjønt han som Diogens boede i en Tønde. Han tjente ærlig sin Julenadver ved at gjø sig hæs ad de mange Tiggere. — Dog jeg lider knap at kalde dem ved det Navn, thi som saadanne betragtedes de ikke. Det var en gammel Ret, de havde til at komme den Dag og faa Krukken fyldt med Mælk samt en stor Sigtebrøds-Mellemmad med Sul til. Var en enkelt af de vanlige Kunder af den Slags udebleven, er jeg nær ved at tro, at der var bleven sendt Bud til ham.

Saa stumpet jeg end var, var jeg dog en vigtig Mand den Dag, thi jeg forestod Uddelingen

af Faders »Udkradsning« (af Piberne), en Artikel, som af mange blev sat langt over baade Brød og Brændevin. (Moder gav engang »Hopskræderen« Valget imellem to Tallerkener: den ene med en tyk Sigtemellemmad med Kjød og en Dram til, den anden fuld af »Udkradsning«. Han valgte den sidste). Nogle skraaede det, som det var, mens de mere kræsne sigtede Asken fra.

Mit Hverv maatte jeg imidlertid røgte med megen Forsigtighed; thi Fader holdt strængt paa, at Daglejerne skulde have først, for saa vidt de ønskede det, og Grøftegraveren »Ko-Anders« tog ikke Arbejde paa nogen Gaard, saa længe han kunde faa det hos os, fordi han intet Steds var sikker paa en saa rigelig Forsyning med den omtalte Urt, Han var den af Daglejerne, som stod højst i min Gunst, og endnu for et Par Somre siden fik jeg at høre, at han den Dag i Dag siger: »To de va' da en Verdens Søj aa Skam, te Haanke lætt Niels komm te de hær Løesning. Sekken Bundj dæ ku' ha bløvven aa ham!« For »Ko-Anders« er »Bonde« endnu en Hæderstitel; han kjender ingen »Proprietærer«, og Herremænd var der ingen af paa vor Kant.

Men naar jeg undtager ham, drog mine Sympatier mig mest til »Hopskræderen«, »gamle Grejs« (Gregers), »True« (Truid) ovre fra Boller (og han var endda uden Sogns) og slige gamle Karle, som kunde fortælle mig om Morfader og stedse kaldte mig ved hans Navn. Dem var jeg mest rund-

haandet imod, saa der stundum blev for lidt til de andre. —

Det var for Resten ikke umærkeligt, hvorledes jeg af Bønderne betragtedes som Slægtens egenlige Repræsentant, saa længe jeg kan huske tilbage. Fader stod vel meget vel anskrevet hos dem, men han var dog en fremmed, som havde giftet sig ind i den ældgamle Bonde-Æt, hvis sidste Descendent Moder var. Jeg, der var opkaldt efter Morfader, blev, saa lille jeg end var, betragtet som Slægtens egenlige Hoved, og der oppe i Vendsyssel holdes der stærkt paa de gamle Ætter. Endnu for et Par Somre siden blev jeg af en gammel Bondekone hilset med Morfaders Navn som »Niels Ellern«.

Men bliver jeg længe saaledes ved, komme vi nok aldrig til Juleaften. —

Over Middag holdt det egenlige Arbejde paa Gaarden op, og hvad der nu blev bestilt, gik ene ud paa at bringe alt i en saa pyntelig Stand som muligt. I alle Staldene blev der fejtet og strøet Sand og ligesaa paa Fortovet langs Husene, mens Staldkarlen havde travlt med at pudse og strigle Hestene, og selv Studerøgteren kunde ses at færdes med en gammel rusten Sax, hvormed han hist og her pyntede paa en eller anden Stud for at give den et mere glat og renligt Udseende. Karlene hjalp endog Drengene med at feje, for at alt kunde blive færdigt i rette Tid. Var der faldet Sne, blev Stenbroen rensed for den; kort sagt, alle stræbte

at give Gaarden et vist festligt Udseende. Kreaturerne bleve vandede og fodrede tidligere end vanligt, og naar det var i Orden, begyndte Helligaften.

Man saa nu Karlene og Drengene staa paa Rad ved det lange Trug i Vandporten i Færd med at vaske og skrubbe sig, saa det stod efter, hvorefter de, med Ansigterne glødende af det kolde Vand, løb alt, hvad de kunde, tværs over Gaarden til »Herberget« for at tørre sig. Pigerne vare i travl Bevægelse mellem Rullestuen, hvor deres Kister stode, og Bryggerset, hvor de pyntede sig.

Naar saa Kirkeklokken der borte i Landsbyen begyndte at ringe Julen ind, var gjerne hele Gaardens Befolkning i Pudsens, og Karlene kom nede fra Stalden med Stadspiberne i Haanden; thi ryge turde de ikke uden i »Folkestuen«. Rangfølgen iagttoges paa det nøjagtigste: Avlskarlen forrest, Faaredrengen til sidst. Der var en ejendommelig dæmpet, glad Stemning over hele Gaarden; selv gamle »Munter« bjæffede i en vis gemytlig, hæs Tone og havde aabenbart en Anelse om den gode Julenadver, der ventede ham.

Inde i »Folkestuen« satte enhver sig paa sin bestemte Plads, og det kunde lige saa lidt falde en Kammerjunker ind at sætte sig paa Kongens Tronstol, som det kunde have faldet en af Karlene, end sige Drengene, ind at tage Plads ved øverste Bordende, selv om de havde været ene i Stuen.

Der oppe sad Avlskarlen, og om end Kusken

holdt af at rykke saa tæt op i Hjørnet som muligt, dristede han sig aldrig til at komme helt op for Bordenden. Avlskarlen eller, som han mest kaldtes, »Bedstekarlen« havde, blandt andre Prærogativer, sin egen Skuffe under Bordet, hvori, foruden hans Hornske, blandt andet Spillekortene opbevaredes. Ned ad Bænken, langs Vinduerne, sad saa de andre Karle: Kusken, Staldkarlen, tredie Karl osv., nederst »Bælsen« og Drengene. For nederste Bordende, ridende paa en Bænk, som var fæstet til Bordbenet og til at slaa ind, sad den yngste af disse med det ærgjerrige Maal for Øje til næste Aar at kunne rykke op paa Vinduesbænken. Paa den anden Side af Bordet, med Ryggen til deres to Etagers Sengested sad Pigerne ligeledes efter Rangfølgen, Kokkepigen øverst.

Til daglig Brug stod midt paa Bordet en stor Træ-Mælkebøtte med Brød og to Lerskaale med Salt; Søbemaden blev sat frem i store Lurfade, Gaffelmaden paa lange, skinnende hvide Spækkebrætter. Kun Avlskarlen havde sin runde Træbrik for sig selv. I Skufferne under Bordet havde hver sin Hornske; Gafler kjendtes ikke, og Kniv havde hver Mand i sin Lomme. —

Juleaften gik det festligere til. Der var bredt Dug paa Bordet, hvor der brændte to Tællelys i blanke Messingstager; hver Mand havde sin Tin-Talerken, »Kousen« og Trækanden vare fyldte med godt Øl, og oppe ved Avlskarlens Plads stod Brændevinsflasken og et Sølv-»Stob«, som kun

brugtes den Aften og ved »Opskiveret« (Høstgildet), og hvori han skænkede rundt, uden som ellers at maale Brændevinen ud i et Snapseglas med Træfod.

Var Serveringen end efter vore Begreber lidt tarvelig, saa ansaas den ikke derfor, og Maaltidet var i hvert Fald rigeligt: Suppe, Klipfisk, Kjød-mad og Pandekager eller Æbleskiver, dertil Godtøl og Brændevin ad libitum. Og dog mindes jeg aldrig, at nogen Mand blev drukken eller blot støjende. »Bedstekarlens« Myndighed hindrede sligt, og han raadede udelukkende over Flasken.

Det tog jo Tid at faa alt det til Livs, men naar det endelig var besørget, kom Stupigen og meldte, at Folkene vare ude i Kjøkkenet og vilde sige Husbond Tak for Mad. —

Den Gang brugtes endnu altid den gamle, smukke Tiltale »Husbond«, og det faldt aldrig nogen ind at anvende den lede tyske »Herre«-Titel. Den lider Vendelboen ikke. En Godsejer, som fik Skyld for at have forlangt den, bærer endnu den Dag i Dag alle Vegne der oppe Navnet: »Vorherre paa D«. Selv om en Karl blev Gaardmand, vedblev han dog altid at sige »Husbond«. —

Saa gik vi allesammen, Børnene med, ud i Kjøkkenet, hvor »Bedstekarlen« stod i Spidsen for Folkene, hvis yderste Hale, Drengene stod helt ud i Gangen, og nu gik det løs med Haandtryk og »Tak for Mad og glædelig Jul!« Allerbagerst kom helt undselig en lille, stumpet Fyr, den vordende Faaredreng, som alt var fæstet til Vaaren, og i

den Anledning tilbragte Juleugen paa Gaarden for den gode Forplejnings Skyld.

Naar saa Folkene vare kommen til Ro igjen, og Karlene havde faaet Piberne tændte (Fader gav Tobak den Aften), kom min bedste Del af Juleaften, tyktes jeg altid. Fulgt af Stupigen, der bar en vældig Kurv fuld af Pebernødder, viste jeg mig der nede i Folkestuen. Først overrakte jeg Avlskarlen et nyt Spil Kort, det vil sige et, som havde udtjent ved Whistbordet. Og Gud skal vide, at de gamle trængte til Afløsning, thi der hørte et ualmindelig skarpt Øje til at skjelne dem fra hinanden gjennem det Lag Snavs, som dækkede den.

Derefter begyndte Uddelingen af Pebernødderne, en Pot til Mands, og det kunde jo nok hænde, at den Karl, som ikke havde været tvær, naar jeg vilde ride Hestene til Vands eller ned i Engen, eller den Dreng, som havde skaaret Heste eller Køer til mig, fik noget bedre Maal end andre, som jeg havde Grund til Misfornøjelse med. Det var nu en ren Fornøjelse at se, ikke blot Drengene, men gamle skæggede Karle, ikke blot Juleaften, men hele Julen og længere endnu, sidde og spille Kort om Pebernødder med en Andagt, som om det havde været Markstykker, og more sig ypperligt derved. Den eneste Gang jeg mindes, at der var nogen Utilfredshed med Julekosten, var et Aar, da Pebernødderne vare skaarne for store. Da vare Folkene misfornøjede, thi det Tal, som derved kom

paa en Pot, forsløg for lidt. »Bælsen« prøvede rigtigt nok paa at hjælpe derpaa ved at bide sine over, men hans Træskhed blev snart opdaget, og hans Mønt fik ikke Lov at cirkulere.

Kortspillet gik efter Haanden over til Passiar, og Drengene bleve tilsidst ene raadende over Kortene. Pigerne bleve plagede for at synge en Vise, men vægrede sig standhaftig, indtil Birgitte Kokkepige, den fornemste af dem, stemmede op med »Kejseren af Brasiliens Søn«, og nu fik hver af dem sin haandskrevne Visebog frem, og den ene Vise afløste den anden. Næsten alle handlede de om ulykkelig Kjærlighed, og stundom kunde der komme en, gennem hvilken Kæmpevisetonen klang med fuld Røst. Man kjendte heldigvis ikke den Pestilens af slette Viser, som trykkes »i dette Aar« i de smaa Bogtrykkerier i Kjøbenhavn og andet Steds i Landet, men holdt sig til de haandskrevne Visebøger, hvorefter man endog sang »Pyrenæermarchen« og Krigssange fra »Kystmilitsens« Tid.

En af disse hjemlige Sange, som jeg har hjerget i vor gamle Stupiges, i en opsprættet Skyklap indbundne, Visebog, skal staa her, da baade Tekst og Melodi er værd at synge.*)

*) Jeg er gjort opmærksom paa, at den under Titlen »Hr. Peders Klage« er meddelt fra Sydsjælland i Berggreens Folkesange, men dels kjende vist kun faa den, dels er der efter mit Skjøn bedre Klang i den jyske end i den sjællandske Tekst.

Jeg tjente mig udi Kongens Gaard
 For Guld og for gyldene Klæder,
 Lidet jeg aad, langt mindre jeg drak;
 Jeg tænkte paa mit Hjertens allerkjærest'. —

Saa gik jeg mig ind for min Konge at staa
 Og vred mine Hænder saa hvide:
 O naadigste Herre! I give mig Forlov,
 Jeg har spurgt, at min Kjærest' ligger syge.

Ja, haver du spurgt, at din Kjærest' ligger syg,
 Da Herren formild' hendes Kvide;
 Og naar som du kommer i Tale med hende,
 Da sætte du Dig ved hendes Side.

Saa red jeg mig udi Rosenlund,
 Der mødte jeg Jomfruens Broder;
 Først spurgte jeg om Hjertens allerkjæreste Ven
 Og siden om Fader og Moder.

Din Kjærest' hun ligger paa Sygeseng,
 Hendes Maal begynder at formindskes,
 Hun bad mig hilse Dig tusind God Nat,
 I Himmerig, der skulde I findes.

Saa red jeg mig til Faderens Gaard,
 Der bandt jeg min Hest ved Støtten,
 Saa gik jeg mig i Fruerstuen ind,
 Hvor min Kjærest hun ligger og hviler.

Jeg klapped hende paa hvideste Kind,
 Som før vare rosenrøde,
 Gud naade mig! Saadan en faur Ungersvend
 Skal finde sin Kjærest ligge døde.

Hun havde Haar, som var bunden i Guld
 Og lagt udi Silke-Hue,
 Hun havde Hænder og Fødder saa smaa
 Og Øjne saa blaa som en Due. —

Vandret haver jeg udi fremmede Land
 Ja vel udi syv Kongers Riger;
 Saa længe jeg ledte, slet ingen jeg fandt,
 Jeg syntes kunde være hendes lige.

Mist' har jeg Penge og mist' har jeg Sølv
 Og mist' har jeg Gullet hint røde,
 Nu har jeg mist' Hjertens allerkjæreste Ven,
 Jeg tror vist jeg sørger mig til Døde. —

— Det led nu hen ad Klokken ti, og sidde længere oppe faldt ingen ind; man sagde hinanden god Nat. Træskoene skraldede ned over Stenbroen, og Fader gjorde med Lygten sin Runde gennem alle Udhusene, hvor hver Dreng og Karl var paa sin Post ved de hans Røgt betroede Kreaturer. Nede i »Herberget« var endnu længe Snak om, hvordan man skulde narre Pigerne St. Steffens Morgen; anden Juledags Morgen søgte Karlene nemlig altid at være først paa Færde, saa at de

kunde spille Pigerne et eller andet Puds, saasom at strø Aske paa Kjøkkengulvet, eller lignende, mens disse gjorde alt for at være paa deres Post. Men Snakken døde snart hen, og hele Gaarden laa i dyb Søvn paa »Munter« og »Feldman« nær, de to store sorte Hunde, som havde Nattevagten.

FOR ET HALVT HUNDREDE AAR SIDEN.

I.

Den Gang var jeg ikke til, men tør dog indestaa for, at de Mosaikstykker, hvoraf Billedet bestaar, ere fra den Tid, og vil prøve, om jeg ikke kan faa dem lagt nogenlunde i Rette, saa der kan komme det Perspektiv deri, som er nødvendigt for at se tilbage i Tiden.

En Søndag.

Omtrent midt i Sognet laa Byen og ovenfor den paa en Bakke den lille kullede uanselige Kirke uden Gravkapeller eller Adelsvaaben paa Stolestader og Prækestol.

Kirkegaarden med dens mosgroede Stengjærde og murede Port var kun lille og overgroet med højt Græs. Det var ikke de Tidens Skik, at hæge eller frede om Gravene. De rige Slægter lagde vel store, ofte kostbare, Ligstene, med lange Indskrifter og de fire Evangelisters Symboler huggede

i Hjørnerne, paa Husfædrenes Grave, men dermed nøjedes de ogsaa.

Foruden Ligstenene fandtes en ejendommelig Slags Gravmæler, de saakaldte »Gravtræer«. De gjordes af en svær Egestamme, der blev tildannet omtrent som den hvælvede Del af Laaget paa de tidligere brugelige Ligkister: de to Trediedele af en mod Fodenden i Omfang aftagende Cylinder med skraat afskaarne Endestykker. De vare ofte kunstigt ud-skaarne og bare lange Indskrifter med lutter Initialer, saa vidt muligt retvinklede og ligesom de mere eller mindre kunstige Slyngninger i Hjørner og Sider, ud- og ikke indskaarne. Disse ejendommelige, langs hen ad Gravene liggende, Mindesmærker kunde holde sig længe, og jeg ved endnu Kirkegaarde, hvor der i Skyggen af Kirkens nordre Mur ligge slige, som ere lagte der for langt mere end et halvt hundrede Aar siden.

Men hermed var ogsaa al Omsorgen for Gravene forbi. Græsset trivedes frodigt, og Høsletten paa Kirkegaarden var ikke uden Betydning for Degnen, for saa vidt han ikke foretrak at lade sin Ko eller sine Faar græsse der.

Byen selv bestod mest af Fæstehuse, da alle de større Gaarde vare udflyttede. Disse Huse laa dels under Gaardene, dels under Præstegaarden, hvis Besidder de kun gav ringe Indtægt, snarere Udgift, da Fæsterne hyldede det gamle Ord: »Det er godt at bo under Krumstaven«, og kun sjældent svarede Landgilde eller Arbejde, men oven

i Kjøbet vare stærkt tilbøjelige til at mene, at det var Præstens Pligt at føde dem, hvad han da ogsaa var nær ved at gjøre.

— En solvarm Søndag i Forsommeren, inden Højbjergningen helt og holdent havde lagt Beslag paa Tiden og Tankerne, kaldte den lille Kirkeklokke fra sit Træstillads Sognets Folk sammen, og de kom kjørende og gaaende fra alle Kanter.

Kirkebesøget var ikke ringe i de Tider. Man gik did baade af gammel Vane, og fordi man mellem første og tredie Ringning altid traf Kjendinge der oppe paa Kirkegaarden og, siddende paa en Ligsten eller et Gravtræ, mens man røg sin Pibe, kunde høre alskens inden- og udensogns Nyt og maaske stundom slaa en Handel af, noget, som Vendelboerne have en sær Forkjærlighed for.

Klokken havde nys lydt anden Gang, og største Delen af Menigheden var samlet paa Kirkegaarden eller paa Vej op ad den brede Kirkesti, idet ingen af dem glemte, naar de gik forbi, at skotte til den Tue, som endnu den Dag i Dag betegner Stedet, hvor en af Sognets fordums Præster, »Mester Jørgen«, i sin Tid nedmanede et Spøgelse, der om Natten gik ned i Byen og gjorde Uryd, indtil Præsten en Nat stoppede ham i Farten. —

Var jeg Maler, kunde jeg skildre de forskjellige Grupper der oppe paa Kirkegaarden. Nu har jeg kun sorte Streger og Prikker at raade over, saa åt jeg frygter, at Billederne ville blive farveløse. Men jeg faar at gjøre det, saa godt jeg kan. —

— Der tæt indenfor Kirkegaardslaagen gik det livligt til med Snakken og Fnisen mellem de unge Piger, som stod der, hver med sin Kingos Salmebog omviklet med et hvid- og rødtærnet Lommestørklæde, thi de havde jo adskilligt at snakke om og adskillige Sideblik at kaste til Ungkarlenes paa den anden Side af Stien staaende Gruppe. — Den gamle Dragt var endnu ikke gaaet af Brug, saa at kun enkelte prangede i tærnet Hvergarn, medens de fleste havde mørkfarvet Skjørt og nedringet Livstykke med halvlange Ærmer, begge Dele kantede med smalle Baand af livligere Farver. Halsen dækkedes af et under Livstykket stukket Klæde, hvorover de mere nymodens bare nok et af palmemønstret Uld eller ensfarvet Silke. Men alle bare de det saakaldte »jyske Hovedtøj«, en Kappe med brede, pibede, ofte med dyre Kniplinger kantede, til begge Sider som Vinger i Kvarters Brede udstaaende Strimler. Under Hagen sad en mægtig Baandsløjfe, ofte af guld- eller sølvvirkede Baand, medens nogle faa under Kappen bare en Hue med pragtfuld Pul, broderet med Guld, Sølv og Silke.

Denne sidste var stærkt i Færd med at gaa af Brug, ligesom man endnu sjældnere saa nogen pyntet som den unge Pige, der nys gik forbi i Barsedaaetsfølget med Brystet dækket af Sølvkjæder og Hængesmykker af samme Metal, saaledes som de endnu bruge det paa Læsø. Hun var maaske ogsaa den eneste Pige der i Sognet, som

ejede slige Smykker fra gammel Tid, hvilket vel kom af, at hun hørte hjemme i en ene liggende Gaard, der laa gjemt afsides mellem Bakkerne i en fjern Kant af Sognet.

Foran hende skred Barnets Gudmoder, Sognets stouteste Gaardmandskone, Sidsel Helstrup, en rank, men svær Skikkelse, der tydelig var sig sin Værdighed bevidst. Issen dækkedes af en rund Hue med flad Pul af højrødt, stukket Silkedamask og Kant af Graaværk, nedenfor hvilken Kappens med haandbrede Kniplinger kantede Vinger stod ud til Siderne, medens der i den sad et grønt med Sølvblomster ivævet Silkebaand. Som Livbaand bar hun et Bælte af massive, støbte Sølvstykker, forenede ved Sformede Led, og med Krogen til Nøgleknippet ved venstre Hofte. Det var et gammelt Arvestykke, som kun kom frem ved sær højtidelige Lejligheder sammen med den sorte Silkekjole, den eneste i Sognet, næst Præstekonens og de to Proprietærkoners. —

Henne ved Vaabenhusdøren stod en Klynge ældre Koner, mest fra Husene og de smaa Gaarde nede i Byen, ivrigt snakkende og i Færd med at gjøre Rede for Alt, hvad der var passeret hos Naboer og Gjenboer, siden man sidst mødtes. Deres Dragt skilte sig kun væsenlig fra Pigernes derved, at faa af dem havde Halsen dækket med de ny-modens, paa Hundslund Marked købte, uldne eller Silke-Klæder, men med hjemmegjorte af tærnet Linned. Endvidere bare de foruden Kappen et

sammenlagt, næsten i Form af et Diadem bundet, sort eller mørkebrunt Silkeklæde, der dækkede Issen og det øverste af Panden, saa at man ikke saa det allermindste af Haaret, af hvilket der hos de unge Piger allerede kom lidt nok til Syne.

Paa det solvarmeste Sted i Krogen paa østre Side af Vaabenhuset stod tre, fire gamle Aftægtskoner, som fra Kistebunden havde fremdraget de gamle, for længst af Brug gaaede, »Graaværkskaaber« eller »Kofter«, som de vanligst kaldtes. Det var en kort og kun lidt neden for Livet naaende, ærme-løs Kaabe af kornblaat eller staaugraat Ulldamask, foret med hvidt Multum og kantet med Graaværk. De to af dem bare endvidere hver sin mægtige »Kyse«, en Hat, som en Modehandlerinde nu til Dags, selv om hun mindes de Tider, da Damerne for en halv Snes Aar siden havde en lille Blomsterhave i Panden, ikke i sine vildeste Fantasier vilde kunde tænke sig. Det var en udvendig med sort Fløjl og indvendig med lyst blomstret Kattun be-trukket Papskive, der dannede en Figur som et gjennemskaaret Kræmmerhus, i hvis bageste Del det gamle, rynkede Ansigt tittede frem, garneret af Kappens fremadbøjede Vinger og af en mægtig Baandsløjfe under Hagen, medens sorte Kniplinger hang ned fra Kysens yderste Kant, af hvilken det mest fremspringende Punkt oppe over Panden nok var en halv Alen fjernet fra denne.

Foruden Salmebog førte en af dem sit Sølv-

Hovedvandsæg, som gik rundt imellem Gamlingerne for at friske de matte Livsaander. —

Mændene stod eller sad i Klynger rundt om, Gaardmænd og Husmænd hver for sig, thi Standsforskjellen overholdtes strængt.

Ved den vestre Ende af Kirken, hvorfra man kunde overse den største og bedste Del af Sognet, stod en Gruppe af de større Gaardmænd, Folk, som vare ligesaa nøje regnende med deres Aner som nogen Adelsmand, og hvis Gaarde alt længe havde været Selvejendom, thi Sognet havde aldrig ret været Herremandsvælde undergivet, da det havde ligget som Strøgods under fjernt liggende Herregaarde. Derfor sad der gamle Slægter paa mange Gaarde, og der taltes stedse om den eller den Gaards Æt. Jo længere den havde siddet der, jo mere anset var den selvfølgelig.

Den røde strikkede »Lue«, som enkelte gamle Husmænd endnu bare til Stads, mens den til daglig Brug var blaa med rød Kant og Dusk, og som mangen lille Gaardmand brugte hjemme ved Gaarden, var for simpel for slige Folk. Nogle bare høje sorte Filthatte med bred Pul og stærkt opkrampet Skygge, andre vældige runde Huer af Fløil eller Klæde med Maarskinds eller Ilderskinds Kant, Top og Øreklapper, hvilke sidste dog i Anledning af Aarstiden vare bundne op om Siderne. For Resten vare de iførte lange blaa Vadmels Frakker med toppede Sølvknapper og saa lange, at de næsten naaede til Haserne. Naar hertil komme Knæbukser

af sort eller mørkeblaat »Manchester«, hvor der midt paa Maven skimede en vældig Knap af Størrelse som en Ottemark ved Siden af den dinglende Sølv-Uhrkjæde med tre fire Signeter og Nøgler, hvide i Mønster strikkede Uldstrømper og Sko med tunge Spænder af Sølv eller Malm, saa har man en Storbondes Udrustning i de Tider, som han stod der, støttet til sin lange sølvknappede Stok med en lille sortbrændt, stærkt sølvbeslaaet Mer-skums Pibe mellem Tænderne.

Et Par af de yngre rige Gaardmænd havde vel fundet paa at stikke Benene i et Par lange »Røjsere« med stive blanke Skafter, men de dannede Undtagelser.

Husfolk og Smaafolk holdt sig for sig selv, og blandt dem kunde der endnu findes en og anden Gamling med Knæbenklæder og Vest af Hjorteskind, samt kort Kofte med blanke Malmknapper i en Bue fra Skulderen til Livet, en Dragt, som begyndte at blive sjælden. I Retning af Pibe stod de langt tilbage, og den Dag idag er jo Begrebet Husmandspibe noget meget uanseligt.

Havde en af dem Anledning til at tale med nogen af de store Gaardmænd, fik denne altid den vægtige Titel »I«, som ellers var forbeholdt gamle Folk.

Men alle bare de, hvad enten de vare gamle eller unge, Gaardmænd eller Husmænd, Stok, selv om det kun var en simpel, i Skoven skaaren Tjørn;

den hørte ubetinget med til Højtidsdragten, fast endnu nødvendigere end Piben.

— Paa en stor Sten henne ved Klokkehuset stod, spejdende ned mod Præstegaarden, Sognets gamle Degn, en firskaaren Skikkelse, klædt i mørkeblaat Vadmel fra Top til Taa. I Dannelse stod han ikke meget over sine Sognefolk, og hans Adkomst til Embedet skrev sig fra, at han havde været Tjener hos Stiftets Biskop. Dog blev han blandt Bønderne anset for en »lærd« Mand, navnlig fordi han skrev »Ligprækener« med en fast og tydelig Haand. —

Det er jo en bekjendt Sag, at de trykte »Ligprækener« over den danske Adel og rigere Borgerstand ere en vigtig Kilde til vor Personalhistorie. For de højere Stænders Vedkommende var denne Skik gaaet af Brug, men havde endnu holdt sig hos de større Bondeslægter, og deres Oplæsning ved Ligfærden forudsættes i vort Kirkeritual. De, der havde Raad dertil, lod da Degnen affatte en »Kortelig Levnetsbeskrivelse over velfornemme, nu salige N. N. af Selvejergaarden N. N.« Om den afdødes Levnet var der sjældent stort at fortælle. Det indskrænkede sig gjerne til at nævne Datoerne for Fødsel, Død, Ægteskab osv.; Resten af Papiret fyldtes med almindelige Betragtninger over Liv og Død, laante fra en Postil. —

Som sagt, den Gamle nød megen Agt i Sognet og vidste altid at hævde sin Værdighed, saa meget mere som han var en velstaaende Mand, der ejede

og drev en lille Bondegaard foruden Skolelodden. Kun een Gang var det nær ved at rive ud for ham. Det var, da Gymnastiken skulde indføres i Skolerne, og han med sine stive Ben skulde lære Bønderdrene slig Idræt. Theorien havde han inde, den havde han jo nøjsommelig studeret efter den trykte Anvisning. Men i Praksis glippede det, da han vilde vise Børnene, hvordan de skulde bære sig ad. Til Trods for al Theori kunde han ikke holde det gaaende henad Balancebrættet og raabte da til sidst i komisk Fortvivlelse: »For Satan! Gjør som a sejer, aa ett' som a gjør!«

En eller anden gammel Græker eller Kirkefader har nok, mindes jeg dunkelt, sagt det samme paa mer eller mindre daarligt Græsk eller Latin og har i den Anledning faaet Ord for at have sagt noget meget dybsindigt, som fortjener altid at huskes. Men derfor bør gamle Møllers oven citerede Kjærnesprog lige fuldt regnes ham til gode, thi jeg tør indestaa for, at han ikke havde laant det fra nogen af Oldtidens eller Middelalderens Vis-mænd.

Naar saa endelig Præstens Hat og Pibekrave saas komme frem mellem Træerne der nede ved Præstegaarden, begyndte Degnen at ringe tredie Gang, og kaldende lød Klokken ud over Egnen, mens Præsten langsomt skred op ad den lange Kirkebakke. Mændene fik travlt med at stoppe Tobakken fastere i Piberne, for at de kunde blive

udrøgte, inden »Tjenesten« begyndte, og Kvinderne skyndte sig ind i Kirken.

Præsten var en skikkelig gammel Rationalist, som ved hvert Kirkeaaars Begyndelse trøstigt tog fat paa den gamle Række af Prækener, som Menigheden lige saa trøstigt hørte igjen og syntes ganske godt om. Men saa kom en af Storbøndernes Sønner, der med Nød var bleven Student og i flere Aar havde ligget ved Universitetet og studeret Theologi, hjem, og blev der et Aars Tid. Han vilde gjerne øve sig i at præke og fik ogsaa Lov dertil af Præsten, som ikke havde noget mod at slippe derfor. Om hans Prækener havde noget Fortrin for de gamle, er vist tvivlsomt; men dels var det jo noget Nyt, dels syntes Bønderne, at det var »helt skjønt« saadan at høre en af deres egne, saa at Studenten fik saa stort Tilløb, at Præsten, for ikke at faa Menigheden ud af den gamle Skure, holdt op at lade ham præke for sig og derved snart fik alt til at gaa i den vante Gænge igjen. —

Ind skred da endelig Præsten af Kirkegaardslaagen, som den gamle halte Ane fra Mosehuset, der lige til Nød havde kunnet vinde op ad Kirkebakken, nejende aabnede for ham, og alle Hoveder blottedes, mens der fra flere Sider lød den gamle trohjertige Hilsen: »Gudsfred, Fa'er«, og der hist og her faldt der en lille Passiar af med en eller anden af Bønderne, inden Kirkedøren naaedes. Piberne udbankedes mod Kanten af Ligstenene og stoppedes dernæst i Baglommerne, idet man vel passede paa,

at Spidserne og de mere eller mindre pyntelige Kvaster kom til at hænge udenfor. Naar det saa kunde beregnes, at Præsten sad i sin Stol båg Altertavlen, søgte alle ind i Kirken, og snart vare Svalerne, hvis Reder sad Side om Side langs Tagskæget, ene om at føre Ordet paa den før saa livlige Kirkegaard, med mindre netop Storkefader i det samme skulde komme hjem til Reden paa den vestre Gavl og selvfølgelig følte sig forpligtet til at forkynde denne Begivenhed med sin vanlige Fanfare og derved dog lidt opmuntrede en lille forknyt, lavbenet Husmandshund, som til Trods for alle Advarsler havde fulgt Familien til Kirke og nu stod yderst melankolsk og filosoferede over, hvad Grunden kunde være til, at dens egen Husbond, da den stille og rolig kom ind i Kirken, havde smidt den ud paa en yderst brutal Maade.

Der inde i Kirken havde imidlertid enhver indtaget sin Plads. Der fandtes, som sagt, ingen privilegerede Stolestader, men man maa derfor ikke tro, at Folk satte sig, som de kunde bedst, hvor der var Plads. De største Gaardmænd søgte de øverste Stolestader. Hver større Gaard havde efter gammel Hævd sit, og det kunde ikke den Gang let være faldet nogen Husmand eller Tjenestekar ind at sætte sig ovenfor Prækestolen. Smaa-folk satte sig, selv om de øvre Stolestader vare ledige, i Korskirken eller paa Pulpituret.

Med Kirkesangen var det kun maadeligt bevendt, thi selv om gamle Møller havde været

lige saa dygtig som »Per Degn«, havde han knap kunnet »tage Troen« fra et Par af de gamle Koner, af hvilke den ene fra Baggrunden af sin Kyse gennem Næsen sendte en Tone saa skarp som den fineste Uhrfeder-Sav, der ubarmhertigt sønderlemmede enhver Harmoni.

Naar saa Degnen havde læst i Kordøren, og Tjenesten der med var forbi, gik det sindigt ud af Kirken, hvor Mændene samledes i en Klump, da Præsten havde lyst til Kirkestævne, saa at man maatte vente og høre, hvad Degnen havde at meddele. Denne kom da frem og oplæste hurtigt og monotont en Slump Bekjendtgjørelser fra Øvrigheden, hvilke der ved ansaas for at være bragte til alles Kundskab, skjønt de færreste forstod synderligt deraf. Da det var bestilt, skiltes Menigheden til alle Kanter efter at have set Barsedaaabsfølget kjøre af Sted og i Spidsen af det Sidsel Helstrup. Hendes Kjøretøj var i alle Maader det anseligste i Sognet; thi hun mødte til Kirke i en »holstensk Vogn«, Fadningen gul med mørkegrønne Tværtræer og en urimelig høj Bagsmæk af Kurvefletning, som var fastspændt med en Læderrem, prydet med store Rosetter. For Vognen travede to store »blakkede« Heste, der nøde sær Agtelse i Sognet, da de uomtvistelig stammede fra det Stod, som i sin Tid fandtes i den under den saakaldte Herregaard liggende Skov. De bare vel »Pudetøj«, men det var helt og holdent af Læder og i den Grad overlæsset med blanke Messingprydelser, at

der knap var den mindste Rem, som ej bar slige. Ingen af »Proprietærene« kunde møde saa godt kjørende, og det er Noget, Vendelboen særligt agter.

Folk fra Udflyttergaardene og Torperne søgte ad Veje og Stier hjem ad og svandt snart af Syne, mens Byens Smaafolk, efter at have faaet deres »Ønnen«, for en stor Del af Resten af Dagen kunde findes i smaa Grupper omkring paa »Gaden«, Byens dengang uskiftede Grund, hvor enhver fik Lov at bygge sig en Hytte, om han aarkede. Og de havde god Tid til at pleje Sladderen; thi naar man blot sørgede for, at Drengene flyttede Hestene, der vare tøjrede paa Indmarken eller nede i »Kjæret«, saa gik Resten af sig selv. Byhyrden havde om Morgenen tidligt ladet sit lange Træhorn lyde for at sammenkalde Byens Køer og Ungkvæg og derefter drevet dem ud i den store kratgroede Fælle, Rønholt, saa at man blot havde tilbage den Umag at hente dem, naar om Aftenen hans Horn igjen lød ude i »Driften«, den brede græsgroede Vej, der førte til Fælleden. —

Selvfølgelig er det langt mere fornuftigt indrettet nu til Dags, da hver enkelt Plet Jord er udskiftet, saa at enkelte Huse af »Gaden« have faaet en Stump saa stor, at der er Plads til et eller to Ærtebede, mens Rønholt er udskiftet i lutter smaa Parceller, saa at ikke ret mange af Ejerne faa nogen synderlig Gavn deraf, før de alle kunne blive enige om at lade den gamle maleriske Kratskov forsvinde og udgrøfte Engbunden. Men det er

ulige morsommere, at færdes i Tanken i Rønholt paa de Tider og der høre Køernes og Faarenes Bjælder klinge alle Vegne i Krattet. Klimp! Klamp! gik det hele Dagen, indtil Flokken mod Aften kom samlet op ad Driften, og alle de mange Bjælder og Klokker paa een Gang lød mellem hverandre i sagte og træg Klang sammen med Byhyrdens langtrukne melankolske Tuden og de sidste Toner af Kirkeklokken, som ringede Solen ned.

Nede ved Bydammen skiltes Hjorden efter endt Vanding, og snart kunde man alle Vegne fra høre de sært sørgeligt lydende Sange, hvormed Pigerne ledsagede Malkningen.

Snart forstummede ogsaa de, og der blev saa stille i Byen, at man kunde høre helt nede fra Kjæret en Karl, som havde flyttet Heste der, og som nu forkortede sig Vejen med en Sang, der skal staa her, da det er en ægte, uforfalsket Bondevise fra de Tider.

Alle vore Venner de gange os paa Rad,
 De ville os paaføre stor Modgang og Klag'.
 Min yndige Pige, vil Du mig forlad'
 Saa faar da Vorherre for Lykken at raad',
 Men jeg sige maa,
 Vil Du mig forstaa,
 En anden at elske Du aldrig maa.

Der er saa mange Mennesker, som os forføre vil,
 Vil og bruge tillige deres listige Spil:

Men de, som om andre saa gjerne hykle vil,
De faa vel ogsaa nok i deres egen Del.

Lad dem ikkun gaa,

Bagtale ogsaa,

Vi passer ret aldrig mere derpaa.*)

Lad dem ikkun løbe med deres falske Snak,
Bagtale og følge det sladderagtig Pak,
De mener, de tjener dermed Gaver og Gunst;
Men Falskhed sin Herre den er dog omsonst.

Byd dem ikkun Trods,

Lad dem komme til os,

Ja, da skal de sige, de kom ret tilpas.

Vil Du mig af Hjertet nu ret have kjær,
Jeg aldrig Dig sviger, mens jeg i Verden er;
I hvor jeg end vanker, i hvor jeg end gaar,
Du alletider mig i Tankerne staar.

Du er jo min lige,

Min yndige Pige,

Jeg skal Dig i Verden ret aldrig svige.

Naar andre de praler af Penge og Gods,
Da byder min yndige Pige dem Trods.
Og sig, Du har Æren, og den er dydefuld,
For den er langt bedre end Perler og Guld.

Er Du ej saa rig,

Min yndige Pig',

Saa er der dog ingen mig kjærer' end Dig.

*) »passe paa« = bryde sig om.

Hvad hjælper Rigdoms Gaver, vi skal dog engang dø,
 Vi kan ej altid være paa denne Verdens Ø,
 Thi Rigdom fordærver saa mangen en Sjæl,
 Men vi faar vel nok vor beskikkede Del.

Hvor to Hjerter er,
 Og Dyden er der,
 Forenet med hverandre de i Kjærlighed er.

Nu maa jeg snarlig rejse og Dig befale Gud,
 Du er udi mit Hjerte, Du kommer aldrig ud,
 Du ene mig behager af alt i Verden er;
 Min Pige jeg har Dig saa hjertelig kjær.

Før blir' Vand til Blod,
 Før blir' Havet Jord,
 Før jeg Dig forglemmer mit yndige Nor.

Nu maa jeg Afsked sige og lette ved min Hat
 Og ønske Dig min Pige en rolig Godnat.
 Jeg kan ej længer skrive, jeg haver ingen Tid,
 Jeg Dig Farvel maa sige, min søde Engel blid.

Jeg beder til Gud,
 Du bliver min Brud,
 Engang inden jeg nu af Verden gaar ud.

II.

Storbønder.

Den mest ansete Mand i Sognet næst Sidsel Helstrup (jeg siger saa; thi hun, der sad Enke, styrede sin Gaard og sin Studehandel trods nogen Mand) var Kristen Horsnap. De to betragtede hinanden med gjensidig Agtelse, skjønt de i mange Henseender vare alt andet end enige. Han led ikke, at man i nogen Maade afveg fra gammel Bondeskik, og saa med en vis Foragt ned paa enhver, som ikke var bondefød. Penge var det eneste, som kunde redde en slig i hans Øjne. Sidsel bar ikke mindre Agt for Penge, men var langtfra fjendtlig stemt mod nye Sæder og Skikke og var ikke fri for at ville hæve sig over de andre Bønder. Hun stammede fra en stor Slægt fra den vestre Del af Landet, hvor flere af hendes Forfædre i gammel Tid havde været Herredsfogder.

— Omme bag den Bakkeryg, hvorpaa Kirken stod, ud mod de store Kjærstrækninger og Enge ad Fjorden til, laa der nogle enlige Gaarde. Den anseligste af dem var Horsnap, hvor der i gamle Dage havde boet Adelsfolk; men det var længe siden, og i de sidste halvandet hundrede Aar havde Kristens Slægt boet der. Avlsbygningerne vare af temmelig betydeligt Omfang, men havde lerklinede Vægge; kun Vaaningshuset (Rollingen) havde til Dels Murstens Vægge med tjærede

Stolper. Gaardspladsen var ikke synderlig net at se til. Langs Udhusene var der vel et smalt brolagt Fortoug, men Resten af Pladsen var Mødding og var i Aarenes Løb hulet ud til en dyb Grube. »Rollingen« var skilt fra den øvrige Gaard ved et Stendige, indenfor hvilket tre ældgamle Asketræer, en Slump Stikkelsbærbuske og nogle »blaa Duer« dannede Haven, gjennem hvilken en brolagt Sti, hvortil Adgangen forsvaredes af en lille bidsk Lænkehund, der havde sin Bolig i en Hule i Stendiget, førte op til Døren. Midt paa Bygningen var en fremspringende Kvist med høj, spids, med Fløjstang prydet Gavl; til højre for denne laa Storstuen og et Kammer, til venstre Kjøkken og Bryggers, medens Midtpartiet rummede et større og et mindre Værelse. —

Kristen var nys kommen hjem fra Kirken og sad nu, efter at have afført sig Højtidsdragten og hængt Merskumspiben op paa Loftsbjælken ved Siden af den gamle rustne Flintbøsse, for øverste Bordende og langede sammen med Tjenestefolkene til det store Fad Kaal, efter hvilket fulgte et vældigt Saltmadsfad, hvoraf Husholdersken uddelte rigelige Portioner til hver, ved hvilken Fordeling Drengen, der sad ved nederste Bordende, syntes, at han fik temmelig mange Ben og Señer, skjønt han ikke med Rette kunde klage, thi man levede ikke knapt hos Kristen Horsnap og aller mindst om Helligdagene. Saa længe Maaltidet stod paa, herskede dyb Taushed, thi Kristen led aldrig megen

Snak og mindst ved Maaltiderne. Selv om en eller anden fra Kirkegaarden hjembragt Nyhed kunde trykke en af Pigerne nok saa haardt og var lige ved at slippe løs, saa tav hun dog uvilkaarligt, naar hun kom til at se op til Bordenden, hvor den Gamle sad med sit strænge furede Ansigt og lange graa Haar. Enhver kunde se paa ham, at han var »Manden«, som han altid nævntes, naar Gaardens Folk talte om ham.

Da det tause Maaltid var endt, bleve Hornskeer og Lommeknive, thi anden Service kjendtes ikke, omhyggeligt rensede først med Munden og dernæst paa Trøjeærmet, hvorefter de første bleve stukne ind i den dertil bestemte Læderrem under det lave Loft, mens de sidste fik Plads i Lommerne for maaske næste Gang at anvendes til at skrabe en Træsko eller Hestehov ren. I slige Henseender var man ikke saa nøje regnende, og naar Hornskeerne et Par Gange om Aaret bleve udvaskede i varmt Vand, saa ansaas det for tilstrækkeligt.

Mens Pigerne først besørgede den indre Husgjerning og dernæst satte sig til at spinde, fik Karlene deres korte Kridtpiber tændte og tog fat paa forskjellige smaa Arbejder. En var i Færd med at lave sig et Par Træsko, medens de andre bødede paa forskellige Redskaber, thi skjønt der den Gang endnu ingen Helligdagsanordning gaves, saa var det kun i »Hø og Høst«, at Kristen Horsnap lod Folkene gjøre uden Dørs Arbejde om Helligdagene. Men ledige maatte de dog ikke

være, og der var jo altid nok at bestille. Selv gik han omkring og saa til hist og her.

Det led ud paa Eftermiddagen, da der oppe fra Bakkerne kom en Vogn rask rullende ned mod Gaarden, og det varede ikke længe, inden Kristen kjendte, at det var Sidsel Helstrups »to store Blakkede«. (Der oppe ser man altid først efter Hestene og kjender Folk paa dem.) Der gik et tilfreds Smil over hans Ansigt; thi han havde netop nys tænkt paa, at han med det første vilde tale med Sidsel. Han havde en ugift Søstersøn, hvis Gaard laa tæt op til Helstrup, og som Følge deraf maatte han jo være et passende Parti for Sidsels eneste Datter. Nu kom hun aabenbart for at købe Studene, saa var der jo god Lejlighed til med det Samme at bringe Giftermaalet paa Bane.

Vognen rullede ind i Gaarden, Sidsel steg med nogen Besvær ned af den og hilsendes af Kristen med et »Gudsfred«, hvorefter han, for at skaffe hende fri Adgang til Huset, maatte tage fat og holde den bistre Lænkehund, der gjorde en aldeles vanvittig og unødig Allarm, men troede sig forpligtet dertil i Anledning af den fremmede Vogn. — Der inde i Dagligstuen herskede ikke ringe Befjælpelse. Husholdersken og begge Pigerne fore som besatte omkring, for at sørge for, at alt kunde præsenteres sig i den bedst mulige Orden; thi det var en vis Sag, at intet undgik Sidsels skarpe Blik, og hun var vant til at se sine Piger efter. Det fortæltes, at hun nys havde ladet sætte

en Glasrude i Væggen mellem Kjøkkenet og sin Stue for altid at kunne have dem under Øjne. Adskilligt Kontrebande blev i Farten puttet ind i de med Gitterdøre forsynede Alkover, hvor Husholdersken og Pigerne havde deres Natteteleje, og disse fik med Nød og næppe Tid til, helt røde i Hovederne, at sætte sig bag deres Rokke, idet de bestræbte sig for at se ud, som om de aldrig havde forladt dem, og med et undseligt »Tak« besvarede Sidsels »Guds Freds her i Stuen«.

Først nu, da Kristen stod for øverste Ende af sit Bord, kom den egentlige Hilsen, idet han udbrød: »Velkommen skal Du være«, hvorefter Sidsel tog Plads i en gammel højrygget Lænestol og Passiaren begyndte. Denne drejede sig da navnlig om Udsigterne for Højbjergningen og dernæst om Græsningen i Kjæret, hvor Studene skulde gaa, indtil Høet kom af Engene. Herfra gik Sidsel uden synderlige Omsvøb, thi slige vare ej nødvendige mellem Folk som Kristen og hun, over til det egentlige Øjemed med sit Besøg, Studene.

»Ja, Kresten, a skal vel ha'e Studene i Aarigjen?«

»Det er vel lige saa godt; nu har vi handlet i saa mange Aar, saa er det vel bedst, vi blive ved. Skal vi gaa ned og se paa dem? De gaa heroppe i det øverste Kjær«.

»Det kan være det samme. De se vel ud, som de pleje. Ere de alle af dit eget Tillæg?«

»Ja, de ere, og de ere af samme Slags, som de pleje at være«.

»Saa er det godt nok. Hvad skal Du have for Parret iaar?»

Og nu begyndte der en lang Forhandling om Prisen, som da endte med, at Kristen slog betydeligt af paa sit første Forlangende, thi Sidsel var ikke af dem, der slog til uden videre, og hendes Handel var nok værd at holde paa. Husholdersken havde imidlertid bragt Kaffe og Smørrebrød, og da det var sat til Livs, skulde Sidsel op i Storstuen og se noget Bolster, der nys var kommet af Væven. —

Storstuen var nok en Beskrivelse værd. Det var et stort Værelse med Lergulv, som alle de andre Værelser der i Huset. Langs den ene Side sad højt oppe en Række smaa Vinduer med forbrændte i Bly fattede Ruder, og under dem stod foran den faste Bænk, det lange Egetræs Bord, hvor det omtalte Bolster og et Par Ruller hjemmegjort Lærred laa. Væggene vare klædte med Panel af til Dels plumpt, udskaaret, mørkegraat malet Træ, hvis Felter vare prydede med Blomster, som en Botaniker vilde have faaet et slemmt Arbejde med at klasificere, men som dog nærmest maatte antages at høre til Rose- eller Tulipanslægten. Under de umalede Loftsbjælker hang Knipper af Malurt og Løg tilligemed Kranse af Timian, der sammen med et større Oplag af Rugbrød, som havde sin Plads paa Bommene under det lange Bord, udbredte en ejendommelig stærk Lugt i Stuen. Langs Væggen stod tre store »Ørker«,

gamle, til Dels udskaarne, Egetræskister med flade Laag og vældige udhamrede Jernbeslag, og mellem Vinduesvæggen og Gjæstekammerdøren en Dragkiste med rige Messingbeslag, over hvilken et kunstigt udhamret Messingspejl med tvende Lysepiber hang. I den anden Ende af Stuen stod »Skænken«, et virkeligt med en vis Kunst udskaaet Stykke i Stilen fra Kristian den fjerdes Tid. Den bestod af tre Etager: Øverst tre ved kannelerede Søjler skilte Skabe, hvis Døre stod halvt aabne, saa at man saa to store gamle Sølvkander og adskillige Sølvbægere (Stobe) skinne der inde. Der under var et Rum af hele Møblets Brede, lukket med Klap til at slaa ned, medens det nederste Skab lukkedes af to Fløjdøre. Hele Skænken var virkelig et Pragtstykke, og en Antikvar nu til Dags vilde blive henrykt over en slig, af hvilke man hist og her der oppe kan finde enkelte gjemte i gamle Gaarde. Et Par højryggede Lænestole med Læderbetræk udgjorde tilligemed et gammelt af Fugtighed plettet Spejl med kunstig sleben Glasramme Resten af Møblementet. —

Mens Husholdersken nu fremviste Bolstret og, hvad hun ellers havde virket, og med ydmyg Glæde hørte paa Sidsels anerkjendende Yttringer, der navnlig gjaldt en Skinddyne, havde Kristen været en Tur ude omkring i Gaarden og særlig set efter, om der var sørget godf for Sidsels Heste. Hendes Kusk sad bænket inde i Stuen ved en Tallerken med »Sigte-Melmad'er«, ved hvis Side Brændevins-

flasken med sit uklare, hjemmebrændte Indhold, og den velskurede Træ-Ølkande prangede.

Da han kom ind igjen, var der paa Bordet oppe i Storstuen fremsat, en Tallerken med »Gode Raad«, en oblatagtig Kage, der, som gode Raad i Almindelighed ere det, var slem tør, og en Flaske Mjød, thi der skulde jo drikkes »Ligkjøb« paa Studene.

Efter at have ønsket Sidsel til Lykke med disse begyndte Kristen at rykke frem mod sit Maal.

»Ja godt er det, at Du er Kone, som Du er, ellers var det ingen Spøg at sidde Enke ved saa stor en Gaard som Helstrup uden saa meget som at have en Søn til Hjælp«.

»Det kan jo somme Tider være træls nok, men a har altid været vant til selv at se efter«.

»Det er vist nok. Der er knap nok nogen Mand i hele Sognet, der har saa god Skik paa sin Gaard som Du. Hvor gammel er nu Ane Marie?«

»Hun bliver da sexten Aar nu knap efter Mortensdag. Men hun er jo ikke synderlig stærk«.

»Nej, hun ligner Dig ikke. Hun vilde ikke have kunnet styre Gaarden saaledes som Du. Du skulde se at tænke paa`en god Mand til hende«.

»Aa, det jager da ikke saa haardt. A er ikke saa aflægs endnu og er ikke til Sinds at gaa paa Aftægt«.

»Det vilde ogsaa være en Skam, om Du gjorde det, men hun skulde da ogsaa have en Mand, som selv havde en Gaard at føre hende hjem til«.

»Ja, det var jo det knøvveste, men det skal hun selv raade for, naar den Tid engang kommer. Nu har a tænkt at sende hende et Aars Tid ind til Aalborg, for at hun kan lære noget mere, end hun fik lært her i Skolen, og se nogen Folkeskik«.

»Nej, hør Sidsel! Det skulde Du ikke gjøre. Hvad skal det gjøre godt for? Nu har vi to ikke lært andet, end hvad vi kunde lære i Skolen, og der er da vel knap nogen, der tør sige, at vi ikke forstaa at styre vore Sager. Der kommer ikke noget godt ud af det«.

»Det kan da aldrig være til Skade at lære noget. A kan tidt ønske, at a vidste noget mere end a veed, og den, der skal arve Helstrup, skulde da ikke gjerne være ringere end nogen her i Sognet. Vor Slægt har siddet der længere end nogen Herremands Slægt vidt her omkring«.

»Ja, I Helstrup Folk har jo altid villet være mere end andre her i Sognet; I ville være mer, end Bønder«.

»Nej, vi vil ikke. Vi have altid været Bønder, baade Nielses Slægt og min, og det er mere end disse Proprietærer, som Folk kalde dem, der komme, Gud maa vide hvorfra, og hverken kjende Folk eller Egnens Skik. Men vor Slægt har, skjønt de vare Bønder, været vant til at raade. Baade min Farfader og hans Fader igjen vare Herredsfogder, skjønt de sad som Bønder ved deres Gaarde, og det var, fordi de den Gang vidste mere end de andre. Havde a havt en Søn, skulde han have

været sat til Bogen, thi det er jo nødvendigt nu til Dags«.

»Ja, saadan sagde ogsaa gamle Peer Helstrup, din Mands Fader. A kan endnu huske ham, skjønt a kun var Dreng den Gang, og sværere Mand red der ikke til Kirke i de Tider. Saa lod han din Svoger Peer sætte til Bogen, og vist er det, at han præker skrappt, men han blev dog aldrig Præst eller Herredsfoged, saa de Penge ere da spildte«.

»Det kan Du gjerne have Ret i, men fordi et slaar fejl, er et andet derfor ikke altid galt«.

»Hør nu, Sidsel! Begiv hellere det, at sende Ane til Byen. A veed det, som er bedre. A vil bejle til hende for min Søsters Søn Anders Kjærsgaard. Han er nu 25 Aar, sidder ved en god Gaard og er af en gammel Slægt her i Sognet. Kommer hun just ikke ind til Rigdom, saa kommer hun ind til en god og gjældfri Gaard, og Du kan blive siddende ved Helstrup, saa længe, som Du lever. Naar der saa kommer Børn, saa kan de en Gang faa alle tre Gaarde at dele, for a lader Horsnap gaa til Kjærsgaards Slægt, hvis det Giftermaal kommer i Stand. Tænk nu vel over det«.

— Og Sidsel betænkte sig. Det var ikke noget ringe Tilbud, her gjordes. Paa den Maade kunde Horsnap, den bedste Gaard i Sognet næst hendes egen, komme i hendes Slægts Hænder, og ej heller Kjærsgaard var at foragte. Hun var nær ved at slaa til. Men saa kom hun til at tænke paa Datteren der hjemme, det lille blege smukke

Barn, der ikke havde Kræfter til Bondegjerning, og paa Kristen Kjærsgaard, som nok var en flink Mand ved sin Gaard, men for Resten en raa klodset Karl, hvem hun følte, at Datteren aldrig vilde kunne holde af. Ved hendes eget Ægteskab havde der ikke været Tale om Kjærlighed; det havde som Fyrstegiftemaal været en Forbindelse mellem to ansete Slægter. Hun havde som den stærkeste Aand jaget Herredømmet, og saaledes var Livet gaaet godt nok for hende, uden noget egenlig Savn. Men Datteren vilde ikke, som hun, kunne tage Magten og Styret. Sidsel kunde ikke lide at tænke sig hende som en lille forkuet Kone, thi al den Kjærlighed, hun rummede, havde hun samlet paa Datteren. Maaske var det den eneste Gang i hendes Liv, at hun opgav selv at ville raade, men halvt gjorde hun aldrig Noget, og derfor skulde Ane Marie selv helt og holdent raade for sin Fremtid. Slægtsstoltheden kom til, thi i Sidsels Øjne havde Helstrups og hendes Slægt ingen jævnbyrdige der i Sognet og til en saadan i det mindste vilde hun helst give sin Datter. —

Det var derfor ikke rask hen, men efter en Kamp mellem de tilvante Begreber og det Forsæt, hvori hun nu en Gang havde sat sig fast, at hun svarede: »Det er et godt Tilbud, Kristen, og al Ære værd, og a agter din Slægt lige højt for det. Din er kanske lige saa god som vor, og hvis a havde en Datter til eller en Søn, saa var der ingen Slægt her i Vendsyssel, a hellere vilde besvorges

med; men nu har a engang sagt, at Ane Marie skal raade for sig selv. Du veed nok, at a ikke plejer at gaa fra, hvad a har sagt. Saa faar Vorherre at raade for Resten. Hun skal selv raade, og tykkes hun om Anders, skal a være glad til«.

»Ja, det kommer hun vel knap til, naar Du sender hende til Byen at lære deres Skik der, saa kan hun ikke længer finde sig i gammel Bonde-skik, men tager vel en eller anden Kjøbstadskarlk«.

»Svært godt vilde a ikke lide det, men der kunde da ogsaa findes en flink Karl mellem dem«.

»Aa ja, det kunde kanske byde sig; men skulde saadan en, som ingen veed, hvor han stammer fra, gaa ind til en gammel Gaard? Tænk Dig vel om, Sidsel! Din og min Slægt har nu siddet ved vore Gaarde og holdt fast ved dem længer, end nogen ved. Vi kjende Skik og Brug her paa Egnen, og det har altid gaaet godt her, mens vi raadede. Skal vi nu føre fremmede Folk her ind i Sognet, og det Folk, som ikke kjende Landets Skik. Du kan tro, der kommer kun noget ringe ud af det. Begynde vi gamle Slægter først at lade udenvælts Folk komme ind mellem os, hvordan tror du saa, at det gaar med de andre? Saa ende vi til sidst som Husfolk«.

»Saa galt bliver det vel heller ikke, uden at vi selv ville det. Vi kunne kanske ogsaa lære et og andet af Folk andet Steds fra, som ingen Skade kunde være til«.

»Det kunde jo vel nok hændes; men a ser

rigtignok ikke, hvad det skulde være, for endnu er da ingen, der har fulgt gammel Skik, bleven til en Stakkel; men det har da nok hændt dem, som har villet bære sig anderledes ad«.

»Ja ja, Kristen, lad nu enhver raade sig selv, saa skal Du se, at det gaar bedst. — Kunde Du ikke have Lyst til at sælge den blakkede Fylje?*)«

»Ikke svar gjerne, den stammer lige fra »Pilen«, og a vil nok lade den blive ved Gaarden, for at vi kunne have en at lægge til paa«.

Hermed bøjede Samtalen af fra det kildne Omraade, hvorpaa den var kommen ind, og alskens daglig Dags Sager kom nu paa Bane og afhandles, indtil Sidsel endelig bød Farvel og under larmende Demonstrationer fra Lænkehundens Side rullede ud af Gaarden. —

— I en Henseende gik Kristens Spaadom i Opfyldelse. Der kom en ny Mand, en Kjøbstadskarl oven i Kjøbet, til Helstrup, og længe varede det, inden han fik overvundet den Mistro, hvormed Sognets Folk, navnlig Storbønderne, modtog ham, men selv Kristen Horsnap maatte til sidst indrømme, at han var en flink Mand ved en Gaard, næsten lige saa flink, som om han havde været bondefødt. Anders Kjærsgaard, der ikke havde havt Anelse om det Giftermaal, Morbroderen havde tiltænkt ham, gjorde denne den Sorg, at han giftede sig med en lille Boelsmands Datter, hvilket

*) En ung Hoppe, som endnu ikke har folet.

i de Tider var næsten uhørt, og Horsnap kom derfor til at gaa i Arv til fjernere uden Sogns Slægtninge, da Kristen endelig langt om længe for sidste Gang havde vist sig paa Kirkegaarden, hvor man med ham begravede, som de sagde, »en rigtig stads Mand« fra den gode gamle Tid.

III.

Proprietærer.

Bag Skoven, saa at de ej kunde sees fra Kirkebakken, laa Sognets to største Gaarde, der husede Egnens eneste »Proprietærer«, de første Folk udenfor Bondestanden«, som havde fæstet Bo i Sognet, naar undtages en Gang langt tilbage i Tiden, da en yngre Søn af en Adelslægt i nogle Aar havde boet paa den ene af de to Gaarde, hvis senere Ejere derfor gjerne vilde have den anset for Herregaard.

Vi skulle engang se ind paa Slettrup, som laa lige bag ved Skoven. De svære Staldlænger og den høje Lade med de rødmalede i sin Tid der i Skoven hugne Egestolper, viste, at det var en anselig Gaard, og Indtrykket heraf forøgedes ved Hovedbygningens teglhængte Tag, noget, som man i de Tider kun fandt paa gamle Gaarde og — enkelte Smedier. Oppe ved den store Sten-trappe, som førte til Hoveddøren, stod to mægtige

Lindetræer, og i deres Skygge paa hver Side af Døren en lille Bænk med mageligt Rygstød, hvor i dette Øjeblik to gamle Herrer sad og nød deres Piber.

Det var Gaardens Ejer Ulstrup og hans gamle Husven Valsing. Ingen af dem havde været i Kirke; det havde de overladt til Fruentimmerne at besøge, mens de efter deres Mening havde havt det langt behageligere, idet de havde krydret deres Frokost med en skønne Hob Snapse og vel ogsaa af og til siden havde taget sig en lille Hjertestyrkning, thi Ulstrup havde nys værèt i Aalborg, 'noget, som ikke just gik saa tit paa i de Tider, og havde gjort sine Indkjøb for Sommeren. Ved sliq Lejlighed bragte han da altid en god Del Drikkevarer med hjem, og dem skulde der saa sættes Smag paa, en Idræt, som dreves saa grundig, at de to gamle sjælden nogen Aften gik ædru til Sengs i de første fjorten Dage efter Hjemkomsten fra Byen. Nu sad de efter vel til Ende bragt Middagssovn og nød Hvilens Sødme.

Ulstrup havde boet der i Egnen i mange Aar, da der en Aften kom kjørende med en Bondevogn en halvgammel Herre, der viste sig at være en Ungdomsven af ham, hvem han ej havde set, siden han drog herop. Der blev nu en Spørgen og Fortællen om gamle Venner og Kjendinge, som ej saa snart fik Ende. Besøget varede i Dage, Uger og Maaneder, og til sidst betragtedes Valsing som hørende til Gaarden, og der blev aldrig Tale

om, at han skulde rejse. Han var en gammel Student, der havde lidt Skibbrud i Livet. Præstekonen vidste noget at fortælle om, at han til Fordel for en Broder, der oven i Kjøbet hjemførte den Brud, han selv havde tænkt at vinde, havde opgivet et Embede eller en Ansættelse. Nu havde han til sidst fundet en Havn her, fjernt fra alle tidligere Kjendinge. Ulstrup døde, og Enken solgte Gaarden, men paa den Betingelse, at Valsing skulde have sit Ophold der, saa længe han levede, og han vankede endnu i mange Aar omkring der som et Gjenfærd fra en svunden Tid. —

Der sad nu de to gamle og røg deres Piber i dyb Tavshed, indtil Ulstrup med et udbrød: »Har Du læst Aviserne, som Præsten sendte herover?«

»Nej, jeg har ikke faaet Stunder dertil endnu.«

»Aa se ad, om Du kan faa dem kiget igjennem og siig mig saa, om der er noget i dem. Jeg fik lige set, at de paa Gaardene her Vester i Landet begynde at byde deres Stude fal i Avisen. Saa vil jeg, pidskedød, hellere undvære at sælge end byde mine Stude fal som en Kræmmer. Folk, der ville handle, komme nok endda. De vide, at de aldrig ere gaaede fejl af et godt Sæt Stude her. — Har Du Tobakken?«

Valsing rakte ham et Kardus af den vistnok nu forsvundne Tobak, der paa Latin, Fransk, Engelsk og Tysk præsenterede sig som den bedste Tobak under Solen, hvilket yderligere bekræftedes

af en for en vældig Sols Straaler stærkt udsat Planters tilfredse Ansigt. (Naar man købte den, forlangte man altid Petum, thi Indskriftens første Linie lød: petum optimum subter solem). Piben blev nu udbanket, stoppet og tændt og Taushed herskede, indtil Valsing bemærkede: »Det var en Fandens god Rom, Du havde med hjem. Jeg længes efter, at det skal blive Aften, at vi kunne faa os en Knægt.«

»Ja det synker lumsk i den, saa Bak og Løjtnanten maa piskedød skynde sig, hvis de ville have den at smage. Mon de ikke skulde komme her over i Eftermiddag? Komme de, saa sørg for, at Løjtnantens Knægt bliver brav stærk, saa at de kunne komme op at skændes.«

»Det skal jeg nok. Nu er det længe siden, at de have duelleret. Jeg skal nok faa dem i Gang.«

»Haahaa! Aa ja, se bare ad.«

I det Samme begyndte Hunden ved Stald-døren at give Hals, og straks slog samtlige Gaardens Hunde an i en rasende Gjøn. Aller ivrigst var Madam Ulstrups fede Moppe — thi den Slægt eksisterede endnu den Gang — som hidtil fredelig havde ligget og snuet paa en solbeskinnet Plet af det øverste Trappetrin, men nu af bare Ilterhed trillede ned ad alle fire Trin og maaske netop derover kom i en saadan Ekstase af Arrighed, at den mere hvæsende end gjøede.

Anledningen til denne Larm vare to fremmede,

som kom gaaende ind ad Porten, og da Ulstrup først havde set, hvem det var, maatte der adskillige dundrende Udraab og til sidst en midt i Flokken slynget Stok til for at faa de glammende Hunde til at tie. Den stakkels tjenstivrige Moppe ramtes lige paa Bagen, saa at den af Forfærdelse og Smerte satte sig ned og tudede helt ynkelig, medens Kulman, Valdine og Tyrk nu ogsaa havde opdaget, at det var kjendt Folk, som kom til Gaarde, og som vel opdragne Hunde hilsede venligt paa Gjæsterne.

Disse vare to snurrige Kontraster at se til. Den ene, Ejeren af Nabogaarden, Bak, en gammel Studiosus, som, Gud maa vide hvordan, havde fundet paa at slaa sig ned heroppe, var en lang, tynd, gravitetisk Skikkelse med en Holdning som en Tamburmajor, en Rolle, hvortil hans svære sølvknappede Stok ikke passede ilde, medens hans Led-sager og gamle Husven, der ligesom Valsing engang var kommen i Besøg, men blev for Livstid, var en lille tyk kuglerund Person, hvis smaa strittende Ben havde inderlig ondt ved at følge med Vennens Storkeskridt, hvor meget han end som gammel Militær stræbte efter at holde Tridt med sin Fløjmand.

Thi Løjtnant Schmidt var, som hans Titel viste, en gammel Militær, hvilket yderligere fremgik af det lille med Næsens Brede stemmende Overskæg, som syntes at være anbragt der for at opsamle den Snustobak, der ikke kunde faa Plads i Næsen, og af det stive Halsbind, der paa en højst

ufornuftig Maade syntes at opmuntre hans medfødte apoplektiske Anlæg. Han havde siden gjort Tjeneste ved Kystmilitisen og var derved kommen her op, hvor han nu for Livstid var indkvarteret paa Sandegaard. —

Det var i de Tider der ovre noget saa almindeligt, at det næsten var Regel, at der paa de større Gaarde fandtes slige gamle Husvenner, der i saa fuldt Maal nød godt af den vendsysselske Gjæstfrihed, at de, hos hvem de havde slaaet sig ned, med Glæde beholdt dem, saa længe det skulde være. Man boede den Gang der saa afsides og ene, at en fremmed, naar han oven i Kjøbet kunde bringe lidt Liv med, var en saa kjærkommen Gjæst, at man kun nødigt gav Slip paa ham, men holdt paa ham saa længe, til han stundom groede sig fast. —

Da Hundene endelig vare bragte til Taushed, kunde Ulstrups Stemme høres. »Goddag og velkommen! Vi sad just og snakkede om Jer, om I ikke skulde finde Vej her over i Dag. Goddag, Bak, nu har Du nok som sædvanlig taget Vejret fra Løjtnanten. Goddag, Schmidt, det kniber nok med at holde Tridt.«

»Puh! Puh!« stønnede Schmidt, mens han tørrede sit af Anstrængelsen kirsebærrøde Ansigt med et vældigt Silkeklæde, hvorpaa Napoleons Tilbagekomst fra Elba var aftrykt, »den Bak har jo ikke Spor af Forstand paa Marche. Der er ikke Spor af Anslag i hans Gang. Han marcherer,

Fanden fægte mig, som et Favnemaal. Puh! Har ikke Begreb om March! Puh!»

Bak og Valsing havde imidlertid vekslet Hilsener med hinanden og vare komne saa dybt i Snak om en gammel Universitetskammerat, hvis Navn Bak havde fundet i de sidste Aviser, at Løjtnantens Ytringer til Held for den gode Forstaaelse bleve overhørte af ham.

»Kom nu ind og faa Jer lidt at styrke Jer paa,« lød Ulstrups Stemme, og snart sad de inde i den »lille Dagligstue« omkring det hjulbenede med hollandske Porcellænsfliser belagte Bord, hver med sin Pibe i Munden.

Møblementet var efter vore Begreber tarveligt; thi det bestod kun af en lille stivrygget stenhaard Kanape, det omtalte Bord, nogle simple Birketræs Stole, et Egetræs Chatol og et lille perlemalet Hjørneskab, medens de kalkede Vægge prydedes af en Samling Kobberstik af berømte tyske Hærførere, Ærkehertuger og Feldtmarchaller, der i Forgrunden tumlede sig paa vælige, yderst muskuløse, stejle Stridsheste, medens man i Baggrunden i et stundom temmelig kinesisk Perspektiv saa kæmpende Skarer, som vare i Færd med at udødeliggjøre vedkommende Hærføres Navn, der med alle sine Titler som »comes palatinus« osv. optog godt en tredie Del af Billedet.

Først og fremmest var paa Bordet fremsat en lille trebénet Messingpande med Tørvegløder og en Tang til at gribe disse med, naar Piben skulde

tændes, men det varede ikke længe, inden Stupigen bragte en Talerken med Smørrebrød, der tjente som Paaskud for Snapsen og Øllet, som hentedes frem fra det lille Hjørneskab. Passiaren kom da snart i Gang imellem de to Proprietærer og drejede sig mest om Engene og Studene samt om de sørgelige Følger, der spaaedes for Hesteavlens der i Eggen siden »Pilen« og »Loppen«, de to sidste Hingste fra »Stod'ets« Tid, vare bleven aflægs. Valsing var, som sædvanlig, temmelig taus, Løjtnanten havde endnu ikke ret faaet sit Vejr igjen, men pustede som en grundstødt Delfin, skjønt han trøstigt arbejdede paa at samle Kræfter ved hyppigt at nippe til Glasset. En Gang imellem hørte man ham udstøde en Knurren, der lød som »Favnemaal«, men disse Udbrud bleve sjældnere og sjældnere, indtil hvert Spor af Gnavenhed forsvandt, da efter Aftensmadsen de nødvendige Elementer til en Thevandsknægt viste sig, og Ulstrup opfordrede sine Gjæster til at smage paa en »Fandens god Jamaika«, han havde faaet fra Weile i Aalborg. Valsing bryggede efter gammel Vane Knægtene og lod derefter Flasken gaa rundt, hvis nogen vilde forbedre hans Brygning. Løjtnanten i det mindste fandt ingen Anledning hertil, men sad med et straalende Blik og nød Duften af sin Kop, som han alt havde gjort et godt Drag af, mens han kastede kjærlige Blikke til sin Bak og alt havde glemte de Forurettelser, han havde lidt af Vennens lange Ben. —

Men man skal aldrig prise sig lykkelig, før man ligger i sin Seng, har en gammel Vismand sagt. Der lurede et lille onskabsfuldt Blik i Valsings Øjenkroge, som varslede om fremtidig Ufred.

Tungebaandene løsnedes mere og mere, og Talen drejede sig ikke længer om saa alvorlige Gjenstande som Heste og Stude; alskens Anliggender kom efter Haanden paa Bane.

»Har I hørt,« sagde Ulstrup, »om den ny Præst, der er kommen til Hals; han drikker ikke Brændevin.«

»Det gjør mig ondt for ham,« erklærede Valsing i en salvelsesfuld Tone.

»Ja,« mente Bak, »det duer sgu heller ikke. Han kan jo ikke besøge Bønderne, thi hvad skulle de byde ham, naar han kommer til dem, hvis han ikke kan drikke en Dram.«

»Det er endda ikke det værste,« svarede Valsing, »men det maa jo tage en Ende med Forskrækkelse med ham.«

»Hvordan det?«

»Jo, ser I: Jeg har nu den Tro, at der for ethvert Menneske lige fra hans Fødsel af er bestemt et vist Kvantum Spiritus, som han skal drikke her i Livet; for somme mere, for andre mindre; ingen veed, hvad der er ham beskaaret. Derfor er det bedst at begynde i Tide, thi ellers bliver der let for meget at besørge til sidst.«

»Hoho,« brølede Schmidt, »kapital Karl, den

Valsing! — Taler som en Engel! — Lad os skynde os! Skaal!« .

»Ja, Du skal nu ikke forhaste Dig,« indvendte Bak, »for Du har nok tæret det meste af din Part. Husk paa, at naar Du drikker den sidste Knægt, der er tilmaalt Dig, saa er Du færdig med det samme«.

»Dum Snak! Har meget tilbage endnu! Gammel Kriger! Kraftkarl!« snærrede Løjtnanten, hvis gode Humør dog havde faaet et Knæk ved Baks Bemærkninger. »Kunde godt gjøre en Kampagne endnu«.

»Ja, men det skulde da være som Major i det mindste, thi det kniber for Dig med Marchen,« bemærkede Valsing drillende.

»Marchen! Marchen! Hvad mener Du dermed? Jeg er Karl for at marchere trods nogen, Ein, zwei! Ein, zwei! Jeg gad, Fanden fægte mig, nok se den, der kan holde bedre Tritd end jeg«.

Ulstrup lo i Skæget og puffede lumsk til Valsing.

»Da kunde Du ikke,« svarede denne, »holde Tritd med Din Fløjmand i Dag. Du kom jo halende langt bag efter Bak«.

»Bak! Bak! Forstaar han at marchere? Hans Ben ere helt reglementsvidrige. Han marcherer som et Favnamaal. Har ingen Begreb om Tritd«.

Nu blev Bak vred. »Ja, jeg vil da blot lade Dig vide, lille Schmidt, at jeg har været Underofficier ved Hans Majestæt Kongens Livkorps, saa

jeg kjender nok til Eksercitsen. Kongen erklærede altid ved Revuen, at han var udmærket godt fornøjet med vore Evolutioner, og han var da en Mand; som forstod sig paa sligt, skulde jeg mene«.

»Javel! Puh! I var, Fanden fægte mig, nogle rare Soldater. Har aldrig lugtet Krudt uden paa Fælleden. Har aldrig hørt en Kugle pibe. Har aldrig set et Feltslag«.

»Nej, vi var jo rigtignok ikke med ved Kjøge«.

»Kjøge! Kjøge! Hvad mener Du med det? Var det maaske ikke et Slag? Der sloges man for Alvor; der gjaldt det Livet«.

»Ja, det var vel derfor, I rendte Jer Vej«.

»Rendte! Rendte! Hvem tør sige, at jeg rendte? Guds Død og salte Pine! Rendte jeg? Hør, Bak, det er en Fornærmelse, som kræver Blod. Sige, at jeg Løjtnant Siegfried Ehrenreich von Schmidt rendte! Jeg tror, Fanden fægte mig, at Manden er gal.« Der maatte en vældig Slurk Thevandsknægt til, for at faa den Tanke skyllet ned.

»Ja, Du maa vel sagtens ikke være bleven staaende, siden Du hverken blev skudt eller fangen«.

»Fangen! Fangen! Jeg lade mig fange! Der kan man høre, hvor godt Du forstaar Dig paa Krig. Skal enhver ikke se at salvere sit Liv for at tjene Kongen! Rendte! Ja, mine Folk rendte, rendte allesammen, og saa kunde det lidt hjælpe, at jeg blev staaende. Saa maatte jeg retirere, trække mig tilbage i god Orden, ganske efter

Reglementet og dække mig i en Fordybning i Jordsmonnet«.

»I en Grøft,« brummede Bak, men Løjtnanten hørte det heldigvis ikke, da han just var i Færd med praktisk at udmaale, hvor meget der var tilbage i hans Kop og samtidig maatte skynde sig at bjerge sin Kridtpibe, der var lige ved at gaa i Gulvet. —

»Knægtene« og Tobakken begyndte imidlertid efter Haanden at virke søvndyssende paa Selskabet. Det kogte endnu i Schmidt, og imellem hvert Drag af Piben kunde man høre ham mumle: »Favnemaal! Rendte! Militær Anstand!« og lignende harmfulde Grynt; men da han ikke blev videre ægget, forstummede han efter Haanden og fandtes snart villig til med Bak at styre Kaasen hjemad, paa hvilket Krydstogt det dog ansaas raadeligt at medgive dem en Dreng med en Lygte, for at de ikke, som ved en tidligere lignende Lejlighed skulde holde det gaaende den halve Nat rundt om Møllebakken, fordi de ikke kunde blive enige om, til hvad Side Kjæret, i hvilket de billigvis ikke gerne vilde ned, laa. —

»Saa, der fik Du dem sat godt sammen,« sagde Ulstrup; »men der kom dog ingen Udfordring ud af det«.

»Ja, lad os nu se, hvordan det gaar i Morgen,« svarede Valsing; »Jeg skal indestaa for, at Løjtnanten skal have Tømmermænd, og saa er han morgengnaven og glemmer ikke saa let Slaget ved Kjøge«.

»Haahaa! God Nat!«

»God Nat!«

Dermed stavrede Gamlingerne hver til sit, og heldigt var det, at de ikke havde for langt til Sengen; thi ingen af dem var længer synderlig sikker til Bens.

Som Valsing havde spaaet, saa gik det. Løjtnanten var næste Morgen usædvanlig morgengnaven, saa at ikke engang et Par dygtige Malurt-snapse kunde klare Humøret, som ikke forbedredes ved, at Bak til Syne ladende ikke havde havt mindste Men af Gaarsaftenen, men oven i Kjøbet var udelikat nok til at lade falde Ord om, at Schmidt paa Hjemvejen havde vist stærk Tilbøjelighed til at søge Dækning i Grøfterne, en Ytring som denne i Erindring om Gaarsaftens Diskussion tog helt unaadigt op, saa at han til sidst arbejdede sig op til en saadan Grad af Forbittrelse, at han ikke vilde blive et Øjeblik længer paa Gaarden. Han vilde duellere med Bak og skulde nok sende en Ven, som kunde arrangere det i saa Henseende fornødne. Dermed foer han op paa sit Værelse, pakkede sin Kuffert, som han slæbte ned i Forstuen, og var nu fuldt færdig til Afmarche.

Det var ikke første Gang, han havde truet dermed, og Bak mente, at det vel, som vanligt, nok gik over igjen; men denne Gang lod det ikke dertil. Kun Kufferten voldte den gamle Kriger nogen Besvær, thi han vilde ikke længere tage

mod nogen Tjeneste af Bak, saa meget mere som den Tone, hvori denne tilbød at kjøre ham og Kufferten af Gaarde, syntes ham at lyde drillende. Han vilde hjælpe sig selv.

Til den Ende tog han da sit gamle Officers-skærf, ikke engang en Stump Reb vilde han være Bak skyldig, bandt det i den ene Hank paa Kufferten og trak den nu bag efter sig ud af Gaarden og hen ad Vejen, idet han med Harme vendte Ryggen til det Sted, hvor han var bleven saa uværdigt behandlet.

Heldigvis var der kun en halv Fjerdingsvej over til Slettrup, men det var varmt som en Ulykke, og den fordømte Kuffert rejste, alt som den slæbtes frem, en Støvskey, der ikke var til at udholde. Endelig holdt han forpustet, træt og næsten sort af Støv, med sit sære Kjoretøj sit Indtog paa Slettrup, hvor han først efter lang Tids Pusten, Stønnen og adskillige Hjertestyrkninger fandt Vejr nok til at forklare, hvilken skammelig Medfart han havde lidt, og sluttede med at bede Valsing overbringe Bak en Udfordring og faa Tid, Sted og Vaaben bestemte til den Tvekamp, som skulde hævne de Krænkelser, han havde lidt.

Valsing forstod imidlertid at faa sin Afsendelse udsat fra Dag til Dag, og imens kønedes efter Haanden Løjtnantens Harme lidt efter lidt. Ulstrups Beholdning af den gode Jamaika aftog med en ængstelig Hurtighed, mens Bak gik der

hjemme, kjedede sig og savnede sin gamle Husven, hvem han nu engang var vant til at have omkring sig og smaadrille. Det var ikke noget nyt, at de bleve Uvenner, dertil var han vant; men denne Gang saa det ud, som det skulde blive Alvor. Valsing maatte være Mellemand og vendte en Aften hjem med den Efterretning, at Bak havde været i Aalborg og havde hjembragt en rigelig Forsyning af den bekjendte fortrinlige Jamaika, samt at han næste Dag vilde komme over og hente dem alle tre, for at de skulde prøve, om den var lige saa god som Ulstrups. Schmidt længtes ikke mindre end Bak efter at faa det gamle Forhold i Stand igjen, og alt Nag druknedes i den første Thevandsknægt.

Men endnu mange Aar efter, at de fire Venner efter Valsings Theori havde faaet det for hver af dem bestemte Kvantum Spiritus til Livs, levede endnu der i Egnen Sagnet om Løjtnantens Udvan- dring, dengang han trak Kufferten bag efter sig fra Sandegaard til Slettrup.

FRA KLITTERNE.

De Tider ere forbi, da Kongens Lensmænd sad rundt om i Landet og styrede det mere eller mindre egenraadigt. De gamle Klostre og Kongsgaarde, hvor de sad, ere enten forsvundne eller blevne til Bøndergaarde eller de huse Folk, som ej give sig synderligt af med Landets Styrelse. Men Kongen har endnu Lensmænd i Landet, om de end ej længere bære den stolte Titel, som minder om vajende Fjerbuske, guldsporede Støvler og ridderligt Følge. Kongens Lensmænd nu til Dags bo ikke i Klostre og Kongsgaarde, men have ofte til Huse i faldefærdige Hytter. Og Lenet, hvori de herske, svarer dertil. Det er ikke vidtstrakte, frugtbare Herreder, men øde Sandmarker; i Stedet for de røde Herregaarde højne sig de hvide Sandmiler. Lensmænd kaldes de ikke, men Kongens Fogeder, Strandfogeder, ere de hver i sit Len der ovre mellem Klitterne paa Jyllands Vestkyst. —

Vinden farer hen over Sandet og fortæller i sære, vilde, klagende Toner Historier om Vrag og

Død; den rusker arrigt i Marehalmen for at faa den til at slippe Flyvesandet, at det kan komme ud paa Vandring, den vil have Liv i Sandbølgerne. Men Marehalmen ryster sine graagrønne Lokker; den holder fast paa, hvad den engang har grebet og vil ej give Slip paa sit Herredømme over det stride Sand. Den lille, uanselige Plante er stolt af sin Magt. Og Vinden bliver til sidst kjed af at have med den stridige Krabat at gjøre, Nej, saa ere Bølgerne der ude i Vesterhavet langt villigere. Dem kan man da faa den Vej, man vil. Og nu farer den ud over Havet og kalder Bølgerne til Leg, og de møde villigt. Men noget at lege med, ville de have. Det kan være godt nok at lege Tagfat med hinanden, men det bliver man kjed af i Længden; Legetøj maa der til. Vinden maa se at skaffe det. Den gjør en Rundtur ud over Havet, og Bølgerne følge den, til de finde det i Sejleren, som trodsende rider paa deres Ryg. Det er en værdig Leg for dem, at spille Bold med den, som bilder sig ind at være deres Behersker. Vinden ler, saa det hviner gennem Takkel og Tov, og desto muntreere blive Bølgerne, de brøle af Glæde. Skibet strider imod, saa godt det kan, men Bølgerne blive mere og mere hid-sige paa det. —

Vinden sender Bud ind til Sandbølgerne der inde paa den hvide Kyst, det suser saa underligt varslende gennem Marehalmen, og Folk høre det inde mellem Klitterne, hvor de kjende Vindens

Sprog. »Det bliver haardt Vejr,« sige de i Hytterne, »der bliver nok Stranding«, og de kige ud efter Vejret. —

Endnu ser det roligt ud der ude i Vandet, Bølgerne ere jo ude i rum Sø paa Jagt efter Skibet. Men det piber i Marehalmen, og snart komme de første Dønninger i Vandet indenfor Revlerne. Sandet inde paa Land har sendt Havets Bølger Hjælp. Der ude i Havet ligge tre Sandbølger, Revlerne. Imod dem driver Havet sit Bytte. —

Nu komme Folk paa Benene inde paa Land. Hver Strandfoged spejder efter, om Skibet, der viser sig langt ude, vil strande i hans Len. Rundt om paa de ellers saa øde Klitter staa Folk og se efter Skibet, om det vil kunne klare sig. Deres Erfaring siger dem, om det vil kunne det eller ikke, og de se snart, at det ikke kan reddes. Paa den nærmeste Station bliver Redningsbaaden sat paa Vogn og, saa hurtigt ske kan, ført ad den Kant, hvor man forudser, at Strandingen vil ske. Alt er i Virksomhed inde mellem Klitterne. —

Nu er der Liv i Tingene, siger Vinden, og i sin kaade Lystighed pisker den alt det Sand, den kan faa fat i, op i Øjnene paa Klitboerne, som stirre ud over Havet. Nærmere og nærmere kommer Skibet. Stormen pisker de faa Sejl, som skulde hjælpe det til at vende, ud af »Ligene«, og Bølgerne, som blive kaadere og kaadere, drive det fremad mod Sandbølgerne, mod Revlerne. Ind

over den yderste Revle kaste de det, og saa ere de sikkre paa det. Deres Frænde, Sandbølgen, skal nok holde fast. Nu skulde det synes, som om Skibet var i Sikkerhed, thi der indenfor Revlen ser det roligt ud. Men det varer ikke længe. Bølgerne tage sig kun et lille Pusterum, og begynde saa igjen paa deres Leg, vildere og lystigere end før. De lege den endnu en Stund, til en af de tre Revler for Alvor har taget fat paa Skibet. Det kæmper og kæmper, men Sandbølgen holder fast, og jo mere det strider, desto dybere borer det sig fast i Sandet. Og nu kunne Bølgerne ret gotte sig med deres Legetøj, slaa det i Stykker og se, hvad det er gjort af. I Række komme de, den ene efter den anden, og baske af Hjertens Lyst løs paa Skibet. De svære Master knækkes som Svovlstikker, og Stumper af dem kastes op paa Stranden. —

Men inde paa Land have de ej været ledige. Redningsbaaden er, om end med Besvær, naaet ned til Stedet. Dens uforfærdede Mandskab sætter Ryggene til, letter den over Havstokken ud i Vandet, springer hurtigt op i den, og nu gaar det med faste, sikkre Aaretag ud mod Vraget, hvor de Skibbrudne, der have klynget sig fast til, hvad de kunne faa fat paa, i Dødsangst vente paa deres Redningsmænd. Bølgerne, der mærke, at man vil berøve dem noget af deres Bytte, rase vildere og vildere og spille Himmelspræt med den forvovne Baad, som vil trodse dem. Men Klit-

boerne kjende deres Rænker, de ere vante til at færdes mellem dem; de naa Vraget, fange Linen, som tilkastes dem, og det varer ikke længe, inden de Skibbrudne staa inde i Klitten og modtages gjæstmildt i Hytterne og Gaardene der inde. —

Vildere og vildere rase Bølgerne som en Hob Dreng, der slaa Katten af Tønden, og længe varer det ikke, inden de vinde Sejrr. Det stærke Skibskrog stønner og giver sig, men til sidst kan det ikke længere staa imod. Kjølen brister, Siderne aabne sig, og Bølgerne lege en kaad Leg med Ladningen, til de blive kjede af de enkelte Stykker og kaste dem op paa Stranden.

Nu bliver der Arbejde med at bjerge og slæbe op paa Land, hvad der driver ind, og hver Strandfoged faar travlt med at holde Øje med, hvad der bjerges i hans Len. Hvad der er værd at bringes i Hus samles, Resten sankes i Bunker langs Stranden og bliver liggende der. Vagter udstilles hist og her i Klitterne, for under Fogdens Opsyn at passe paa, at de reddede Sager ikke blive »reddede« nok en Gang. —

Og der ude paa Revlen staa til sidst kun de sorte Spanter af Skibet, som Ribbenene af et kæmpemæssigt Havuhyre. Bølgerne blive endelig trætte af Legen og lade dem staa en Stund i Ro, som Gravminder paa Kirkegaarden.

Saa læser man i »Berlingske«, at den og den Dag holdes Auktion over det bjergede af det i Mads Pedersens »Len« indstrandede Barkskib, og

til den bestemte Tid samles vidt omkring fra Ravnene om Aadslet og bringe et ejendommeligt Liv til Veje der ude mellem Klitterne. Naar saa det er forbi, bliver der igjen stille i Lenet, og Vinden fortæller Marehalmen de gamle Historier, til den igjen for Afvekslings Skyld arrangerer en ny.

PETERS FØRSTE KJÆRLIGHED.

Det var Lille Juleaften for en Slump Aar siden, saa smuk og klar en Frostdag, som nogen kunde ønske sig, da stod Peter ude i »Vedkastet« vesten for Gaarden og havde yderlig travlt. Mellem de to gamle halvt udgaaede Asketræer var alskens gammelt Tømmer og Træ stillet op i en Pyramide, inden i hvilken han i Efteraaret havde indrettet sig en lun Bolig og der redet mangeln Regnbyge nogenlunde tørskindet af. Nu var en Snedrive fyget sammen derom, og han havde travlt med at faae gravet sig en Vej derind og faae sit Hus ryddet. Det var lidt ud paa Eftermiddagen, saa der var rigtigt hyggeligt paa den vestre Side af Gaarden, hvor Sneen ret funkede i Solskinnet, laa i bløde Puder paa Risgjærdet og var fyget sammen hist og her i de lunefuldeste smaa Driver, medens den i Smøgerne mellem de store Hø-Hæs laa saa højt, at der kun manglede lidt i, at man kunde komme op paa Toppen af disse og lade sig glide ned derfra. Fra Straataget hang der Istapper,

som nok vare værd at se, dels smaa krystalklare Tingester, som enhver maatte faae Lyst at suge paa, dels mægtige gamle Karle, som næsten naaede helt ned til Jorden. Efter Middagstid, da Solen havde været i sin Velmagt, havde den drillet dem og faaet dem til at fælde Taarer af Ærgrelse over, at de maaske ikke skulde kunne naa helt ned, men nu, da det led hen ad Eftermiddagen, blinkede de helt fornøjede i Solens sidste Straaler i Bevidstheden om, at hver snigende Draabe øgede dem i Størrelse, idet Kulden nok skulde stoppe den, inden den fik Lov at falde.

Spurvene begyndte at samles til en lille Fadersladder inden Sengetid, efter at de havde spist sig mætte paa Hønsenes og Ændernes Bekostning inde i Gaarden, og sad nu og slikkede Solskin, idet de smaasnakkede og pyntede lidt paa sig hist og her, hvor en Fjer var kommen i Ulave. Enkelte Krager, som havde havt særligt Held med sig paa deres Udflugter til Brakmarkerne og Engene nede ved Aaen, begyndte at søge hjem til de to gamle Asketræer og skjændtes ivrig om de øverste Grene, fra hvilke de stræbte at forjage hinanden. Med Solen gik det stærkt ned ad Bakke, men til Gjengjæld farvede den Himlen der ude i Synskredsen saa smukt i sin Kamp med en let Frosttaage, medens dens sidste glimrende Skjær endnu laa over de hvide Marker.

Peter havde som sagt travlt. Den grønne Chenille med Sølvhægterne i Halsen, der var hans

Stolthed til Trods for den nagende Bevidsthed, at den var syet af Bedstemoders Kaabe, havde han kastet paa Sneen, og hans trofaste Følgesvend »Tyrk« havde taget det fornuftige Parti at lægge sig paa den og saa med en yderst bifaldende Mine til, medens han asede i Sneen med en Skovl, der betydelig oversteg hans Kræfter.

Skjønt Peter er Historiens Helt, er der dog ikke noget sært at melde om ham. Han var en lille, buttet, blaaøjet, ni Aars Fyr med tykke røde Kinder og yderst stolt af sine første Støvler, hvis lilliputianske Skafter i hans Tanker trodsede de højeste Snedriver og de dybeste Vandpytter.

Arbejdet var strengt, og Peter saa gjentagne Gange længselsfuldt op til Gaarden, om ikke hans Ven og fortrolige, Kodrengen Ole, efter Løfte skulde komme og hjælpe ham. Langt om længe skraldede Porten og Ole viste sig.

»Nu er det vel bedst, a hjælper ham, Peter?«

»Ja, nu kan Du tage Skovlen. Du maa se at faa Gangen færdig ind til Huset, og saa skal vi have kastet Sne op omkring Rafterne, at der kan blive tæt. Skal vi sætte en Snebænk der inde eller en ordenlig Bænk?«

»Det er bedst at sætte en ordenlig Bænk, det er da ikke værd at sidde i Sneen, og den kan da ogsaa bruges til Sommer«.

»Aa ja, det kan Du have Ret i«.

Og dermed satte Peter sig paa Chenillen ved Siden af Tyrk, i ophøjet Værdighed som Arbejds-

herre af og til udstedende sine Ordrer til sin lydige Ven, der aabenbart haandterede Skovlen med langt mere Dygtighed end han.

Solskjæret svandt mere og mere der ude i Vesten og forgyldte ikke længere Snepuderne paa Gjærdet; alle Kragerne vare komne hjem og endelig blevne enige om, at det slet ikke var værd at skjændes om de øverste Grene, der ikke duede til Soveplads, men havde søgt sig solidere Steder og vare i Færd med at skulle sove og sad og blinkede søvnigt ned til de to Drengene, hvis Roden i Sneen de bifaldende betragtede i det Haab, at der ved den maaske kunde vise sig noget, som de kunde bruge. Spurvene vare krøbne ned under Tagskjæget i deres lune Huller og havde afsladret for den Aften; det højeste skulde da være, at en eller anden uforbederlig Sladderhank i Søvn gav et lille Pip. Istapperne begyndte at befinde sig rigtig vel og hang der i glad Forventning om Maaneskinnet, da de ret skulde til at tage sig ud.

Hele den ejendommelige dumpe Stilhed, der en Vinteraften ved Solnedgang hviler over en sne-dækt Egn, bredte sig over det hele, og blev end mere følelig, da Kirkeklokken oppe i Landsbyen begyndte at ringe Solen ned. Just da den forstummede, foer Tyrk op med et kort Bjæf, som skræmmede en halvsovende Krage, saa den nær havde tabt Balancen og i sin Forskrækkelse gav sin Nabo et Vingedask, der vakte denne og gav Anledning til en hel Del Grovheder i Kragemaal

som imidlertid snart forstummede, efter at en hæs gammel Fyr, Bedstefader til hele Familien, fra sin ophøjede Plads ved et langt arrigt Kra-a-a havde givet sig til Kjende, at nu vilde han ikke have mere Vrøvl i Aften.

»Der kommer vist Husbond,« meldte Ole. »Kan han se, der henne over Bakkerne ved Skovlund kommer en Slæde«.

Peter saa ikke saa glad ud, som han burde.

»Ja nu har Husbond nok en Hoben gode Ting med til ham til Juleaften. Og her skal nok være Dans i Julen, har Stine sagt; det bliver skjønt for ham, Peter«.

»Aa det kan være det samme; jeg bryder mig ikke om at danse. Jeg veed ikke, hvad den Pige skal her. Hende kan man jo ikke lege med«.

»Det er sandt, Jomfruens Søster skal jo være her i Julen«.

»Ja hvad skal hun her? Saadan en Pige fra Byen forstaar jo ingen Ting. Hun er ogsaa for stor. Du kan tro, hun tør ikke glide paa Kjælken ned i Sandgraven. — Hør Du, jeg skal vælte hende i en Snedrive!«

»Ja nu skal han ikke sige saadan noget; Stine siger, at hun er hel gjæv at se til. Der kan han faa sig en Kjæreste«.

»Hvad er det for noget Sludder, Ole? Jeg bryder mig aldrig en Smule om Piger. De due ingen Ting til. Se nu at faa Sneen væk, inden Fader kommer; for saa skal vi jo ind.« Og med

disse Ord, der ytrede i en temmelig skarp Tone, afskar Peter enhver videre Diskussion, medens Ole i Betragtning af de Dotationer af Pebernødder, som Julen kunde bringe, med fornyet Kraft tog fat paa Snekastningen.

Hen over den hvide Flade kom imidlertid Slæden nærmere og nærmere, og det varede ikke længe, før man tydelig hørte Bjælderne og Klokkerne. Det var nu bare Lapseri af Jens Kusk, at han slog Smæld henne ved det første Led, thi Hestene vare for længe siden begyndte at tænke paa den lune Stald og travede ud, alt hvad de kunde. Tyrk fik uhyre travlt med at komme hen og byde Slæden velkommen med en højst overflødig Støj, i det den dansede foran Hestene og med sand Dødsforagt gjorde det ene vanvittige Hop efter det andet op mod deres Muler og stadig var i Færd med at blive kjørt over. Peter derimod, som ellers altid plejede at være ivrig nok efter at faa sig en Kjøretur staaende paa Slædemederne, gik ind i det nu færdige Hus for ikke at blive set, medens Ole skyndte sig ind i Gaarden at faa den østre Port lukket op. Den gamle Krage blinkede halvt arrigt, halvt søvngigt med det ene Øje ad al den Støi, som intet Steds havde hjemme paa en Tid, da en skikkelig Fugl gik til Sengs, og var lige ved at skulle sige sin Mening derom i den foragteligst mulige Tone, men lod det blive ved et lille arrigt Kvæk og sov ind for Alvor. —

Peter maatte jo for Skams Skyld ind at tage

mod Slæden og naaede netop ind i Gaarden, som den kjørte op for Døren. Lænkehunden Munter, der i Anledning af Kulden var sluppen løs, var aldeles ellevild af Glæde over sin Frihed og smittede Tyrk, saa at de begge foer omkring i de mest uberegnelige Retninger, hvorved det da skete, at de uden videre væltede Peter omkuld i en Snedyng og i deres Glæde gav sig til at lege med ham som med en anden Hvalp, saa at han ikke kunde faa Lov til at rejse sig, medens de henrykte overgramsede ham fra Top til Taa. Til enhver anden Tid kunde det have været en meget god Spas, men Peter var gnaven og blev det end mere, da der inde fra en Bunke Kaaber og Shavler, som næsten helt var puttet ned i en vældig Fodpose, lød en lille klar Latter. Munter og Tyrk fik et Par vældige Spark, saa at de betænkte sig et Øjeblik, og Peter der ved fik Tid til at rejse sig og i et yderst mismodigt Lune nærme sig Slæden.

»God Aften, Fader, og velkommen hjem!« meldte han, men Fader havde altfor travlt med at faa den unge Gjæst med Fodpose og al Ting løftet af Slæden og stillet op paa Stentrappen, til at han kunde høre Peters Hilsen, der ej heller lød saa freidig som vanligt, da hans Tanker for en stor Del optoges af en stille Grunden over, hvad der vilde komme ud af den store Pakke, som stod paa det øverste Trappetrin, lænet mod Døren og saa i den Grad komisk ubehjælpelig ud, at han følte sig trøstet ved Latteren, som lød, da han laa i

Snedriven. Pakken blev imidlertid halet ind i Forstuen, og ud af den vikledes efter Haanden en smuk gulhaaret ung Pige paa fjorten Aar, om hvem Peter, der imidlertid var bleven formildet ved en venlig, om end kort Hilsen af sin Fader, ikke kunde nægte, at hun saa godt ud, skjøndt hun havde den Fejl at være alt for stor. Han kunde imidlertid gjerne være med til at byde hende et venligt Velkommen og beredte sig i sit stille Sind paa at sige: »God Dag«, da Husjomfruen pludselig fik Øje paa nogle fæle »Ben«, som hans sneede Støvler havde sat paa det nyskurede Gulv, og i en mindre venlig Tone bad ham gaa om ad Kjøkkendøren og være saa god at tage sine Sko paa, inden han kom ind i Stuen. Hans venlige Følelser frøs fast, da han kom ud i Gaarden igjen, hvor nogen Tid gik hen med at forsikre Munter og Tyrk om, at Forholdet mellem dem og ham skulde vedblive at være det gamle, medens han i vild Trods mod de snærpede civiliserede Fordomme boltrede sig lystig i Sneen med Hundene, saa at Stupigen, da han endelig meldte sig i Kjøkkenet, lod nogle Ord falde om Hensigtsmæssigheden af, at han skiftede ikke blot Fod-, men ogsaa Benbeklædning, og truede med, at Munter skulde sættes i Lænke igjen. Alt det var hun Skyld i.

Hun sad imidlertid der inde i Døgligstuen uden Anelse om den Brøde, hun dyngede sammen over sit gullokkede Hoved, og undrede sig lidt over, at hun ikke saa noget til Peter, om hvis

Tilværelse hun var vidende. Endelig kom han ind, fik en venlig Hilsen af Fader, som spurgte, hvor han blev af, medens Jomfruen kom med spydige Hentydninger til Ole og Hundene og ligeledes truede Munters Frihed. Der maatte en Paamindelse til for at faa ham til at hilse paa den nye Gjæst. »Men siger Du ikke god Dag til Hedevig?« — »God Dag«, mumlede Peter temmelig tvært, men fik en saa venlig Hilsen igjen, at han trods sin retfærdige Harme ikke kunde lade være at se op og faae en Fornemmelse af, at det var noget smukt, han saa, om han end maatte føle sig trykket af Bevidstheden om, at hun gik i ældste Klasse i den fineste Skole inde i Byen og snart skulde konfirmeres.

Han hævdedes imidlertid lidt i sin egen Bevidsthed ved Tanken om, at han var Sønnen paa Gaarden, og aflagde nu til Faderen en Beretning om, hvad der den Dag var forefaldet; hvem der var kjørt forbi Gaarden; hvordan Tyrk havde opjaget en Hare paa Skovmarken, men ikke havde kunnet faa fat i den, og lignende Begivenheder af Vigtighed, som han imidlertid ikke syntes bleve modtagne med den behørig Opmærksomhed, hvorfor han efter kort Tids Forløb trak sig tilbage til Forhøjningen og sad der saa længe halvt surmulende og stirrede paa det gullokkede Hoved, at han faldt i Søvn og helt glemtes af sine Omgivelser, der ikke vare vante til at høre saa lidt til ham, saa han først opdagedes, da man skulde

i Seng, hvorpaa han som en yderst ynkelig, gnaven lille Peter førtes ind i Sovekamret og fik Skjænd oven i Kjøbet, fordi han havde siddet saa længe oppe. Det var hun ogsaa Skyld i.

Saa kom »lille Juledag«, og det var en travl Dag for Peter. Alle Fattigfolk, som kom, skulde have deres tykke Skive Sigtebrød og et Stykke Sul, og han maatte jo vaage over, at de, som vare hans særlige Venner, fik lidt rundelig, og samtidig uddele den i lang Tid opsamlede »Udkradsning« af Piberne saaledes, at ingen forurettedes. Hvert Øjeblik meldte Munter en ny »Stakkel«, som det hed, der skulde have lidt med hjem til Juleaften, saa Peter først hen imod Aften fik Tid at se lidt ind i Kjøkkenet, hvor Klejner og Æbleskiver produceredes efter en stor Maalestok, og hvor han traf Hedevig, som han ikke havde haft Tid at tænke paa hele Dagen, men ved hvis velvillige Mellemkomst han erhvervede langt flere af de ovennævnte gode Sager, end han rimeligvis ellers vilde have faaet fat i. Det talte jo altsammen til hendes Fordel, og Peter begyndte at synes, at hun endda ikke var saa overflødig, som han fra først af havde tænkt.

Juleaften var det altid Skik, at han skulde læse et Salmevers som Bordbøn, og efter at han under Stupigens Tilsyn havde pyntet sig paa det bedste, sneg han sig op til Bogskabet i Storstuen for at faa fat i Salmebogen og læse over paa det. Der er ingen Tvivl om, at han kunde det, men alligevel

gik han i Stykker, da han skulde læse fra Borde.
Da han begyndte:

»Vort Maaltid vi beslutte nu,
Vi folde vore Hænder, . . .«

kom han uvilkaarlig til at se over Bordet, om hun ogsaa gjorde dette, og blev saa forstyrret over, at hun ligeledes saa over paa ham med en vis Forundring over hans andægtige lille Ansigt, at han kun stammende og famlende kom igjennem Resten af Verset og fik Skjænd af sin Fader derfor. Det var nu igjen hendes Skyld, men Peter kunde dog ej ret blive vred paa hende denne Gang, thi hun saa saa mildt over til ham, mens det stod paa.

Folkene havde nu ogsaa afspist og kom op i Kjøkkenet for at sige Tak for Mad; sligt havde hun aldrig været med til før, og Peter følte sig lidt hævet i sin egen Bevidsthed ved at se den Forlegenhed, hvormed hun saa sin lille Haand forsvinde i Karlens store barkede Næver, medens han selv med frejdig Nedladenhed gik omkring og bød Haanden.

Hans stolteste Øjeblik nærmede sig nu, da han skulde ned og under Ledsagelse af Stupigen maale Pebernødder ud til Folkene samt overgive Avlskarlen et nyt Spil Kort. Der burde hun egentlig være med og se ham i hele hans Storhed. Stine maatte to Gange kalde paa ham, thi han stod med Hænderne i Bukselommen og vilde

spørge Hedevig, om hun ikke vilde med, men kunde ikke faa Munden paa Gled, før hun selv løste hans bundne Tanke ved at bede om at maatte følge med og se, hvordan det gik til. Det gik da som vanligt. Peter var sig sin Værdighed bevidst og forstod meget vel at begunstige sine Venner med Hensyn til Maalet. — Jens Kusk kom galt af Sted. Han var nu altid en Gabflab og mente, at her skulde han gjøre sine Hoser grønne ved at fortælle Peter, at nu kunde han faa sig en rigtig »knøv« Kjæreste.

Det skulde nu være vittigt, men det fandt Peter slet ikke; han blev kirsebærrød i Hovedet og turde slet ikke se paa Hedevig, medens Jens for sin Ulejlighed fik det knappest mulige Strygemaal.

Da man kom op igjen, skulde der spilles Lotteri. Men Peter havde slet ikke sine Tanker henvendte paa Spillet og glemte stadig at passe sine Sedler ordenlig. Hvad han egenlig tænkte paa, vidste han ikke, men saa meget er vist, at han en Gang lod være med at besætte et Tal, for at hun skulde vinde, og var yderst bange for, at nogen skulde opdage hans Træskhed. Der kom en ny Bægt Æbleskiver ind, og af bare Forlegenhed spiste han, trods alle advarende Røster, en aldeles ufornuftig Mængde af dem, saa at han blev søvning før Tiden og med et betyngt Sind bragtes til Sengs.

— Juledag oprandt med et straalende Vejr, og fra Morgenstunden af var Peter i Pudsen, hvad

jo kunde være meget rart, men alligevel medførte en ubehagelig Forpligtelse til at sidde adstadig inde og en komplet Umulighed af at komme ud til Tyrk, der gjøende og logrende sprang omkring ude i Sneen. Hans eneste Trøst var den nye Fløjls Vest, som virkelig var pragtfuld, og efter lang Overvejelse fik han da endelig Mod til at spørge Hedevig, om den ikke var pæn. »Jo, det er den rigtignok, men Du vilde dog vist hellere have dine gamle Klæder paa, at Du kunde komme ud til Tyrk.« — (Hun havde endda mere Forstand paa sligt, end han havde troet). — Lidt efter lidt fik han Munden paa Gang, fortalte om Tyrk, om Huset ude i Vedkastet og andre Mærkeligheder, saa de til sidst bleve enige om, at hun skulde ud og se den store Istap, som nu næsten naaede helt til Jorden. Tyrk og Munter fulgte med, og i Længden kunde Peter ikke modstaa deres Opfordringer til en Leg, men baltrede sig snart under Hedevigs Latter i Snedriverne med fuldstændig Forglemmelse af de pæne Klæder.

Det kunde til Nød gaa an, thi Sneen kunde jo børstes af, men Munter, som i en overdreven Grad svarede til sit Navn, fik uheldigvis fat i den lange Dusk i Peters ny Kaskjet, fandt denne at være et prægtigt Løgetøj og foer i vilde Spring frem og tilbage af og til rystende sit Hoved paa en vanvittig-henrykt Maade. Det kunde jo ikke gaa an, og begge Børnene søgte at fange ham, men Munter var drilagtig og laa ganske stille med

det mest irriterende skjælske Blik, til de vare lige ved ham; da han saa med Kvasten i Munden røg af Sted i vilde Spring og igjen lagde sig ned, til de kom ham nær. Det saa ud til at skulle tage en Ende med Forskrækkelse, og gjorde det da ogsaa, da under en af Ruskningerne Kvasten til sidst gik løs, og Kaskjetten fløj langt bort. Selv Munter blev betænkelig ved dette Udfald og fandt sig helt slukøret i at udlevere sit Bytte. Men nu vare gode Raad dyre, og Peters Ansigt trak stærkt op til Graad ved Tanken om de Ubehageligheder, han kunde vente sig, og den Udsigt, der var til, at hans tro Ven Munter kunde miste sin Frihed, som alt var stærkt truet. Imidlertid fik han uventet Trøst af Hedevig, som straks erklærede, at det skulde hun nok gjøre i Stand, uden at nogen kunde se det, og listede sig ind efter Naal og Traad, hvorefter Skaden blev udbedret der ude i Snehuset. Det gik mere og mere op for Peter, at hun, saa stor hun end var, dog duede til noget, mens han tillige stadig maatte indrømme, at det, han vidste ikke selv hvorfor, var en Fornøjelse at se paa det milde Ansigt med de gule Lokker.

Det var imidlertid Gildesdag den Dag paa Gaarden, og hen ad Eftermiddagen blev Peter underkastet et nøjagtigt, paa Grund af den herskende Travlhed ikke alt for venligt Eftersyn af Stupigen og dernæst, efter at Blusen var trukken i de rette Folder, indtrængende anmodet om at holde sig

inde, for at han kunde se pæn ud, naar de fremmede kom.

Inden lang Tid var gaaet, begyndte Vognene at komme rullende, den ene efter den anden, og ud af Fodposernes Dybder klarede efter Haanden et glad Juleselskab, som, da Thevandet var vel overstaaet, var rede til at more sig rigtig til Gavns. Oppe i Storstuen stemte de to Spillemænd deres Violiner, og snart gik Dansen løs med gamle og unge mellem hinanden. Ved Høstgilderne kunde Peter være med til en Totur eller sligt, hvor han fik Lov til at sparke ud, saa godt han kunde, og oven i Kjøbet opmuntredes dertil paa alle Maader, men her var han lidt til overs og mærkede, at han snarest betragtedes som en Gjenstand, man let kunde falde over. (I de Tider vare Folk saa egenkjerlige, at de vilde more sig selv, og havde nogle sære, af vor Tidsalder forkastede Meninger om, at Børn ikke havde godt af at tro, at Verden drejede sig om dem, og at deres Morskab gik fremfor alt). Efter at han et Par Gange virkelig havde vist sig at være en saadan Gjenstand og faaet et Par faderlige Advarsler om ikke at være i Vejen, trak han sig surmulende tilbage i en Krog, hvor han underholdt sig med sin Ven Rasmus, der nærede lignende Følelser. Derimod var der en anden, lidt ældre, Ven, som alt i et Aar havde gaaet i Latinskolen og havde lært at danse, hvem de begge syntes lapsede sig afskyelig. Saadan som han bukkede og skrabede! Det var ordenlig ækelt

at se! Han dansede næsten hele Tiden med Hedevig, som i det hele taget var stærkt i Vælten.

Storstuen blev i nogen Tid rømmet, da Aftensbordet skulde dækkes, ikke med Smørrebrød som nu til Dags, men med et mægtigt varmt Maaltid, og imens blev der i de andre Stuer leget Julelege. Peter skaffede sig med Villie et Pant og maatte falde i Brønden, men havde den Ærgrelse, at hans Gudmoder, Præstekonen, for at man kunde komme til det næste Pant, skyndte sig at hjælpe ham op. Der blev over Hovedet ikke taget nogen Notits af ham, og det led Purken ikke, thi han var vant til, naar Fader ikke var i Nærheden, at bilde sig ind, at han havde noget at sige paa Gaarden.

Ved Aftensbordet var der ingen Plads til ham, hvilket han ikke plejede at tage sig nær, men oven i Kjøbet ellers var glad ved, da blandt andet i saa Fald Levningerne i Syltetøjs Assietterne vare hans lovlige Sportler. Men den Aften kunde ikke en Gang de trøste ham, da han saa, at hans fordums Ven Frederik, Latineren, havde faaet Plads ved Siden af hende, og hørte, hvordan han talte med hende om det sidste Børnebal i Klubben. Peter blev mere og mere mørk og gnaven og endte som vanligt sovende i en Krog, hvorfra han bragtes i Seng, endnu inden de Fremmede vare rejste. Det var en Krænkelse, som han følte dybt.

»Elmqvists Læsefrugter« vare allerede komne ham i Hænde og havde aabnet hans Blik for mange Forhold i Livet, blandt andet for det abso-

lut nødvendige i at have en Lok af den elskedes Haar. Thi det gik i Dagene mellem Jul og Nytaar op for ham, at han aabenbart var forelsket. Længe grundede han over, hvordan han skulde faa en slig, men der vilde ingen Udvej vise sig for ham, før han endelig fik en lys Ide. Hver Morgen redte hendes Søster de lange gyldne Lokker, og en Dag var Peter underfundig nok til at stjæle Kammen og skaffede sig paa denne, rigtignok lidt uæsthetiske Maade det attraaede Pant, som han omhyggelig gjemte i en forborgen Krog mellem nogle Kampesten i Kartoffelkjældereren.

At han ikke vovede at give sine Følelser til Kjende paa anden Maade end ved at stirre paa hende fra en eller anden Krog og ved at hænge inde næsten hele Dagen tvært imod hans Sædvane, er en Selvfølge, men han syntes dog, at han burde foretage sig noget i saa Henseende. Blandt Faders Relikvier fra gamle Dage var et rødt Saffians Federal med »Stambogen«, hvori mange, baade Venner og Veninder, havde forevignet sig. Nu mente Peter, at et Stambogsblad var en passende Maade at tolke sine Følelser paa.

Han bjergede sig da et Stykke Papir, som han fik klippet pænt i Firkant, og tog sig nu for, i Lighed med et af de Stambogsblade, han havde set, at pynte det med Randtegninger i Skikkelse af to Urtepotter, fra hvilke mærkelige Ranker slyngede sig i Vejret, bærende Blomster, som han var overbevist om, at enhver maatte erkjende for

Roser og Forglemmigejer, der i skjøn Enighed voksede paa samme Plante. Da denne Del af Arbejdet var fuldført til Peters Tilfredshed, stod Verset tilbage, men det var ogsaa det vanskeligste. Efter meget Hovedbrud bestemte han sig endelig for et, som syntes ham særdeles kjærnefuldt, og paa en træffende Maade at skildre hende, for hvem det var bestemt. Det lød i al sin fyndige Korthed saaledes:

Tusinddyd!

Tusindfryd!

og Bladet blev i den Anledning yderligere prydet med adskillige naturtro Afbildninger af denne Plante, hvis tvende Navne han havde nyttet. Mod til at overrække hende Stambogsbladet havde Peter imidlertid billigvis ikke, skjøndt han gik med det i Lommen i to Dage, hvorefter han, for at det ikke skulde blive opdaget ved en Revision af hans Lommer, gjemte det i en temmelig forkrøllet Tilstand paa samme skjulte Sted, som husede Haarlokken. —

Men en fortrolig maa man have under slige Forhold, og han havde ingen nærmere end sin Ole, hvem han i den sidste Tid kun havde set lidt til, og som følte sig skuffet med Hensyn til de Gaver af Pebernødder, han med Rette havde ventet. Efter at have forsynet sig med en Lomme fuld af denne Vare, opsøgte Peter sin Ven nede i Kostalden, hvor han sad paa en Malkestol og

snittede paa et herligt Firspand af Heste, der skulde have rigtige Manker og Haler og farves med Teglstensrødt. Peter tog sig da ogsaa en Stol, og Konversationen drejede sig i nogen Tid om de nævnte Heste og om Vanskeligheden ved at snitte Køer med ordenlige krumme Hörn, uden at de knækkedes. Endelig rykkede Peter da mod Maalet:

»Har Du aldrig haft nogen Kjæreste?«

»Nej, det har a da ikke.«

»Har Du heller aldrig syntes godt om nogen?«

»Ja, det veed a ikke rigtig. A tykkes jo rigtignok, at Ane, der var Udgangspige her i Sommer, var en knøv Pige.«

Ole forstod imidlertid aabenbart ikke, hvor Peter vilde hen, thi han kom ham slet ikke i Møde, hvorfor denne efter nogen Tids Tavshed og efter at være rykket ud med to Haandfulde Pebernødder maatte gaa lige løs paa Sagen.

»Hvad synes Du om Hedevig, Ole?«

»Ja, hun er da svært knøv og fin. Hun er da ikke som Landsbyfolk.«

»Hør Ole! Du maa love mig ikke at sige det til nogen.«

»Ja, det lover a.«

»Hende vil jeg have til Kjæreste.«

»Ja, men er hun ikke for fin paa det?«

»Nej, hun er rigtig saa rar. Du kan ogsaa se, at baade Tyrk og Munter holde af hende.«

»Ja, det er da vist nok. Og det har da lige

godt noget at sige, for saadan en Hund kan da straks mærke paa fremmede Folk, om der er noget ved dem».

»Jo ser Du, naar jeg bliver stor, saa kjøber jeg en stor Gaard, og saa skal hun være min Kone. Du skal blive Kusk hos mig og faa en Kuskekjole lige saa fin som Kammerjunkeren«.

»Det kunde da blive skjönt nok. Det skal han have Tak for, men maa a saa ikke blive fri for om Sommeren at kjøre med Vanter paa, saadan som Jens maa gjøre, naar han skal i Stads, for det maa da være noget ledt noget.«

»Nej, det kan ikke gaa an, Ole, for det hører til.«

»Ja, saa vil a da hellere være Bedstekarl«.

»Det kan Du ogsaa blive«.

»Har han talt med hende derom?«

»Nej, det taler man da ikke om«.

»Da tykkes a da, at a vilde gjøre det, for ellers kan hun da ikke vide noget om det«.

»Ja, det forstaar Du Dig ikke paa, Ole. Det kan ikke gaa an at tale om det, for Du kan tro, at Jomfruen ikke vilde lide det«.

Ole var ikke overbevist, men tav, thi for »Jomfruen« havde han en vældig Respekt.

»Men hør nu, Ole, kan Du ikke lave mig en rigtig pæn, fin, lille Sykurv, jeg kunde forære hende. Gjør Du den rigtig pæn, skal Du faa fire Skilling for den«.

»Ja, men har han saa mange Penge?«

